

คู่มือการปฏิบัติงาน

การต่อต้าน

การค้ามนุษย์

เบองตัน

สำหรับทีมสหวิชาชีพและผู้นำชุมชน

สารบัญ

	หน้า
คำนำโดยผู้เขียน ชายไทย รักษาชาติ มุลินธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย	ก
คำนำโดย ดร.สรารุธ ราชศรีเมือง ผู้อำนวยการ มุลินธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย	ข
1. บทที่ 1 ปัญหาการค้ำมนุษย์ของประเทศไทย	7
1.1 การค้ำมนุษย์ของสังคมไทยในอดีต	9
1.2 สถานการณ์การค้ำมนุษย์ของไทยและสถิติจำนวนผู้เสียหาย	11
1.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ำมนุษย์	15
1.4 ผู้ที่ยังไม่ถูกระบุตัวในฐานะผู้เสียหายการค้ำมนุษย์	17
2. บทที่ 2 กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์	18
2.1 ความหมายและองค์ประกอบของการค้ำมนุษย์ตามกฎหมาย	19
2.2 บทลงโทษการค้ำมนุษย์	22
2.3 อะไรที่ไม่ใช่การค้ำมนุษย์	25
2.4 กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์	27
2.5 รูปแบบการค้ำมนุษย์ในประเทศไทย	28
3. บทที่ 3 บุคคลกลุ่มเสี่ยงและการประเมินความเสี่ยงผู้ที่อาจจะตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์	30
3.1 กลุ่มเสี่ยงที่อาจจะตกเป็นผู้เสียหายในขบวนการค้ำมนุษย์	33
3.2 กลไกการทำงานเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ในประเทศไทย	37
3.3 กลไกการทำงานระหว่างประเทศเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์	39
4. บทที่ 4 บทบาทของทีมสหวิชาชีพในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์	40
4.1 ทีมสหวิชาชีพคือใครและมีหน้าที่อะไร	41
4.2 ทีมสหวิชาชีพกับมุมมองเรื่องเพศสภาพ (Gender Perspective)	45
4.3 การคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์	48
4.4 ขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของทีมสหวิชาชีพในการช่วยเหลือผู้เสียหาย	56
4.5 แผนภาพสรุปการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์	59
5. บทที่ 5 บทบาทของผู้นำชุมชนและอาสาสมัครชุมชนในการป้องกันการค้ำมนุษย์	64
5.1 รายงานการวิจัยเส้นทางการค้ำมนุษย์	65
5.2 นโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)	67
5.3 การประเมินปัญหาการค้ำมนุษย์และความเสี่ยงในระดับชุมชน	68
5.4 การทำงานป้องกันการค้ำมนุษย์ในพื้นที่สถานะต้นทาง ทางผ่าน และปลายทาง	71
5.5 การแจ้งเหตุการค้ำมนุษย์	76
5.6 บทบาทของชุมชนในการสนับสนุนผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์กลับคืนสู่ชุมชน	79
บรรณานุกรม	82

คำนำโดยผู้เขียน

“คู่มือการปฏิบัติงานการต่อต้านการค้ามนุษย์เบื้องต้นสำหรับทีมสหวิชาชีพและผู้นำชุมชน” เป็นหนึ่งในภารกิจของมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ภายใต้โครงการต่อต้านการค้ามนุษย์ขององค์การเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID Thailand CTIP Project) โดยการสนับสนุนงบประมาณจาก องค์การวินร็อก อินเทอร์เน็ต อินเตอร์เนชั่นแนล (Winrock International) และองค์การเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) ความร่วมมือของมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทยกับองค์กรระหว่างประเทศ มีเป้าหมายร่วมกันคือการลดจำนวนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย และพัฒนาระบบช่วยเหลือ และคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น

คู่มือการปฏิบัติงานการต่อต้านการค้ามนุษย์เบื้องต้นฯ มีเนื้อหาเพื่อการเรียนรู้สำหรับทีมสหวิชาชีพ และผู้นำชุมชน แม้ว่าผู้นำชุมชนอาจจะไม่ได้มีหน้าที่โดยตรงในกระบวนการคัดแยกและคุ้มครองผู้เสียหาย แต่ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่จะมีส่วนช่วยสนับสนุนงานของทีมสหวิชาชีพได้ดีที่สุด ด้วยการเฝ้าระวังและแจ้งเหตุ การค้ามนุษย์ จะช่วยให้ทีมสหวิชาชีพได้รับข้อมูลเพื่อการปฏิบัติการเข้าช่วยเหลือผู้เสียหาย

เนื้อหาของคู่มือฯ ได้อธิบายสถานการณ์ปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทย ข้อมูลสถิติต่าง ๆ รูปแบบ การแสวงประโยชน์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ขั้นตอนการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพในการคัดแยก ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และระบบการคุ้มครองผู้เสียหาย นอกจากนี้ คู่มือฯ ยังมีเนื้อหาการทำงานด้านการ ป้องกันในระดับชุมชน การประเมินความเสี่ยง ข้อเสนอแนะการทำกิจกรรมลดความเสี่ยง และการแจ้งเหตุ การค้ามนุษย์ เพื่อให้ผู้นำชุมชนตระหนักต่อปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะช่วยให้กลไกการแก้ไข ปัญหาการค้ามนุษย์มีความร่วมมือตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ซึ่งจะทำให้ปัญหา การค้ามนุษย์มีการบูรณาการการทำงานกันในทุกภาคส่วนและทุกระดับ

นายไทย รักษาชาติ

ชายไทย รักษาชาติ
มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย

คำนำโดยมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2558 รัฐบาลไทยได้ประกาศเจตนารมณ์และมอบนโยบายเรื่องการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ รวมทั้งมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินงานต่อต้าน การค้ามนุษย์อย่างจริงจัง มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (World Vision Foundation of Thailand) ได้ตอบสนอง นโยบายของรัฐบาล และเริ่มทำงานด้านการป้องกันการการค้ามนุษย์นับตั้งแต่นั้นต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยเน้น การทำงานด้านการป้องกันมุ่งเน้นให้ความรู้กับประชากรกลุ่มเสี่ยงที่เข้าถึงยากโดยเฉพาะกับกลุ่มแรงงานข้ามชาติ และผู้นำชุมชนในพื้นที่ชายแดนไทย การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพทีมสหวิชาชีพ ทั้งนี้ เพื่อขยายความร่วมมือ และความสามารถในการทำงานเป็นทีมเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศ อีกทั้ง ร่วมมือกับองค์กรศุภนิมิตสากล (World Vision International) ที่เป็นพันธมิตรและเครือข่ายในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อการติดตามช่วยเหลือผู้เสียหายและนำส่งกลับคืนสู่สังคม

“คู่มือการปฏิบัติงานการต่อต้านการค้ามนุษย์เบื้องต้นสำหรับทีมสหวิชาชีพและผู้นำชุมชน” เป็นสิ่งที่ยืนยันบทบาทของมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทยในการแสวงหาความร่วมมือในการทำงานกับเครือข่ายภาครัฐ และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหการค้ามนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ กลุ่มเด็กชายและเด็กหญิงก็ล้วน ตกอยู่ในข่ายของเหยื่อการค้ามนุษย์ด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งพันธกิจของมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทยที่ดำเนินงาน มาตลอด 46 ปี คือการสร้างเปลี่ยนแปลงและมีส่วนร่วมทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเด็ก ครอบครัว และ ชุมชนได้รับการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น คู่มือการปฏิบัติงานการต่อต้านการค้ามนุษย์เบื้องต้นฯ ฉบับนี้เป็นหนึ่งใน ความพยายามของมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ที่จะช่วยส่งผลทำให้เกิดความร่วมมือในการปกป้อง คุ้มครองเด็กตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับจังหวัด จนนำไปสู่การแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ในระดับประเทศต่อไป

ดร.สรารัฐ ราชศรีเมือง

ผู้อำนวยการ
มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย

ข้อสังเกตในการใช้คำ

แม้คำว่า “คนต่างด้าว” จะเป็นคำที่มักใช้ในเชิงนโยบายเพื่ออ้างถึงแรงงานจากต่างชาติ องค์กร Winrock International ตระหนักดีว่าคำนี้มีนัยที่สื่อถึงการเลือกปฏิบัติ แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ในประเทศไทยยังคงต้องดิ้นรน เนื่องจากยังไม่ได้รับการสนับสนุน และการคุ้มครองสิทธิแรงงานอย่างเพียงพอ ในประเทศ อุปสรรคประการหนึ่งในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงานข้ามชาติคือ การลดทอนความเป็นมนุษย์ซึ่งมักเกี่ยวโยงกับภาพจำในแง่ลบของสังคม อคติที่ฝังรากลึก รวมถึงความเกลียดกลัวชาวต่างชาติ ซึ่งทัศนคติต่าง ๆ นี้ สะท้อนให้เห็นได้จากคำว่า “คนต่างด้าว” ที่ถูกนำมาใช้เพื่อจำแนกแรงงานข้ามชาติจากประเทศเมียนมา กัมพูชาและลาว โดยเฉพาะ ดังนั้น องค์กร Winrock จะใช้คำว่า “ชาวต่างชาติ” ในบริบทที่ไม่เกี่ยวข้องในเชิงนโยบาย และคำว่า “แรงงานข้ามชาติ” เมื่อกล่าวถึงแรงงานต่างชาติที่อาศัยและทำงานในประเทศไทย

ปัญหาการค้ามนุษย์
ของประเทศไทย

การค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วโลก และการค้ามนุษย์เป็นสิ่งที่สะท้อนภาพลักษณ์ของสังคมนั้น ๆ รวมถึงความร่วมมือของภาคประชาชนและรัฐในการร่วมมือแก้ไขปัญหา การค้ามนุษย์ยังเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยการข่มขู่ หลอกลวง กักขัง ทำร้าย และแสวงประโยชน์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นการสร้างความเจ็บช้ำท้งทางร่างกายและจิตใจจนถึงขั้นเสียชีวิต รวมทั้งสูญเสียทรัพย์สิน

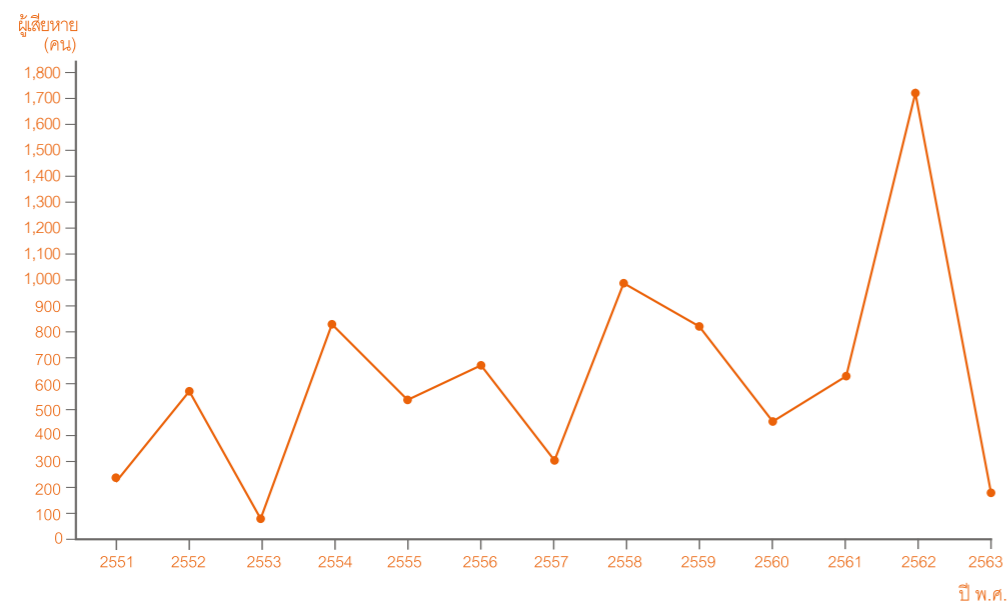
จากสถิติผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2563 พบว่าผู้เสียหายส่วนใหญ่มาจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะประเทศเมียนมา ลาว และกัมพูชา ทั้งนี้ คนไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายในประเทศไทยมีจำนวนไม่มาก แต่คนไทยมักจะถูกข่มขู่หรือลักพาตัวในต่างประเทศ ทั้งนี้ ปัญหาการค้ามนุษย์ได้ทำลายภาพพจน์ของประเทศไทย การเฝ้าระวังจากต่างประเทศ การช่วยเหลือหรือความร่วมมือในด้านต่าง ๆ จนถึง การไม่รับซื้อสินค้าไทยที่ถูกกล่าวหาว่ามาจากการใช้แรงงานค้ามนุษย์

ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นปัญหาสังคมที่ไม่ใช่ปัญหาของตำรวจหรือเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น หรือวิพากษ์วิจารณ์ว่าใครหรือหน่วยงานใดบกพร่อง แต่การค้ามนุษย์เป็นปัญหาสังคมที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาได้ โดยการแจ้งเหตุการค้ามนุษย์ การเฝ้าระวังปัญหาในชุมชนของตนเอง ทั้งนี้ การค้ามนุษย์กล่าวโดยสรุปหมายถึง การแสวงประโยชน์จากผู้อื่นครบ 3 องค์ประกอบ คือ

- จัดหาผู้เสียหายด้วยการซื้อ ขาย กักขัง รับตัว จัดหาที่พักอาศัย หรือรับตัวผู้เสียหาย
- กระทำกับผู้อื่นด้วยการข่มขู่ บังคับ ลักพาตัว หลอกลวง ให้หรือรับเงินหรือผลประโยชน์ (เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่จำเป็นต้องมีองค์ประกอบข้อนี้ก็ได้)
- การหาผลประโยชน์จากผู้อื่นด้วยการ เช่น บังคับให้ทำงาน บังคับค้าประเวณี บังคับขูดตูด ผลิตหรือเผยแพร่สื่อลามก

นับตั้งแต่ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มีสถิติจำนวนผู้เสียหาย ดังนี้

ตารางแสดงสถิติผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ชาวไทยและชาวต่างชาติปี พ.ศ. 2551-2561 (รายงานสถานการณ์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประจำปี 2551-2561) สถิติผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ปี พ.ศ. 2562-2563 (ระบบฐานข้อมูลของประเทศไทยด้านการดำเนินคดีและการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (E-AHT) : ระบบออนไลน์, กันยายน 2563)

1.1 การค้ามนุษย์ของสังคมไทยในอดีต

จากประวัติศาสตร์สังคมไทยในอดีตได้ใช้แรงงานคนในรูปแบบไพร่และทาส โดยระบบไพร่จะมี 2 รูปแบบ ได้แก่ ไพร่หลวงคือการเกณฑ์แรงงานไปทำงานให้ราชการ เช่น ขุดคลอง ทำถนน หรือสร้างวัดหลวง และไพร่สมจะทำงานให้มูลนาย หรือการส่งส่วยข้าวหรือผลผลิตให้มูลนายของตน ส่วนทาสหมายถึงบุคคลซึ่งถูกนับสิทธิเสมือนสิ่งของของผู้อื่น ไม่มีอิสระในการดำรงชีวิต และมีหน้าที่รับใช้ผู้อื่น โดยมีได้รับการตอบแทนจากเจ้าของ (นายทาส) อาทิ การรับใช้ทางด้านแรงงาน และหากไม่เชื่อฟังคำสั่งอาจถูกลงโทษตามแต่นายทาสจะกำหนด ยกเว้นเป็นการกระทำอันทำให้ถึงแก่ความตาย (ประวัติศาสตร์เลืกทาสของไทย : ระบบออนไลน์, 2563)

ทาสในสยามมีทั้งที่เป็นชาวไทย ทาสเชลยศึกจากต่างเมือง ทาสต้องโทษทางอาญา หรือมีหนี้สินมากจนต้องขายตัวเป็นทาส ทาสไม่มีสิทธิในที่ดินจึงไม่มีโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจ การซื้อขายทาสนั้นอยู่ในสังคมสยามก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 แต่สยามไม่ได้มีตลาดค้าทาสเหมือนยุโรปหรือสหรัฐอเมริกา (เศรษฐกิจสยาม จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย : ระบบออนไลน์, 2563)

จดหมายเหตุของลาลูแบร์กล่าวถึงราชอาณาจักรสยามกรุงศรีอยุธยาในปลายรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พ.ศ. 2230 ได้บันทึกไว้ว่ามีมีการซื้อขายผู้หญิงมาเป็นโสเภณี สามีอาจลงโทษภรรยาที่คบชู้ด้วยการขายไปเป็นโสเภณี สามีมีสิทธิขายภรรยา ลูกชาย หรือลูกสาวให้ไปเป็นทาสในเรือนเบี้ย หรือขายภรรยาหรือลูกสาวให้กับชอง นอกจากนี้ กฎหมายตราสามดวงยุคตอนรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังได้กล่าวถึงสามีว่าอาจลงโทษภรรยาที่คบชู้โดยการขายให้ไปเป็นทาส หรือขายเข้าชอง

สมัยอยุธยาเป็นต้นมา การจดทะเบียนสถานค้าบริการทางเพศเป็นไปเพื่อเก็บภาษีรัฐแต่ในช่วงรัชกาลที่ 6 ต่อรัชกาลที่ 7 เป็นไปเพื่อป้องกันการระบาดของกามโรคด้วย ต่อมาเมื่อประกาศใช้กฎหมายปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 ทำให้การค้าประเวณีกลายเป็นธุรกิจผิดกฎหมาย

พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 เป็นการควบคุมธุรกิจและสถานบริการสถานบันเทิงต่าง ๆ แต่ปรากฏการแอบแฝงการค้าบริการทางเพศ เช่น ไนต์คลับ คอฟฟี่ช็อป คาเฟ่ อาบอบนวด หรือบาร์เบียร์ ฯลฯ ซึ่งเป็นธุรกิจที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในหัวเมืองใหญ่และจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของฐานทัพอเมริกันในช่วงสงครามเวียดนาม และเป็นที่ยึดกันในหมู่นักท่องเที่ยวต่างชาติจนถึงปัจจุบัน เช่น พัณพ์พงศ์ พัทยา ฯลฯ (ชายไทย รักษาชาติ, 2548 : หน้า 20-21)

ระยะเบ่งบานยุคที่สองของอาณาจักรบันเทิงที่แอบแฝงการค้าบริการทางเพศเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ที่รัฐบาลเริ่มจูงใจนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มาเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น ในที่ประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศครั้งหนึ่งที่อำเภอหาดใหญ่ รองนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น (นายบุญชู โรจนเสถียร) ได้เสนอแนะให้ส่งเสริมสถานบริการทางเพศเพื่อใช้โฆษณาดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเมืองไทยมากขึ้น และนายมีชัย วีระไวทยะ โฆษกรัฐบาลในสมัยนั้นได้ให้สัมภาษณ์กับสถานีโทรทัศน์บีบีซี โดยยอมรับว่าถ้าไม่มีการขายบริการทางเพศคงไม่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเมืองไทยมากขึ้น (กฤตยา อาชวนิจกุล และ วราภรณ์ แซ่มสนิท, 2537 : หน้า 7-10)

ปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์ ประชาคมโลกได้ให้ความสนใจมาตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 องค์การสหประชาชาติได้ออกสนธิสัญญาและข้อตกลงหลายฉบับเกี่ยวกับการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยช่วงแรกจะเน้นไปยังเรื่องการค้าทาสผิวขาว (พ.ศ. 2447) และข้อตกลงเรื่องการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ที่สำคัญที่สุดคือพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (พ.ศ. 2544)

เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2546 รัฐบาลไทยได้ประกาศให้ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ จึงถือเอาวันดังกล่าวเป็นวันต่อต้านการค้ามนุษย์ของประเทศไทย และได้จัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (พ.ศ. 2547) ต่อมาเกิดความผันผวนทางการเมืองทำให้กระบวนการบัญญัติกฎหมายล่าช้าออกไป และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ในสมัยของ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ โดยยกเลิกพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540

ต่อมาเมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2558 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มอบนโยบาย “การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์” เป็นวาระแห่งชาติ เร่งรัดบูรณาการการทำงานของทุกกระทรวง ทบวง กรม เดินหน้าจัดอุปสรรคด้านกฎระเบียบ พร้อมดำเนินการกับผู้กระทำความผิดทั้งข้าราชการและพลเรือนอย่างเด็ดขาด และได้ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์โดยมีการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

- แก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 โดยแก้ไขบทลงโทษให้หนักยิ่งขึ้น
- แก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 โดยกำหนดนิยามความหมายและให้ครอบคลุมประเด็นเรื่องการค้ามนุษย์ด้านแรงงานมากขึ้น
- ประกาศใช้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ต่อมาปี พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 4) ได้แก้ไขในเรื่องแรงงานบังคับเพิ่มเติมให้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

1.2 สถานการณ์การค้ามนุษย์ของไทยและสถิติจำนวนผู้เสียหาย

นับตั้งแต่ประเทศไทยประกาศการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2546 ทำให้หน่วยงานราชการในระดับกระทรวงและระดับปฏิบัติการในจังหวัด อำเภอ และตำบลพบกับข้อท้าทายหลายอย่าง เพราะนโยบายกำหนดทิศทางการทำงาน 4 Ps ได้แก่

Prevention
(การป้องกัน)

Protection
(การปกป้องคุ้มครอง)

Prosecution
(การดำเนินคดี)

Policy
(การผลักดันนโยบาย)

ซึ่งในช่วงแรกเจ้าหน้าที่ยังขาดการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงาน ขาดแผนปฏิบัติการ ไม่เข้าใจการทำงานแบบทีมสหวิชาชีพ อีกทั้งยังไม่มีกฎหมายการค้ามนุษย์โดยตรง ซึ่งจำเป็นต้องอิงนิยามความหมาย การแสวงประโยชน์ทางเพศกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และอ้างอิงการค้ามนุษย์ กฎหมายแรงงาน กฎหมายอาญา และกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ ต่อมาจึงพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ ทำความเข้าใจนิยามความหมายของการค้ามนุษย์ การบูรณาการร่วมกันของหลายหน่วยงาน การทำบันทึกข้อตกลงกับกระทรวงต่าง ๆ และที่สำคัญรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ซึ่งทำให้การทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีการพัฒนาและมีความก้าวหน้าของการทำงานที่เป็นระบบ รวมไปถึงความพยายามของภาครัฐในการทำบันทึกข้อตกลงกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งรวมถึงประเทศต้นทางและปลายทางของการค้ามนุษย์

บุคคลที่มีคุณูปการในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยมีส่วนในการผลักดันนโยบาย ยุทธศาสตร์ การพัฒนาบุคลากร การแสวงหาความร่วมมือกับนานาประเทศ จนทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทยตั้งตัวการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ รศ. ดร.สายสุรี จุติกุล อดีตที่ปรึกษาด้านสตรี เด็ก เยาวชน การศึกษา และพัฒนาสังคม สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และบุคคลสำคัญอีกท่านหนึ่ง คือ พลตำรวจเอก ชัชวาลย์ สุขสมจิตร์ ปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและอดีตปลัดกระทรวงยุติธรรม

การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของทุกประเทศทั่วโลกล้วนถูกจับตามองและประเมินประสิทธิผลของทุกประเทศทั่วโลกจากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยประเมินผลการดำเนินงานของรัฐบาล 188 ประเทศทั่วโลกที่เรียกกันว่า The Trafficking in Persons (TIP) Report และให้คะแนนที่เรียกกันว่า Tier Level ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์ (Trafficking Victims Protection Act - TVPA) พ.ศ. 2543 รายงานนี้จะเสนอต่อรัฐสภาสหรัฐฯ ในเดือนมิถุนายนของทุกปี โดยจัดลำดับเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

ระดับที่ 3 (Tier 3)
คือ ระดับต่ำที่สุด หมายถึงประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายสหรัฐฯ และไม่พยายามแก้ไข ซึ่งสหรัฐฯ อาจพิจารณาระงับการให้ความช่วยเหลือที่มีใช้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมและการค้าได้นอกจากนี้ ยังอาจไม่ให้งบประมาณสนับสนุนแก่ลูกจ้างของรัฐบาลประเทศ Tier 3 ในการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษาและวัฒนธรรม รวมทั้งคัดค้านความช่วยเหลือที่รัฐบาลประเทศนั้น ๆ อาจได้รับจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund – IMF) และธนาคารโลก (World Bank) ได้ด้วย

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้คะแนนกับทุกประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 โดยประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านได้ลำดับ Tier ในแต่ละปีดังนี้ (นำเสนอข้อมูลเฉพาะประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน)

ตารางแสดงสถิติ Tier Level ของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านปี พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน

Year	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
China	2	2	2	2	2WL	2WL	2WL	2WL	2WL	2WL	2WL	2WL	3	2WL	2WL	2WL	3	3	3	3
Burma	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2WL	2WL	2WL	2WL	3	2WL	3	3	3
Cambodia	2	3	2	2	3	2WL	2WL	2	2WL	2	2	2WL	2WL	2WL	2WL	2	2	2	2WL	2WL
Lao	2	2	2	2WL	2	3	2	2	2	2WL	2	2WL	2	2WL	2WL	2WL	2WL	3	2WL	2
Thailand	2	2	2	2WL	2	2	2	2	2	2WL	2 WL	2WL	2WL	3	3	2WL	2WL	2	2	2
Vietnam	2	2	2	2WL	2	2	2	2	2	2WL	2WL	2	2	2	2	2	2	2	2WL	2WL
Malaysia	3	2	2	3	3	3WL	3	3	3	2WL	2WL	2WL	2WL	3	3	2WL	2	2WL	2WL	2WL

ทั้งนี้ การให้คะแนน Tier แต่ละประเทศของสหรัฐอเมริกาจะรับรายงานตรงจากรัฐบาลของประเทศนั้น ๆ และรายงานฉบับคู่ขนานที่รัฐบาลสหรัฐฯ จัดทำขึ้นเอง โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำแบบสอบถาม ผู้เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยรายงาน TIP Report ที่จะนำเสนอในช่วงปลายเดือน มิถุนายนของทุกปี จะให้คำอธิบายว่ารัฐบาลแต่ละประเทศทำผลงานที่ดีเรื่องอะไร และยังมีข้อบกพร่องหรือ ปัญหาเรื่องอะไรบ้าง อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2557-2558 ประเทศไทยถูกลดระดับลงไป Tier 3 ในรายงาน สถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี พ.ศ. 2557 ระบุว่าประเทศไทยยังพยายามไม่เพียงพอในการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ ซึ่งมีรากปัญหาจากการทุจริตคอร์รัปชันในทุกระดับ ปัญหาการขาดแคลน ล่าม ส่งผลให้การระบุสัญชาติและการปกป้องผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และการสืบสวนดำเนินคดียังดำเนินการจับกุมผู้ที่เกี่ยวข้องได้ไม่หมด

ในการจัดการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นบทบาทหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กองต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยสถานคุ้มครอง สวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทำหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพ ฟื้นฟูเยียวยา การช่วยเหลือด้านกฎหมาย และเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือการคืนสู่สังคม การส่งกลับภูมิลำเนา รวมทั้งการจัดการบริการ การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ประสบปัญหาการค้ามนุษย์ในลักษณะครอบครัว ซึ่งในประเทศไทย มีสถานคุ้มครองฯ ทั้งหมด 8 แห่ง (สถานคุ้มครองชาย 4 แห่ง ลำดับ 1-4 และสถานคุ้มครองหญิง 4 แห่ง ลำดับ 5-8) ดังนี้

1. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จังหวัดเชียงราย
2. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จังหวัดปทุมธานี
3. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จังหวัดระนอง
4. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จังหวัดสงขลา
5. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (บ้านศรีสุราษฎร์) จังหวัดสุราษฎร์ธานี
6. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (บ้านนารีสวัสดิ์) จังหวัดนครราชสีมา
7. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (บ้านเกร็ดตระการ) จังหวัดนนทบุรี
8. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (บ้านสองแคว) จังหวัดพิษณุโลก

เมื่อเกิดเหตุการณ์ค้ามนุษย์ ผู้เสียหายจะถูกส่งตัวไปยังบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดเพื่อการคุ้มครอง เบื้องต้น และต่อมาจะส่งต่อผู้เสียหายไปยังสถานคุ้มครองสวัสดิภาพฯ ในจังหวัดที่เกิดเหตุอย่างเช่น ผู้ชายที่ตกเป็นผู้เสียหาย เหตุเกิดที่จังหวัดเชียงใหม่ จะส่งไปยังสถานคุ้มครองฯ จังหวัดเชียงราย และในกรณีที่ ผู้เสียหายเป็นผู้หญิง เหตุเกิดที่จังหวัดพิจิตร จะส่งไปยังสถานคุ้มครองฯ (บ้านสองแคว) จังหวัดพิษณุโลก

นอกจากสถานคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ของหน่วยงานภาครัฐแล้ว กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้มีระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่า ด้วยการจัดตั้งสถานคุ้มครองเอกชนเพื่อการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2560 ให้อำนาจหน้าที่ต่อองค์กรเอกชนที่มีศักยภาพในการดูแลผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้เข้ารับช่วยเหลือและคุ้มครองได้อีกด้วย ซึ่งได้จดทะเบียนแล้ว 2 แห่ง คือ มูลนิธิโซเออินเตอร์เนชั่นแนล จังหวัดเชียงใหม่ และ มูลนิธิอรุณสวัสดิ์ จังหวัดเชียงใหม่

นับตั้งแต่ใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้รวบรวมข้อมูลสถิติจำนวน ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในการคุ้มครองของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพฯ โดยตารางสถิติที่นำเสนอเป็น สถิติรูปแบบการแสวงประโยชน์จากการค้ามนุษย์และจำนวนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์แบ่งตามเพศและ สัญชาติปี พ.ศ. 2557-2561

ตารางแสดงสถิติการปราบปรามการค้ามนุษย์จำแนกตามรูปแบบการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ (รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2560 และ 2561)

ปี พ.ศ.	จำนวน (คดี)	รูปแบบของการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ							
		ค้าประเวณี	สื่อลามก	แสวงหาประโยชน์ทางเพศ	เป็นทาส	ขอตาน	แรงงาน	ประมง	ซูดรีด/อื่น ๆ
2557	280	223	1	-	1	16	33	3	3
2558	317	245	-	-	-	3	30	39	-
2559	333	244	3	-	-	8	32	43	3
2560	302	246	7	2	-	26	14	7	-
2561	304	249	4	5	-	8	29	6	3

อย่างไรก็ตาม สถิติผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในปี พ.ศ. 2562-2563 ยังไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลจากรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย แต่ในเว็บไซต์ของกองต่อต้านการค้ามนุษย์ได้นำเสนอตัวเลขคดี ประเภทการแสวงหาประโยชน์ และจำนวนผู้เสียหายไว้ (ไม่ระบุสัญชาติผู้เสียหาย) (ระบบฐานข้อมูลของประเทศไทยด้านการดำเนินคดีและการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (E-AHT) : ระบบออนไลน์, 2563) และในเว็บไซต์ยังระบุข้อมูลอื่น เช่น ประเภทการแสวงหาประโยชน์ และการตรวจสอบจำนวนผู้เสียหายในแต่ละจังหวัด

ปี พ.ศ.	จำนวนคดี	จำนวนผู้ต้องหา	จำนวนผู้เสียหาย	จำนวนผู้เสียหายที่อยู่ในความดูแลของ พม. (คน)
2562	291	792	1,727	1,540
2563	132	195	225	138

ตารางแสดงจำนวนผู้เสียหายคดีค้ามนุษย์ จำแนกตามเพศและสัญชาติ (รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2560 และ 2561)

ปี พ.ศ.	จำนวนผู้เสียหาย	เพศ		สัญชาติ				
		ชาย	หญิง	ไทย	เมียนมา	กัมพูชา	ลาว	อื่นๆ
2557	595	190	405	303	98	29	108	57
2558	982	451	531	360	409	9	87	117
2559	824	411	413	333	238	52	58	143
2560	455	88	367	327	53	26	30	19
2561	631	282	349	345	205	28	24	39

1.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ามนุษย์

จากการสัมภาษณ์ผู้เสียหาย งานศึกษาวิจัย และการถอดบทเรียนของเครือข่ายที่ทำงานด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์จะมี 3 กลุ่มใหญ่ คือ ขบวนการนายหน้าและผู้นำพา ผู้เสียหาย และผู้แสวงหาประโยชน์

1. ขบวนการนายหน้าและผู้นำพา จะเชื่อมโยงและทำงานด้วยกันเป็นระบบในการสรรหาผู้เสียหาย และนำไปส่งให้กับผู้แสวงประโยชน์โดยขบวนการนายหน้าอาจแบ่งได้ถึง 4 กลุ่ม ดังนี้

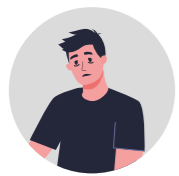
• **นายหน้าที่ไปชวนผู้เสียหาย** จะสื่อสารโดยตรงกับผู้เสียหายและครอบครัว โดยให้ข้อมูลเท็จเรื่องงาน การอยู่อาศัย สวัสดิการ การติดต่อครอบครัว การส่งเงินกลับบ้าน และความสำเร็จที่จะเกิดขึ้น นายหน้าผู้ชักชวนจะแสดงความน่าเชื่อถือกับครอบครัวของผู้เสียหายด้วยการอ้างถึงผู้มีอำนาจว่ามีในระดับต่าง ๆ ผู้ที่ถูกหลอกจำนวนมากไม่มีเงินจ่ายเป็นค่าเดินทาง นายหน้าผู้ชักชวนจะแนะนำให้ข้ามแดนผิดกฎหมาย บางกรณีอาจเก็บเงินล่วงหน้า อย่างเช่น เดินทางจากเมียนมาข้ามแดนที่แม่สอดไปจนถึงกรุงเทพฯ มีค่าใช้จ่าย 15,000 บาท นายหน้าจะรับประกันการถูกจับได้ 3 ครั้ง ถ้าถูกจับ นายหน้าจะพาเดินทางมาใหม่ แต่ถ้าถูกจับทั้ง 3 ครั้ง จะต้องเสียเงินใหม่อีก 15,000 บาท กรณีที่ไม่มีเงินจ่ายค่าเดินทาง จะมีการตกลงกันว่าให้ไปหักค่าเดินทางจากนายจ้างและให้นายจ้างหักเงินเดือน เมื่อผู้เสียหายหลงเชื่อ จะส่งตัวผู้เสียหายให้กับนายหน้าพาข้ามแดน

• **นายหน้าพาข้ามแดน** จะทำหน้าที่รับตัวผู้เสียหายไว้ หลายกรณีผู้เสียหายจะมาจากต่างเมือง และจะต้องมาพักรอในบ้านที่อยู่ใกล้กับชายแดนไทย เพื่อรอผู้เสียหายคนอื่น บางกรณีเดินทาง 10 คน จนถึง 100 คน การข้ามแดนจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามายังประเทศไทยจะใช้เส้นทางธรรมชาติ เมื่อข้ามมาแล้วจะมีพาหนะมารับผู้เสียหายเข้าไปยังหัวเมืองชั้นใน บางครั้งเดินทางด้วยพาหนะที่ดัดแปลงให้มีที่หลบซ่อนตัว บางกรณีจะใช้วิธีเดินทางเท้าในป่า 2-3 วัน (แม่สอด-กำแพงเพชร) เมื่อเดินอ้อมและพ้นด่านตรวจจะมีรถมารับผู้เสียที่ลอบเข้าเมือง เคยพบว่าผู้เสียหายที่เดินลัดป่าจะได้ดื่มน้ำที่ผสมยาบ้า เพื่อให้ทุกคนเดินได้เร็วตามกำหนด บางคนถูกนายหน้าข่มขืนหรือละเมิดทางเพศ เมื่อมีผู้มารับตัวผู้เสียหาย จะถือว่าจบภารกิจของนายหน้าพาข้ามแดน หรือบางรายตกลงกับนายหน้าไว้ว่าจะให้พาไปส่งยังจุดหมายตามที่ตกลงกันไว้แต่แรก กรณีนี้มักจะเป็นครอบครัวหรือญาติของแรงงานข้ามชาติที่มาทำงานในเมืองไทยอยู่ก่อนแล้ว และต้องการให้ครอบครัวและญาติมาอยู่ด้วยกัน

• **นายหน้าขนย้าย** จะทำหน้าที่รับตัวผู้เสียหายที่จุดนัดพบ และพาผู้เสียหายไปส่งตามโรงงานหรือสถานที่ต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ บางกรณีพบว่านายหน้าขนย้ายจะขับรถพาผู้เสียหายไปให้เจ้าของโรงงานเลือกตัวเข้ามาทำงาน ในหลายกรณีที่นายหน้าขนย้ายจะพาผู้เสียหายไปส่งให้กับนายหน้าโรงงานอีกต่อหนึ่ง

• **นายหน้าหน้าโรงงาน** จะรับตัวผู้เสียหายไว้ และคัดตัวนำไปส่งยังโรงงาน สถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อให้ นายจ้างเลือก บางรายอาจถูกส่งไปทำงานในพื้นที่เกษตร ก่อสร้าง เป็นต้น

จากขบวนการนายหน้าที่กล่าวมาจะพบว่า มีนายหน้าถึง 4 คน โดยนายหน้าคนที่ 1 จะรู้จักนายหน้าคนที่ 2 แต่จะไม่รู้จักนายหน้าคนที่ 3-4 และนายหน้าคนที่ 2 จะรู้จักนายหน้าคนที่ 1 และ 3 แต่จะไม่รู้จักนายหน้าคนที่ 4 ดังนั้น ขบวนการนายหน้าที่มีหลายคนและทุกคนไม่ได้รู้จักกันทำให้การสืบสวนและจับกุมของตำรวจจับตัวนายหน้าคนแรกไม่ได้ ทำให้นายหน้าผู้ชักชวนยังคงทำหน้าที่หลอกเหยื่อต่อไปในชุมชนต้นทาง

2. ผู้เสียหาย จากสถิติการค้ามนุษย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีจำนวนผู้เสียหายผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ซึ่งจำนวนผู้เสียหายผู้หญิงส่วนใหญ่พบว่า มีสัดส่วนอายุต่ำกว่า 18 ปี มากกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า 18 ปี ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าผู้เสียหายที่มีสัดส่วนมากที่สุดคือผู้หญิงอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยตามกฎหมายถือว่าเป็นเด็ก และรูปแบบการค้ามนุษย์ในประเทศไทยที่เกิดขึ้นบ่อยจะพบ 3 รูปแบบหลัก คือ

1. การแสวงประโยชน์ทางเพศมีสัดส่วนจำนวนผู้เสียหายมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 55)
2. การบังคับใช้แรงงานในบ้าน โรงงาน สถานประกอบการ และภาคประมง (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 42)
3. การบังคับขอทาน (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 3)

จากสถิติผู้เสียหายในแต่ละปีมีผู้เสียหายชาวไทยจำนวนไม่น้อยซึ่งมักจะตกเป็นผู้เสียหายในประเทศอื่น เช่น อินโดนีเซีย กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ญี่ปุ่น เกาหลี และจำนวนมากมักถูกแสวงประโยชน์ทางเพศ ผู้เสียหายเพศหญิงจำนวนมากคิดว่าตนเองไม่สวย รูปร่างไม่ดี มีอายุมาก แต่พบว่าหญิงไทยวัยกลางคนจำนวนมากตกเป็นผู้เสียหายจากการถูกแสวงประโยชน์ทางเพศ

ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จำนวนมากใช้ชีวิตด้วยความทรมาน ถูกกักขัง ได้รับอาหารไม่เพียงพอ ถูกทำร้าย ตีเคียว HIV มีอาการทางจิตประสาท มีภาพหลอนฝังอยู่ในจิตใจสำนึกของผู้เสียหาย บางกรณีพบว่าผู้เสียหายเมื่อได้รับการช่วยเหลือกลับคืนสู่สังคมได้ผันตัวเองเป็นนายหน้า เพื่อต้องการให้คนอื่นถูกกระทำเหมือนที่ตนเองเคยถูกกระทำ จะเห็นได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายมีความรุนแรงและมีหลายประเด็น ดังนั้น การติดตามเพื่อฟื้นฟูผู้เสียหายให้ใช้ชีวิตในชุมชนเดิมจึงสำคัญอย่างยิ่ง

3. ผู้แสวงประโยชน์ คือ ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากแรงงานของผู้เสียหายด้วยการบังคับ ควบคุมด้วยอำนาจ เช่น การด่าทอ การพูดเสียงดัง ใช้อาวุธข่มขู่ กักขัง บังคับ ทำร้าย ยึดเอกสารสำคัญ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเพื่อให้ผู้เสียหายหวาดกลัวและยินยอมทำตามคำสั่งของผู้แสวงประโยชน์ นอกจากนี้ ยังบังคับผู้เสียหายในภาวะจำยอม เช่น แรงงานขุดหินทำงานขุดใช้หนี้สิน

การใช้ญาติหรือครอบครัวของผู้เสียหายเป็นตัวประกัน การกล่อมให้ผู้เสียหายยินยอมโดยคำสัญญาต่าง ๆ การที่ผู้เสียหายไม่ทำตามคำสั่งจะถูกทำร้ายต่อหน้าคนอื่น เพื่อทำให้คนอื่นกลัวและไม่กล้าขัดขืน ซึ่งการกระทำดังกล่าวรวมถึงการทำร้ายเด็กเล็กให้ทำงาน ขอทาน หรือเร่ขายดอกไม้ ขายทิชชู ให้ได้เงินตามที่กำหนด ซึ่งผู้แสวงประโยชน์มักจะทำร้ายเด็กเพื่อให้เด็กที่เลือหวาดกลัว หรือเด็กที่ทำงานได้ตามเป้าจะได้รับรางวัล เป็นต้น

1.4 ผู้ที่ยังไม่ถูกระบุตัวในฐานะผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

แม้ในประเทศไทยจะช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จำนวนมากในทุก ๆ ปี เพราะมีการแจ้งเหตุจากญาติของผู้เสียหาย พลเมืองดี และตัวผู้เสียหายแจ้งขอความช่วยเหลือ กระนั้นยังมีผู้ที่เป็นกลุ่มเสี่ยงและผู้ตกเป็นผู้เสียหายที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ โดยมีสาเหตุหลัก 2 ประการ

- ปัญหาเรื่องสถานที่ของผู้เสียหาย ผู้เสียหายอาจอยู่ในพื้นที่ปิด ห่างไกลชุมชน ถูกกักขัง ติดต่อกับความช่วยเหลือไม่ได้ หรือไม่ทราบว่าตนเองอยู่ที่ไหน ทั้งนี้ ยังมีพื้นที่ที่คาดว่าจะมีผู้เสียหายที่ต้องการความช่วยเหลือ และมีสถิติการช่วยเหลือผู้เสียหายกลุ่มนี้น้อยมาก เช่น ผู้เสียหายที่ถูกบังคับทำงานในพื้นที่เกษตรและอยู่ห่างไกล โรงงานที่มีการควบคุมเข้มงวด และพื้นที่ก่อสร้างที่มีรั้วรอบมิดชิด
- กรณีที่มีการบุกช่วยเหลือผู้เสียหายจำนวนมาก แต่มีผู้เสียหายบางรายไม่ยอมให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ไม่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ อาจเป็นเพราะถูกข่มขู่ ครอบครัวถูกคุกคาม หรือหวาดกลัวอิทธิพลของผู้กระทำผิด

= Human Trafficking

บทที่

กฎหมายป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์

ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นปัญหาสากลมีความเชื่อมโยงกับอาชญากรรมข้ามชาติ อย่างเช่น ผู้เสียหายตกเป็น ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย แต่มีขบวนการนายหน้าล่อลวงผู้เสียหายมาจากประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศได้ร่วมมือทำงานปราบปรามการค้ามนุษย์ ระหว่างประเทศร่วมกัน

นับตั้งแต่นานาชาติได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาระหว่างประเทศ “พิธีสารของสหประชาชาติเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ในเด็กและสตรี” เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 ทำให้ประเทศที่ลงนาม ในพิธีสารฯ จะต้องดำเนินการเพื่อพัฒนาและประกาศใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดย ประเทศไทยได้จัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 และ ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในปี พ.ศ. 2551

ในการพัฒนาและจัดทำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของแต่ละประเทศจะพิจารณา ข้อความในพิธีสารฯ เพื่อนำมาปรับและประยุกต์ให้เข้ากับบริบทและข้อกำหนดอื่นในประเทศของตน ทั้งนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ของประเทศไทยจะเชื่อมโยงกับกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และกฎหมายอื่นอีกหลายฉบับ

อย่างไรก็ตาม การประกาศใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับความพร้อมในการจัดทำกฎหมายของแต่ละประเทศ หรือบางประเทศยังไม่ประกาศใช้กฎหมายการค้า มนุษย์ อาทิ ประเทศญี่ปุ่นยังไม่มีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์โดยเฉพาะ แต่ใช้กฎหมาย อาญาและกฎหมายอื่นที่มีอยู่แล้ว เพื่อเทียบเคียงกับนิยามและองค์ประกอบของการค้ามนุษย์ตามพิธีสารฯ ในการลงโทษผู้กระทำความผิด และใช้นโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ระดับ ประเทศเพื่อแก้ไขและตอบสนองต่อปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศของตน

2.1 ความหมายและองค์ประกอบของการค้ามนุษย์ตามกฎหมาย

“การค้ามนุษย์” มีความหมายที่บัญญัติไว้ตามพิธีสารปาเลอโรโม (Palermo) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาระหว่าง ประเทศฉบับสำคัญที่มีจุดประสงค์เพื่อป้องกันและต่อต้านการค้ามนุษย์ มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “พิธีสาร ของสหประชาชาติเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ในเด็กและสตรี” (United Nations Protocol to Prevent, Suppress, and Punish the Trafficking in Persons of Women and Children) ได้รับการลงนามโดย 120 ประเทศจาก 148 ประเทศที่เข้าร่วมประชุมที่เมืองปาเลอโรโม ประเทศอิตาลี เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 โดยประเทศไทยได้ลงนามรับพิธีสารนี้เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 และยัง ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ และพิธีสารว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ฯ ตั้งแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 (การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์, ระบบออนไลน์) และประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงได้ลงนามในพิธีสารของสหประชาชาติเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ในเด็กและสตรี โดยแต่ละประเทศได้ลงนามตามช่วงเวลาดังนี้ ประเทศไทย ลงนามปี พ.ศ. 2544, กัมพูชา ลงนามปี พ.ศ. 2550, สปป.ลาว ลงนามปี พ.ศ. 2546, เมียนมา ลงนามปี พ.ศ. 2547 และเวียดนาม ลงนามปี พ.ศ. 2555 (เพื่อนำทางปัญญาไว้ : หน้า 6)

การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคลด้วยวิธีการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะ ความเสี่ยงภัยจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือมีการให้ หรือรับเงิน หรือผลประโยชน์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจ ควบคุมบุคคลอื่นเพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงประโยชน์ การแสวงประโยชน์อย่างน้อยที่สุดให้รวมถึงการแสวงหา ประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่นหรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือน การเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้บังคับ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย

คำนิยามการค้ามนุษย์ในพิธีสารปาเลอโรโม (Palermo) คือ “การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคลด้วยวิธีการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะ ความเสี่ยงภัยจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือมีการให้ หรือรับเงิน หรือผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจ ควบคุมบุคคลอื่นเพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงประโยชน์ การแสวงประโยชน์อย่างน้อยที่สุดให้รวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่นหรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้บังคับ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย” จากนิยามความหมายของการค้ามนุษย์ในพิธีสารปาเลอโรโม (Palermo) ประเทศที่ลงนามในพิธีสารฯ จะนำคำนิยามของการค้ามนุษย์ มาพัฒนาเป็นกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในประเทศของตน รวมถึงประเทศไทย ทั้งนี้ การค้ามนุษย์มี 3 องค์ประกอบหลักที่สัมพันธ์กับนิยาม

- การจัดหา หลอกลวง ผู้เสียหาย (การกระทำ)
- การจัดส่งผู้เสียหายไปยังจุดหมายปลายทาง (วิธีการ)
- การรับตัวผู้เสียหาย และหาประโยชน์จากผู้เสียหาย (วัตถุประสงค์)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้ระบุนองค์ประกอบความผิดของการค้ามนุษย์ 3 องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. การกระทำ (Act ถูกกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด)	2. วิธีการ (Means) ถูกกระทำด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด	3. วัตถุประสงค์ (Purpose) ถูกกระทำเพื่อแสวงประโยชน์โดยมิชอบ
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการจัดหา - เป็นจัดหาซื้อ ขาย จำหน่าย 2. มีการนำพาไป - พามาจาก ส่ง ไปยังที่ใดที่หนึ่ง 3. มีการรับตัวเอาไว้ - รับไว้ หน่วงเหนี่ยว กักขัง จัดให้อยู่อาศัย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ข่มขู่ 2. ใช้กำลังบังคับ 3. ลักพาตัว 4. ฉ้อฉล 5. หลอกลวง 6. ใช้อำนาจโดยมิชอบ 7. ใช้อำนาจครอบงำบุคคลด้วยเหตุที่อยู่ในภาวะอ่อนด้อยทางร่างกาย จิตใจ การศึกษา หรือทางอื่นใดโดยมิชอบ 8. ขู่เข็ญว่าจะใช้กระบวนการทางกฎหมายโดยมิชอบ โดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลนั้นให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การแสวงประโยชน์จากการค้าประเวณี 2. การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก 3. การแสวงหาประโยชน์ทางเพศรูปแบบอื่น 4. การเอาคนลงเป็นทาส 5. การนำคนมาขอตาน 6. การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ 7. การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า 8. การอื่นใดที่คล้ายคลึงอันเป็นการชัดชัด

การพิจารณาว่าผู้ใดเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จะต้องครบองค์ประกอบทั้ง 3 หัวข้อ

กรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก (อายุต่ำกว่า 18 ปี) ไม่จำเป็นต้องมีองค์ประกอบข้อ 2

เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2562 ได้ตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 โดยสาระสำคัญได้แก้ไขเรื่องการบังคับใช้แรงงานให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 บทลงโทษการค้ำมนุษย์

ประเทศไทยได้ดำเนินงานเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยมีความต่อเนื่องในการพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ดังนี้

- พ.ศ. 2547 (ร่าง) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ..... (ความผันผวนทางการเมืองทำให้การเสนอกฎหมายฉบับนี้เกิดความล่าช้า)
- พ.ศ. 2551 ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2551 เป็นต้นไป
- พ.ศ. 2558 แก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 โดยมีการแก้ไขบทลงโทษให้หนักยิ่งขึ้น
- พ.ศ. 2560 แก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 โดยการกำหนดนิยามความหมายและให้ครอบคลุมประเด็นเรื่องการค้ำมนุษย์ด้านแรงงานมากขึ้น
- พ.ศ. 2562 ประกาศใช้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 4) โดยแก้ไขในเรื่องแรงงานบังคับให้เพิ่มเติมเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

ตารางแสดงผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์และบทลงโทษปรับและจำคุกตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

ผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์	โทษปรับและโทษจำคุก
<p>กระทำความผิดต่อไปนี้มีความผิดและต้องรับโทษเท่ากับผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ (มาตรา 7)</p> <ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนการทำผิดการค้ามนุษย์ - ให้ทรัพย์สินผู้กระทำความผิด ให้ที่ประชุม หรือให้ที่พักพิงผู้กระทำความผิด - ช่วยผู้กระทำความผิดไม่ให้ถูกจับกุม - รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่น ๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดไม่ถูกจับ - ซักขวน ซึ้นแนะ หรือติดต่อบุคคลให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกองค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ 	<p>ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดว่ากระทำกับผู้เสียหายอย่างไรลักษณะการแสวงประโยชน์การค้ามนุษย์ จำนวนผู้เสียหาย อายุผู้เสียหาย และการทำร้ายผู้เสียหายอย่างไร</p>

ผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์	โทษปรับและโทษจำคุก
ผู้ช่วยเตรียมเพื่อช่วยการกระทำความผิดค้ำมนุษย์ (มาตรา 8)	รับโทษ 1 ใน 3 (เช่น ถ้าศาลสั่งจำคุก 3 ปี การรับโทษ 1 ใน 3 หมายถึงการรับโทษ 1 ปี เท่านั้น)
สมคบกัน 2 คนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดค้ำมนุษย์ (มาตรา 9) แต่ถ้าผู้หนึ่งลงมือกระทำความผิดด้วย ก็รับโทษเท่ากับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์	รับโทษ 1 ใน 2
ร่วมกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปกระทำความผิดค้ำมนุษย์ (มาตรา 10) ผู้ที่อยู่ในเครือข่ายการกระทำความผิด รู้เห็นการกระทำความผิด แม้จะไม่ได้ลงมือเอง ก็มีความผิดฐานค้ำมนุษย์	รับโทษเป็น 2 เท่าของความผิดนั้น
ทำการค้ำมนุษย์นอกประเทศไทยมีโทษและต้องรับโทษในประเทศไทย (มาตรา 11)	ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดว่ากระทำกับผู้เสียหายอย่างไรลักษณะการแสวงประโยชน์การค้ามนุษย์ จำนวนผู้เสียหาย อายุผู้เสียหาย และการทำร้ายผู้เสียหายอย่างไร
แอบอ้างเป็นเจ้าของหน้าที่รัฐและกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ (มาตรา 12)	รับโทษเพิ่มเป็น 2 เท่า
เจ้าหน้าที่รัฐ นักการเมืองทุกระดับ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานองค์กร ตามรัฐธรรมนูญกำหนดทำผิดฐานค้ำมนุษย์ (มาตรา 13)	รับโทษเพิ่มเป็น 2 เท่า
กระทำความผิดค้ำมนุษย์เป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (มาตรา 14) ผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสหรือตายเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (มาตรา 14 ฉบับแก้ไข 3)	ต้องตรวจสอบทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบ เข้าข่ายฟอกเงินหรือไม่ ยึดทรัพย์สินส่วนที่ได้มาโดยมิชอบ
กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ (มาตรา 52)	จำคุก 4-10 ปี ปรับตั้งแต่ 80,000-200,000 บาท
กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์กับผู้ที่มีอายุ 15 ปี-ไม่เกิน 18 ปี (มาตรา 52)	จำคุก 6-12 ปี ปรับตั้งแต่ 120,000-240,000 บาท

ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์	โทษปรับและโทษจำคุก
กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์กับผู้ที่ไม่เกิน 15 ปี (มาตรา 52)	จำคุก 8–15 ปี ปรับตั้งแต่ 160,000–300,000 บาท
บังคับข่มขืนใจผู้อื่นให้ทำงานหรือให้บริการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ (มาตรา 52/1 ฉบับแก้ไข 3) (1) ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น (2) ขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ (3) ใช้กำลังทำร้าย (4) ยึดเอกสารสำคัญประจำตัวของบุคคลนั้นไว้ (5) นำภาระหนี้ของบุคคลนั้นหรือของผู้อื่นมาเป็นสิ่งผูกมัดโดยมิชอบ (6) กระทำอย่างใดคล้ายคลึงกับที่กล่าวมา ตาม 6 ข้อที่กล่าวมา ผู้อื่นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ผู้ที่กระทำความผิดฐานบังคับใช้แรงงานหรือบริการ	จำคุก 6 เดือน–4 ปี ปรับตั้งแต่ 50,000–400,000 บาท ต่อผู้เสียหาย 1 คน หรือทั้งจำทั้งปรับ
กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์จนทำให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสหรือเป็นโรคร้ายแรงซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อชีวิต	โทษจำคุกตั้งแต่ 8–20 ปี และปรับตั้งแต่ 800,000–2,000,000 บาท หรือจำคุกตลอดชีวิต
ถ้าทำผิดฐานค้ามนุษย์บังคับใช้แรงงานหรือบริการ (ตามมาตรา 6/1) (มาตรา 52/1 ฉบับแก้ไข 3) จนทำให้ผู้เสียหายเสียชีวิต	จำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต
นิติบุคคล (เช่น บริษัท ห้างร้าน หจก. ฯลฯ) กรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้เกี่ยวข้องได้สั่งการ หรือละเว้นการสั่งการ จนทำให้เกิดเหตุการณ์ค้ามนุษย์ ผู้ที่กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ (มาตรา 9 ฉบับแก้ไข 3)	ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดว่ากระทำกับผู้เสียหายอย่างไร ลักษณะการแสวงประโยชน์ การค้ามนุษย์ จำนวนผู้เสียหาย อายุผู้เสียหาย และการทำร้ายผู้เสียหายอย่างไร

2.3 อะไรที่ไม่ใช่การค้ามนุษย์

สิ่งที่จะทำให้เกิดความสับสนว่าอะไรคือการค้ามนุษย์หรือไม่ใช่การค้ามนุษย์ มีข้อพิจารณาหลักคือเรื่องพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด และสิ่งที่ผู้เสียหายได้รับผลกระทบ โดยประเด็นที่อาจจะเกี่ยวข้องว่าเป็นการค้ามนุษย์หรือไม่ มีดังนี้

- **การเข้าเมืองโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย** เนื่องจากประเทศไทยมีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นระยะทางยาว ทำให้มีการเข้ามายังประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายจำนวนมาก ซึ่งผู้หลบหนีเข้าเมืองนั้นจะมีทั้งผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้ที่มีเจตนาเข้าเมืองผิดกฎหมาย การพิจารณาว่าการหลบหนีเข้าเมืองเป็นการค้ามนุษย์หรือไม่ขึ้นตอนและหลักการพิจารณา ดังนี้
 - ผู้หลบหนีเข้าเมืองถูกตำรวจจับ ไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างการเดินทาง ที่พัก หรือที่ทำงาน ตำรวจจับกุมจะต้องพิจารณาว่าผู้หลบหนีเข้าเมืองถูกกระทำตามองค์ประกอบ 3 ข้อของการค้ามนุษย์หรือไม่ ถ้าจำเป็นอาจจะต้องเชิญทนายความหรือทนายอาสาช่วยสัมภาษณ์คัดแยก
 - สัมภาษณ์คัดแยก และสรุปผลว่าไม่ใช่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือผู้เสียหายตามกฎหมายอื่น ถือว่าผู้หนีเป็นบุคคลต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง มีความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ซึ่งจะถูกส่งตัวไปยังสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเพื่อรอผลักดันกลับประเทศต้นทาง
 - กรณีที่ผู้หลบหนีเข้าเมืองถูกจับระหว่างการเดินทาง และยังไม่มีการแสวงประโยชน์ใดจากผู้หลบหนีเข้าเมือง แต่มีข้อมูลที่พิสูจน์ได้แน่ชัดว่าเมื่อผู้หลบหนีเข้าเมืองไปถึงจุดหมายปลายทางจะถูกแสวงประโยชน์จากการค้ามนุษย์แน่นอน ผู้หนีย่อมได้รับการคุ้มครองในฐานะผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
- **การจ้างงานแรงงานข้ามชาติด้วยวิธีที่ผิดกฎหมาย** หรือแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารการเข้าเมืองและใบอนุญาตทำงาน การจ้างงานด้วยวิธีที่ผิดกฎหมายซึ่งไม่ได้มีสภาพบังคับให้ทำงาน กักขังหรือไม่ได้แสวงประโยชน์จากแรงงานไม่ถือว่าเป็นการค้ามนุษย์ แต่ถือเป็นความผิดตามกฎหมายคนเข้าเมืองและกฎหมายแรงงาน
- **การเอาเปรียบแรงงาน** กรณีนายจ้างจ่ายค่าจ้างไม่ครบตามที่ตกลงกัน มีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานหรืองานที่ทำหนักมาก หรือการทำงานที่นอกเหนือไปจากที่ตกลงกัน ให้พิจารณา 3 องค์ประกอบของการค้ามนุษย์ว่าครบหรือไม่ เช่น ถูกหลอกลวง ถูกบังคับ หรือทำร้ายเพื่อให้ทำงาน ถูกกักขังหลบหนีไม่ได้ ถูกยึดเอกสาร หรือถูกแสวงประโยชน์ใด ๆ หรือไม่ ซึ่งถ้าไม่ครบองค์ประกอบทั้ง 3 ข้อ ก็จะเป็นการกระทำผิดตามกฎหมายแรงงาน
- **การใช้แรงงานเด็ก** ภายใต้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก (อายุต่ำกว่า 18 ปี) ไม่ต้องพิจารณาองค์ประกอบที่ 2 (วิธีการ - Means) เนื่องจากกฎหมายแรงงานของไทยอนุญาตให้เด็กทำงานได้ โดยได้รับอนุญาตจากพนักงานตรวจแรงงานในจังหวัดนั้น โดยมีกฎและระเบียบข้อห้าม เช่น ไม่ให้ทำงานกับสารเคมีอันตราย การยกของหนัก การทำงานกลางคืน ฯลฯ ดังนั้น การใช้เด็กทำงานตามระเบียบของกฎหมายแรงงานจึงไม่ผิดกฎหมาย กรณีที่สงสัยว่าจะเป็นการค้ามนุษย์หรือไม่ให้พิจารณาว่ามีการล่อลวง นำพามา หน่วงเหนี่ยวกักขัง และมีการแสวงประโยชน์จากเด็กหรือไม่ กรณีที่จ่ายเงินค่าจ้างเด็กที่ทำงานน้อยกว่าที่ควร หรือให้เด็กทำงานขายก๋วยเตี๋ยวตอนกลางคืนอาจเข้าข่ายความผิดตามกฎหมายแรงงาน

ใน พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ในมาตรา 41 ได้ห้ามมิให้พนักงานสอบสวน ดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดฐานอยู่ในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ปลอมหรือ ใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การค้าประเวณีเฉพาะที่เกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือรับเร้าบุคคลเพื่อค้าประเวณี และการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อ ค้าประเวณี ความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดย ไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของ คนต่างด้าว

2.4 กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มีบทลงโทษทางอาญาที่สูงถึงประหารชีวิต รวมถึงโทษทางแพ่งและการจ่ายค่าสินไหมทดแทน นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อการดำเนินคดี กับผู้กระทำผิดและการคุ้มครองผู้เสียหายตามตารางนี้

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	การดำเนินการ
พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522	ดำเนินคดีกับผู้นำพาแรงงานข้ามชาติเข้าเมือง โดยผิดกฎหมาย ผู้ให้ที่พักพิง
พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559	กระทรวงยุติธรรมจ่ายเงินชดเชยให้กับผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งรวมถึงคดีค้ามนุษย์
พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546	เพื่อให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่ในการคุ้มครองผู้ที่จะเป็นพยานในคดีค้ามนุษย์
พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541	เรียกร้องค่าแรงที่นายจ้างไม่ยอมจ่ายให้กับผู้เสียหาย
พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546	คุ้มครองเด็กผู้เสียหาย ลงโทษผู้ปกครองที่ปล่อยปละละเลยเด็กผู้เสียหาย
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	การค้ามนุษย์เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมาย ฟอกเงินต้องตรวจสอบและยึดทรัพย์ผู้กระทำผิดในทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556	การดำเนินคดีผู้เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติ รวมถึงการค้ามนุษย์
กฎกระทรวงว่าด้วยการนำคนต่างด้าวมาทำงานกับนายจ้างในประเทศ พ.ศ. 2559	ระเบียบการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานกับนายจ้าง

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	การดำเนินการ
พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559	การดำเนินการในระบอบยุติธรรม และบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง
พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550	การกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ที่พัวพันกับการค้ามนุษย์
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560	กำหนดบทลงโทษเพิ่มขึ้น โทษปรับคิดจากจำนวนผู้เสียหายต่อราย และโทษจำคุกสูงสุดตลอดชีวิตถึงประหารชีวิต
พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551, พ.ศ. 2562	ข้อกำหนดที่ชัดเจนขึ้นเรื่องการจำแนกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน

2.5 รูปแบบการค้ามนุษย์ในประเทศไทย

การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในความผิดฐานค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มี 8 รูปแบบ (สมพงษ์ เย็นแก้ว, รูปแบบการค้ามนุษย์)

1) การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีหรือการนำมนุษย์ไปขายบริการทางเพศอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 อีกกรณหนึ่งด้วย

การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี กรณีผู้เสียหายมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปจะเข้าข่ายความผิดฐานค้ามนุษย์ได้นั้น ผู้ต้องหาต้องถูกข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ฯลฯ ซึ่งหมายถึงการไม่สมัครใจนั่นเอง แต่ถ้าเป็นเด็กอายุยังไม่ถึง 18 ปี แม้ไม่มีการข่มขู่หรือใช้กำลังบังคับ ก็ถือเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์แล้ว และการแสวงหาประโยชน์จะเพื่อประโยชน์ทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียว

2) การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การใช้เรื่องทางเพศ (Sexuality) เป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์หรือให้ขายสินค้าได้ แต่การกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำผิดกฎหมายอย่างอื่นด้วย อาทิ การเปลือยกาย ซึ่งเป็นการแสดงลามกอนาจารในสถานที่สาธารณะหรือแสดงสิ่งที่น่าอับอายต่อหน้าธารกำนัล จึงจะเข้าลักษณะความผิดฐานค้ามนุษย์ กรณีรูปแบบนี้ถ้าเป็นผู้ใหญ่ต้องข่มขู่หรือใช้กำลังบังคับ จึงจะเป็นความผิด ถ้าเป็นเด็กไม่ต้องมีการข่มขู่หรือใช้กำลังบังคับก็เป็นความผิด

3) การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก สื่อลามก หมายถึง การแสดงออกในรูปภาพเปลือย เห็นอวัยวะเพศ มีเนื้อหาร่วมเพศ กระตุ้นให้เกิดความใคร่ทางกามารมณ์ ปรากฏได้ในสื่อทุกรูปแบบ คลิปวิดีโอ การ์ตูน หรือการเขียนพรรณนาให้เกิดจินตนาการ

การผลิตคือการกระทำถ่ายคลิบวิดีโอต่าง ๆ การเผยแพร่คือการจำหน่าย กรณีนี้จะเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์ได้ต่อเมื่อถ้าเป็นผู้ใหญ่ต้องข่มขู่หรือใช้กำลังบังคับจึงจะเป็นความผิด ถ้าเป็นเด็กไม่ต้องข่มขู่หรือใช้กำลังบังคับก็เป็นความผิด

4) การเอาคนลงเป็นทาส ยกตัวอย่างเช่น คดีชาวโรฮิงจาที่บังคับให้ไปประเทศมาเลเซีย ถ้าไม่ไปก็จะถูกขู่ฆ่า ต้องให้ญาติเอาเงินมาไถตัว ทั้งนี้ ตามอนุสัญญาต่อต้านการเอาคนลงเป็นทาส (Slavery Convention (1962)) ได้นิยามคำว่า “ทาส” ว่าหมายถึง “สถานะหรือเงื่อนไขที่บุคคลหนึ่งมีอยู่เหนือบุคคลอื่นโดยมีการใช้อำนาจทุกอย่างอันพึงมีในฐานะเป็นเจ้าของ” มนุษย์ไม่อาจเป็นเจ้าของกันได้ คำว่า “เจ้าของ” ใช้เฉพาะทรัพย์สินเท่านั้น ในสมัยก่อนใครเป็นหนี้ต้องเอาตัวลงเป็นทาสเพื่อชดใช้หนี้ดังกล่าว และยอมหมายถึงการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากแรงงานเด็ก

อาจารย์หยุด แสงอุทัย ให้คำนิยามคำว่า “ทาส” คือการอยู่ภายใต้อำนาจของผู้อื่นโดยสิ้นเชิง และต้องทำงานให้แก่ผู้อื่น มีการอ้างสิทธิเหนือบุคคลอื่นโดยเด็ดขาดในเสรีภาพร่างกายของผู้นั้นโดยฝ่าฝืนความสมัครใจของผู้นั้น

5) การนำคนมาขอทาน ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 “ห้ามมิให้บุคคลใดทำการขอทาน” แต่จะเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์ก็ต่อเมื่อมีบุคคลนำพามาบังคับใช้ให้เป็นขอทาน กรณีแม่เอาลูกมาเป็นขอทานก็เป็นความผิดฐานค้ามนุษย์ และยอมเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ด้วย

6) การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับใช้แรงงานและบริการจะเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์ในกรณีที่เด็กหรือผู้ใหญ่ไม่สมัครใจทำงานโดยไม่จำเป็นต้องใช้กำลังบังคับ เพียงแต่ให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะขัดขืนไม่ได้ เช่น นายจ้างยึดหนังสือเดินทาง และไม่ยอมให้ลูกจ้างกลับบ้านในต่างประเทศ ก็เข้าข่ายเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์แล้ว

ในอดีตการบังคับมองว่าต้องเป็นการบังคับทางกายภาพหรือต่อร่างกายเท่านั้น ซึ่งแต่เดิมถือว่าหากมีเสรีภาพในการเดินทางไปไหนมาไหนได้ไม่ถือว่าเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์ แต่ปัจจุบันหากลูกจ้างประสงค์จะกลับบ้านแล้วนายจ้างไม่ให้กลับบ้าน กรณีนี้อาจถือว่าทำให้เด็กอยู่ในภาวะที่ขัดขืนไม่ได้ เป็นการบังคับและกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2541

7) การบังคับด้วยวิธีอื่นเพื่อการค้า การค้าด้วยวิธีอื่น ผู้ถูกกระทำต้องไม่สมัครใจ กล่าวคือ ต้องอยู่ในภาวะจำยอมหรือเป็นการบังคับจึงจะมีความผิดฐานค้ามนุษย์

8) การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม การขูดรีดหากกระทำแก่บุคคลไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่แม้จะยินยอมก็ตามถือว่าเป็นการค้ามนุษย์ ซึ่งจะคล้ายคลึงกับรูปแบบที่ 1-7 แต่ต้องสอบสวนในประเด็นที่ว่ามีการกดขี่ ข่มเหง เอาเปรียบกันโดยไม่จำเป็น

ตัวอย่าง มารดายินยอมปล่อยให้ลูกที่เป็นแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานในราชอาณาจักรในลักษณะทอดทิ้งไม่สนใจว่าจะเกิดอะไรขึ้น แล้วนายจ้างก็ใช้แรงงานเด็กโดยขัดต่อกฎหมายอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก ซึ่งข้อแตกต่างของการหลบหนีเข้าเมืองกับการค้ามนุษย์ คือ ถ้าเป็นการค้ามนุษย์ คนหลบหนีเข้าเมืองจะหมดอิสรภาพไม่มีอำนาจตัดสินใจว่าจะไปในทิศทางใด แต่เป็นอำนาจตัดสินใจของคนนำพาเท่านั้น

กรณีจับกุมข้อหาค้ามนุษย์มาส่งพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องซักถามให้ได้ความว่าเข้ากรณีรูปแบบใด ถ้าหากอธิบายไม่ได้ต้องตัดข้อหาที่ออกก่อน จนกว่าจะสอบสวนมีพยานหลักฐานตามสมควร จึงจะแจ้งข้อหาเพิ่มเติมได้

บทที่

บุคคลกลุ่มเสี่ยงและการประเมินความเสี่ยง ผู้ที่อาจจะเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

สถานการณ์ทั่วโลกของการค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมที่สร้างรายได้เป็นอันดับ 2 รองจากการค้ายาเสพติด ในแต่ละปีมีเด็กจำนวน 1.2 ล้านคน ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และร้อยละ 80 ของผู้เสียหายคือ ผู้หญิงและเด็กผู้หญิง (มากกว่าร้อยละ 50 เป็นเด็ก) และมีผู้เสียหายที่ถูกบังคับใช้แรงงานอย่างน้อย 20.9 ล้านคน (ประวิทย์ ร้อยแก้ว, นิยามและความหมายการค้ามนุษย์และองค์ประกอบของความผิดฐานค้ามนุษย์, ระบบออนไลน์, พ.ศ. 2562)

ค่าเฉลี่ยผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทยเป็นผู้เสียหายจากประเทศเพื่อนบ้านประมาณ ร้อยละ 70 และเป็นผู้เสียหายชาวไทยประมาณร้อยละ 30 โดยผู้เสียหายชาวไทยตกเป็นผู้เสียหายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ทั้งนี้ การเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศเมียนมา ลาว และกัมพูชา จะมีบริษัทจัดหางานภายในประเทศที่อำนวยความสะดวกให้กับแรงงาน โดยแรงงานต้องจ่ายเงินให้กับบริษัทจัดหางานในประเทศต้นทางประมาณ 15,000-25,000 บาทต่อคน โดยบริษัทจัดหางาน จะประสานกับหน่วยงานรัฐในประเทศต้นทางและประสานกับกระทรวงแรงงานของประเทศไทย เพื่อนำเข้า แรงงานมาทำงานอย่างถูกกฎหมาย ซึ่งเรียกว่าแรงงานนำเข้าตาม MOU แรงงานจะได้รับใบอนุญาตทำงาน 2 ปี ซึ่งเมื่อครบ 2 ปี ก็จะมีขึ้นอยู่กับนโยบายของกระทรวงแรงงานว่าจะให้ต่อใบอนุญาตในประเทศไทยได้เลย หรือต้องกลับประเทศต้นทางไปก่อน

อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามปัญหาเกี่ยวกับแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านและผู้ทำงานกับแรงงานข้ามชาติ พบว่ามีปัญหาที่เชื่อมโยงมาจากระบบการนำเข้าแรงงานตาม MOU มากมาย เช่น

- ค่าใช้จ่ายที่แรงงานจะต้องจ่ายให้กับบริษัทจัดหางานในประเทศต้นทางอาจสูงถึง 15,000-25,000 บาท ทั้งที่กระทรวงแรงงานของไทยเรียกเก็บค่าใช้จ่ายประมาณ 4,000 กว่าบาท
- เมื่อแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงานในประเทศไทยมักอยากให้ครอบครัวย้ายมาอยู่ด้วย จึงติดต่อให้นายหน้าพาคนในครอบครัวจากประเทศต้นทางมาส่งโดยเข้าเมืองไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
- ในหลายกรณีเมื่อแรงงานแต่งงานและมีบุตร ก็ไม่ได้ส่งบุตรกลับประเทศต้นทาง ทำให้เด็กไม่มี เอกสารประจำตัวตามกฎหมายของประเทศต้นทางและไม่มีคุณภาพกับประเทศต้นทาง ส่งผลให้ ไม่มีความคิดจะกลับไปยังประเทศต้นทางของบิดามารดา
- แรงงานตามแนวชายแดนไทยที่ประสงค์เข้ามาทำงานระยะสั้นตามฤดูกาลเป็นแรงงานภาคเกษตร ติดต่อนายหน้าตามแนวชายแดนและเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- แรงงานโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในจังหวัดชายแดนไทยมีจำนวนมาก แม้จะจับกุมและส่งกลับประเทศ ต้นทางหลายครั้ง แต่ด้วยพรมแดนและสภาพทางภูมิศาสตร์ทำให้การเข้าเมืองผิดกฎหมายในหลาย ๆ พื้นที่เป็นเรื่องง่าย
- แรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมายไม่ได้ผ่านระบบการตรวจสุขภาพ และเข้าไม่ถึงบริการ สาธารณสุข จึงเสี่ยงที่จะนำพาโรคติดต่อ
- ลูกหลานของแรงงานข้ามชาติเข้าเรียนในโรงเรียนไทยไม่ได้ แม้จะมีนโยบายให้เด็กทุกคนที่อยู่ใน ประเทศไทยเข้ารับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐได้ แต่ปัญหาของเด็กกลุ่มนี้คือสื่อสารภาษาไทยไม่ได้

จากที่กล่าวมาเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของแรงงานข้ามชาติ การเข้าเมืองไม่ถูกต้องตามกฎหมายของ แรงงานและผู้ติดตาม ปัญหาด้านการเข้าถึงบริการสาธารณสุข เป็นต้น ทั้งนี้ การย้ายถิ่นของแรงงานมายัง ประเทศไทยมีสาเหตุจากการที่ไม่มีงานรองรับในประเทศต้นทาง ประกอบการเกษตรไม่ได้ รายได้ไม่เพียงพอ โดยมีปัจจัยส่งเสริมเบื้องต้น ได้แก่ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ความต้องการแรงงานจำนวนมาก ในอุตสาหกรรมระดับครัวเรือน อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีอัตรา ค่าจ้างแรงงานสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านจึงมาทำงานในประเทศไทย

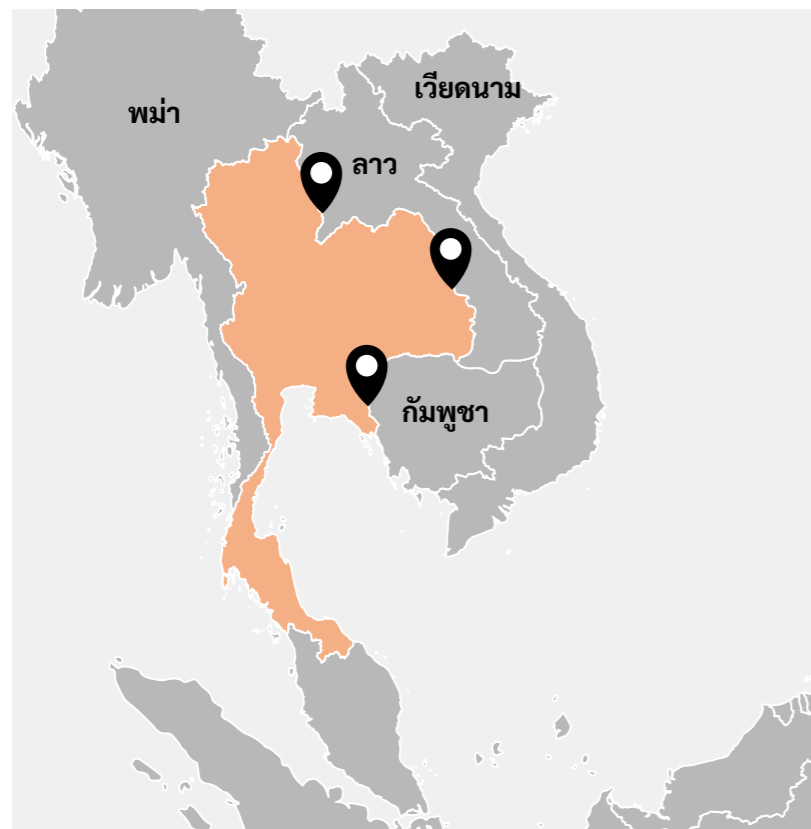
จำนวนมาก ส่งผลให้มีผู้ติดตามแรงงานที่เข้าเมืองไม่ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อมาอาศัยอยู่ด้วยจำนวนมากเช่นกัน

ในกลุ่มประเทศอนุภาครุ่มน้ำโขงอาจถือได้ว่าประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางของการย้ายถิ่น เพราะมีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ ได้แก่

- พรมแดนไทย-เมียนมา 2,202 กม.
- พรมแดนไทย-สปป.ลาว 1,750 กม.
- พรมแดนไทย-กัมพูชา 798 กม.
- พรมแดนไทย-มาเลเซีย 576 กม.

โดยเส้นแบ่งพรมแดนประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นแนวพรมแดนทางธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ แนวป่า สันเขา ซึ่งหลายจุดง่ายต่อการข้ามแดน บางพื้นที่เป็นจุดผ่อนปรน การข้ามแดนผ่านช่องทางทางธรรมชาติซึ่งเป็นวิถีชุมชนที่ข้ามไปมาหาสู่กันตามปกติ รวมถึงช่องทางธรรมชาติมีจำนวนมาก และเจ้าหน้าที่ไม่ได้เฝ้าระวังทั่วแนวเขตแดน จึงทำให้เกิดการเข้าเมืองผิดกฎหมาย การขนส่งสินค้าหนีภาษี การลักลอบขนส่งยาเสพติด เป็นต้น

เนื่องด้วยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความเป็นมิตรประเทศภายใต้กรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ทำให้ประเทศในกลุ่มลุ่มแม่น้ำโขงสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศสมาชิก เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านคมนาคมอย่างเช่น ประเทศไทยสนับสนุนการสร้างถนนบางสายในประเทศเมียนมาเพื่อเชื่อมโยงการค้าขายระหว่างประเทศ หรือประเทศจีนช่วยสร้างถนนในประเทศลาวเพื่อการขนส่งสินค้าจากจีนมายังลาว ไทยเมียนมา จนถึงมาเลเซีย

การพัฒนาด้านคมนาคม เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศ AEC ทำให้การเดินทางสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น การเข้าเมืองง่ายขึ้น การสนับสนุนการท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และความเชื่อมโยงในหลาย ๆ ด้านของกลุ่มประเทศ AEC ทำให้เกิดการย้ายถิ่นของแรงงานในแต่ละประเทศเพื่อการแสวงหาโอกาสของชีวิตที่ดีกว่า ซึ่งประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ หรือประเทศอื่นที่มีค่าจ้างแรงงานสูง จึงเป็นปัจจัยดึงดูดแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีทั้งที่เข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย และผิดกฎหมาย และอาจตกเป็นผู้เสียหายในขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ

3.1 กลุ่มเสี่ยงที่อาจตกเป็นผู้เสียหายในขบวนการค้ามนุษย์

จากสภาพปัญหาเศรษฐกิจและในประเทศต้นทาง จึงมีแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยจำนวนมาก มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทยซึ่งดำเนินงานด้านการป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จึงได้ประเมินและวิเคราะห์สภาพปัญหาของบุคคลกลุ่มเสี่ยงต่อการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามตาราง ดังนี้

สภาพปัญหาจากชุมชนต้นทาง	บุคคลกลุ่มเสี่ยง	ความเสี่ยงและผลที่จะเกิดขึ้น
<p>1. ปัญหาเศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สินค้าทางการเกษตรมีราคาตกต่ำ ภัยภิบัติทางธรรมชาติ ระบบการจัดการน้ำไม่มีประสิทธิภาพ - อัตราการจ้างงานในประเทศมีน้อยกว่าจำนวนประชากรวัยแรงงาน และอัตราค่าจ้างต่ำในชนบทบางประเทศค่าจ้างรายวันอาจจะต่ำกว่า 100 บาท และอาจไม่มีงานให้ทำทุกวัน - นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างและไม่ให้สวัสดิการตามที่รัฐกำหนด - การถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง เช่น หักค่าอาหาร หักค่าที่พัก หักค่าไฟ และอื่นๆ จนเหลือเงินค่าจ้างที่จ่ายจริงน้อยมาก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คนวัยแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน 2. แรงงานเด็กชายและเด็กหญิงจากประเทศเพื่อนบ้าน 3. คนไทยอายุ 18-25 ปี มุ่งมั่นที่จะถูกเอาเปรียบโดยพ่อค้าคนกลาง 4. คนไทยอายุ 20-45 ปี ต้องการไปทำงานต่างประเทศ แรงงานในภาคเกษตร ร้านอาหาร และนวดสปา 5. คนไทยอายุ 15-45 ปี ย้ายเข้าเมืองใหญ่ไปทำงานทำช่วงที่ว่างจากการทำการเกษตร หรือช่วงปิดเทอม (ให้ลูกหลานอยู่กับผู้สูงอายุ) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แรงงานชนบทไม่มีรายได้ มีหนี้สิน และส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นไปทำงานทำต่างประเทศ 2. ตัดสินใจย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่นโดยไม่มีการตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร และรายละเอียดงานที่ชัดเจน 3. ถูกหลอกลวงโดยขบวนการค้ามนุษย์หรือนายหน้าขนแรงงานผิดกฎหมาย 4. ถูกหลอกลวงให้เสียเงินและค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าประเทศด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมาย 5. ถูกล่อลวง ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ 6. มีหนี้สินจากการเดินทางเข้าประเทศผิดกฎหมาย

สภาพปัญหาจาก ชุมชนต้นทาง	บุคคลกลุ่มเสี่ยง	ความเสี่ยงและผล ที่จะเกิดขึ้น
<p>2. สถานการณ์ COVID-19</p> <p>สถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจครั้งใหญ่ทั่วโลก คนจำนวนมากไม่มีงานทำ ไม่มีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาประเทศไทย ธุรกิจอุตสาหกรรม การผลิต และธุรกิจภาคบริการต่าง ๆ หยุดชะงัก การเลิกจ้างคนงาน และรวมถึงการเลิกจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านกลับประเทศเพราะกลัวติดเชื้อ และส่วนหนึ่งถูกเลิกจ้างเพราะโรงงานไม่ได้รับคำสั่งซื้อสินค้า และธุรกิจภาคบริการไม่มีลูกค้า และไม่มีเงินทุนหมุนเวียน</p>	<ol style="list-style-type: none"> เมื่อสถานการณ์คลี่คลายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านอาจจะกลับเข้าประเทศเพื่อหางานทำ โดยผ่านช่องทางที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และหางานตามแนวชายแดนก่อน เพราะไม่มีเงินจ่ายให้บริษัทจัดหางาน เด็กชายและเด็กหญิงจากประเทศเพื่อนบ้านที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน เสี่ยงที่จะถูกล่อลวงให้มาทำงานประเทศไทย คนไทยอายุ 18-45 ปี ที่เคยไปทำงานต่างประเทศจะพยายามกลับไปทำงานต่างประเทศเหมือนเดิม ทั้งที่ผ่านช่องทางที่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย 	<ol style="list-style-type: none"> แรงงานไทยและแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านจะกลับภูมิลำเนา และเมื่อสถานการณ์คลี่คลาย แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านจะเข้ามาทำงานรับจ้างและทำงานเกษตรตามแนวชายแดนไทยผ่านช่องทางที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยแรงงานจะแสวงหางานใหม่ที่มีรายได้ดีกว่า และจะพียงนายหน้าที่จะพาข้ามพรมแดนผ่านช่องทางที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และเข้ามายังหัวเมืองชั้นในต่อไป คนไทยวัยแรงงานจะย้ายถิ่นเข้าหัวเมืองใหญ่ เพื่อหางานทำซึ่งมีรายได้ดีกว่าเขตชนบท แรงงานย้ายถิ่นทั้งหมดยังขาดความรู้เรื่องการย้ายถิ่นปลอดภัย ข้อมูลที่ถูกต้องของงาน สวัสดิการแรงงาน การขอความช่วยเหลือ เป็นต้น
<p>3. ปัญหาการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> ครอบครัวมีลูกมาก จุดมุ่งหมายทางการศึกษาต้องการแค่ให้อ่านออกเขียนได้ เด็กไม่มีจุดมุ่งหมายในการเรียนในชั้นสูงเพราะไม่มีตัวอย่างที่ดีให้เห็นในชุมชน สิ่งที่เห็นในชุมชนคือ เด็กในวัยเดียวกันออกไปช่วยครอบครัวทำนา กิจกรรมที่ก่อรายได้เป็นสิ่งที่ได้รับการชื่นชม โรงเรียนในชั้นมัธยมศึกษาจะอยู่ในเขตอำเภอ ซึ่งหลายครอบครัวไม่มีญาติในเมืองที่จะฝากลูกของตนไปพักอาศัย และมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพของเด็กที่มากขึ้นกว่าเดิม 	<ol style="list-style-type: none"> เด็กผู้หญิงที่ต้องออกโรงเรียนกลางคันเนื่องจากผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้เรียนต่อ อยากให้ช่วยทำงาน เด็กผู้หญิงถูกล่อลวง หรือมีผู้สนับสนุนให้เข้าสู่ธุรกิจทางเพศแบบชั่วคราว และอยู่ในภาวะจำยอมจนทำเป็นอาชีพ แรงงานเด็กหรือวัยรุ่นจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าประเทศโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและไปอยู่กับญาติในพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่เข้าถึงยาก เช่น สวนยาง พื้นที่การเกษตร หรือโรงงานที่ตั้งอยู่ห่างไกล 	<ol style="list-style-type: none"> ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา และครอบครัวต้องการแรงงานจากทุกคน เด็กผู้หญิงไม่ได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับผู้ชายได้รับ เด็กที่ต้องทำงานและหารายได้ช่วยครอบครัวจะถูกสร้างให้เป็นผู้ใหญ่ด้วยตนเองในการหารายได้ มีแฟน และมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ตั้งครรภ์ และไม่มีเงินส่งให้ครอบครัว

สภาพปัญหาจาก ชุมชนต้นทาง	บุคคลกลุ่มเสี่ยง	ความเสี่ยงและผล ที่จะเกิดขึ้น
<ul style="list-style-type: none"> เด็กผู้หญิงไม่ได้รับการสนับสนุนให้เรียนหนังสือต่อในชั้นมัธยมศึกษา เพราะอายุเฉลี่ยการแต่งงานของคนในชนบทจะแต่งงานเมื่ออายุน้อย และเมื่อแต่งงานแล้วก็ต้องหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัว 	<ol style="list-style-type: none"> เด็กผู้หญิงไทยเมื่อจบชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องการไปทำงานกับญาติในเกาหลี ได้หัวหน้า ญี่ปุ่น หรือประเทศที่ญาติของตนไปทำงานอยู่ก่อนแล้ว 	<ol style="list-style-type: none"> ระบบการศึกษาไม่ได้ตอบสนองปัญหาเรื่องทางเพศ (Sexuality) ของเด็กวัยรุ่นและสังคมสมัยใหม่ สื่อออนไลน์เร่งเร้าให้เด็กเรียนรู้และทดลองเรื่องทางเพศด้วยตนเอง ทำให้เกิดปัญหาการตั้งครครภ์ไม่พึงประสงค์และออกจากโรงเรียนกลางคัน เด็กผู้หญิงที่ต้องเลี้ยงลูกลำพัง เสี่ยงที่จะตัดสินใจเข้าสู่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องเรื่องทางเพศเพื่อหาเงินเลี้ยงลูก
<p>4. ความไม่เท่าเทียมทางเพศ และค่านิยมทางสังคม (Gender Inequality and Social Norm)</p> <ul style="list-style-type: none"> คุณค่าในเรื่องทางเพศ (Sexuality) ถูกทำให้เป็นของมีค่า บางชุมชนยอมรับการส่งลูกสาวไปขายบริการทางเพศ ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าใหม่ให้กับเนื้อตัวร่างกายของลูกสาวว่าเป็นคุณสมบัติที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตครอบครัวให้ดีขึ้น อุตสาหกรรมทางเพศ (Sexual Industry) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยมีการประชาสัมพันธ์ในต่างประเทศ นับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ในยุคสงครามเวียดนาม เริ่มมีบาร์เบียร์ในประเศไทยในพื้นที่ใกล้กับค่ายทหารจากอเมริกา และเริ่มมีหญิงม่ายเข้ามาเป็นเพื่อนดื่มกินกับทหารอเมริกัน จนไปถึงรูปแบบของเมียเช่า และสิ่งที่ยังคงมีให้เห็นได้ในปัจจุบันคือ พัฒนพงศ์พิทยาหรือบาร์เบียร์ในเมืองใหญ่ ๆ เช่น เชียงใหม่ หรือภูเก็ต ฯลฯ 	<ol style="list-style-type: none"> ในชุมชนที่ยังคงมีการสนับสนุนเด็กผู้หญิงและผู้หญิงให้เข้าสู่ธุรกิจทางเพศ เด็กและผู้หญิงคนอื่นในชุมชนนั้นก็ถือว่าเป็นความเสี่ยง ผู้ที่เป็นผู้เสียหายบางคนที่ถูกขายไปทำงานที่ตนเคยทำ ผู้ที่ถูกชักชวนไปทำงานในสถานที่เสี่ยง เช่น ร้านอาหารที่มีการขายบริการแอบแฝง ร้านคาราโอเกะ คลับบาร์หรือสถานที่ไม่ดีในลักษณะเดียวกัน ผู้ที่มีความเสี่ยงที่จะถูกชักจูง อยู่ในภาวะจำยอม หรือมีแนวโน้มสูงที่จะถูกบังคับ ช่มชู้ และตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ 	<ol style="list-style-type: none"> การเลือกปฏิบัติทางเพศ การวางกฎหมายทางสังคมของเพศหญิงและชายไว้อย่างชัดเจน และธุรกิจท่องเที่ยวผลักดันเด็กชายหญิงและผู้หญิงเข้าสู่ธุรกิจทางเพศ และการแสวงประโยชน์ทางเพศ เยาวชนหญิงและชายที่ออกจากโรงเรียนกลางคันหรือเยาวชนที่ไปทำงานในสถานบันเทิงที่เกี่ยวข้องกับการแอบแฝงการขายบริการทางเพศ หรือไปทำงานเป็นเพื่อนนั่งตมกับแขกในร้านอาหาร ร้านคาราโอเกะ เป็นต้น

สภาพปัญหาจาก ชุมชนต้นทาง	บุคคลกลุ่มเสี่ยง	ความเสี่ยงและผล ที่จะเกิดขึ้น
<p>ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในทัศนะของชาวต่างชาติมีภาพลักษณ์เกี่ยวกับเรื่องทางเพศเป็นตัวนำอาทิดิกชันนารี Longman ปี พ.ศ. 2536 เคยให้คำนิยามของกรุงเทพฯ ว่า “กรุงเทพฯ ขึ้นชื่อเรื่องวัดวาอันงดงามและโสเภณีอันมากมาย” (ที่เราโกรธเพราะมีความจริงอยู่ในนั้น, ระบบออนไลน์, 2562)</p>		
<p>5. หนี้สินและแรงงานขัดหนี้ (Debt Bondage) หนี้สินทำให้แรงงานตัดสินใจโดยง่ายและกล้าเสี่ยงที่จะเข้าไปหานายหน้าเพื่อให้ช่วยหางานให้</p> <ul style="list-style-type: none"> - จากความยากจน ทำงานหารายได้เลี้ยงครอบครัวรายวัน ทำให้เมื่อเกิดความจำเป็นใช้เงิน จึงเกิดการกู้ยืมเงินและไม่สามารถชดใช้คืนได้ จนทำให้เกิดการตัดสินใจไปหางานทำที่มีรายได้ดี โดยมีครอบครัวในชุมชนต้นทางเป็นตัวประกันของหนี้สินนั้น - ในระบบของเครือข่ายค้ำมนุษย์มีการหักค่าแรงหรือส่งค่าแรงบางส่วนไปให้กับนายหน้าในประเทศต้นทางเพื่อหักหนี้จนทำให้แรงงานแทบจะไม่ได้รับค่าจ้าง และถูกบวกค่าดอกเบี่ยสูง หลายกรณีแม้ว่าจะใช้หนี้หมดแล้ว นายจ้างก็ยังไม่ยอมจ่ายค่าแรงให้ โดยอ้างว่าเก็บเงินไว้ให้ และจะจ่ายเมื่อทำงานครบสัญญา หลายกรณีเมื่อครบสัญญานายจ้างก็ไม่ยอมจ่ายหรือผิดผ่อนการจ่ายค่าแรง 	<p>1. ผู้นำครอบครัวมักจะเป็นผู้ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา โดยตัวเองอาจจะย้ายถิ่นไปหางานทำ หรือตัดสินใจว่าลูกคนไหนจะต้องย้ายถิ่นไปทำงาน และการย้ายถิ่นมักจะมีเหตุผลที่ตรงรับ รวมทั้งการกดดันให้แสดงความกตัญญู</p>	<p>1. เมื่อไม่มีเงินจ่ายให้กับบริษัทจัดหางานที่ถูกต้องตามกฎหมาย แรงงานจำนวนมากวางใจที่จะให้นายหน้าในชุมชนช่วยหางานและนำพามายังประเทศไทยโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และต้องยินยอมตามข้อตกลงที่ถูกเอาเปรียบจากนายหน้า</p> <p>2. แรงงานที่ทำงานในพื้นที่ปิด มีรั้วรอบ มีคนเฝ้า ไม่มีอิสระในที่ทำงาน มีโอกาสที่จะถูกทำร้ายสูง เพื่อเป็นการข่มขู่แรงงานคนอื่น</p>

สภาพปัญหาจาก ชุมชนต้นทาง	บุคคลกลุ่มเสี่ยง	ความเสี่ยงและผล ที่จะเกิดขึ้น
<p>6. จากผู้เสียหายผันตัวเองเป็นนายหน้า นำพาและนายหน้าค้ำมนุษย์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เสียหายเด็กที่ “สมัครใจ” ทำงานขายบริการทางเพศ บางคนเคยทำงานบริการทางเพศในประเทศต้นทางอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาถูกชักชวนให้ทำงานในประเทศไทย (มีสถานะเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยเงื่อนไขอายุที่ต่ำกว่า 18 ปี) - ผู้เสียหายบางคนเมื่อกลับไปชุมชนเดิม กลับไปร่วมมือกับนายหน้า โดยตัวเองได้รับค่าหัวจากการนำพาคนอื่นไปทำงาน 	<p>ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ถูกแสวงประโยชน์ทางเพศโดยเฉพาะเด็กและผู้ที “สมัครใจ” เข้าสู่ธุรกิจทางเพศมีโอกาสจะกลับมาทำงานแบบเดิม และชักชวนเพื่อนให้มาทำงานอย่างที่เคยทำ</p>	<p>การชักชวนเพื่อนในชุมชนให้เข้ามาทำงานในร้านอาหาร ร้านคาราโอเกะ หรือสถานบริการแอบแฝง เมื่อมาทำงานครั้งแรกมักจะทำงานเสรีทำงานในครัว ครั้นเมื่อเห็นเพื่อนคนอื่นทำงานนั่งตมกับแขก ไปจนถึงการรับแขก จึงตัดสินใจที่จะทำงานนั่งตมกับแขกเป็นครั้งคราวจนบ่อยขึ้น และรับแขกในที่สุด และกลายเป็น “ความสมัครใจ” ขายบริการทางเพศในที่สุด ในขณะที่ผู้เสียหายบางคนก็ถูกบังคับ กักขัง ทำร้าย และถูกบังคับให้รับแขกตั้งแต่นั้น</p>

3.2 กลไกการทำงานเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในประเทศไทย

ปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทยมีระบบการจัดการและให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงาน โดยมีข้อกำหนดกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดทิศทางการทำงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในประเทศไทย โดยกฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการระดับชาติ 2 คณะ ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (คณะกรรมการ ปคม.) ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 กำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้
 - เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
 - กำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
 - สั่งการและกำกับดูแลให้มีการศึกษาวิจัยและจัดทำข้อมูลแบบบูรณาการเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

2. คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (คณะกรรมการ ปกค.) ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 กำหนดให้ รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- จัดทำและกำกับการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและแผนประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ชุมชน และประชาสังคมให้สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- จัดทำและกำกับการดำเนินการตามแผนงานและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร
- จัดให้มีและกำกับการดำเนินการตามโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป
- จัดให้มีการรายงานผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- กำหนดให้มีกลไกในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีและ ปกค. เพื่อกำกับและติดตามการดำเนินงาน ตามแผน

พระราชบัญญัติฯ ยังกำหนดให้มีกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยใช้เงินทุน ในสองส่วน ได้แก่ การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และการดำเนินโครงการเพื่อ ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนสามารถเสนอโครงการ เพื่อขอใช้งบประมาณกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นำเสนอ โดยเห็นชอบนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560-2564 โดยมีสาระสำคัญของประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้ (มาตรการในการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ พ.ศ. 2560-2564)

1. ด้านพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อน (Policy) ได้แก่ ส่งเสริมกลไกทุกระดับ สร้าง ความร่วมมือในระดับพื้นที่ ส่งเสริมบทบาทศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด
2. ด้านการดำเนินคดี (Prosecution) ได้แก่ สร้างความปลอดภัยในสังคม ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาศกยภาพเจ้าหน้าที่
3. ด้านคุ้มครองช่วยเหลือ (Protection) ได้แก่ เพิ่มประสิทธิภาพในการคัดแยกผู้เสียหาย พัฒนา คู่มือการดำเนินงาน ปรับปรุงมาตรฐานสถานคุ้มครอง พัฒนาศกยภาพเจ้าหน้าที่/องค์กร ส่งเสริมหน่วยงานแบบครบวงจร
4. ด้านป้องกัน (Prevention) ได้แก่ ลดปัจจัยเสี่ยง สร้างความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย สร้างเครือข่าย ในการเฝ้าระวัง พัฒนาระบบจัดการแรงงานข้ามชาติ
5. ด้านพัฒนาความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย (Partnership) ได้แก่ สร้างความร่วมมือระหว่างภาคี เครือข่ายทั้งภายในและต่างประเทศ ปรับแก้ไขกฎระเบียบ ขยายความร่วมมือระดับภูมิภาคและ นานาชาติ ประชาสัมพันธ์ และขยายผลการดำเนินงาน

นอกเหนือจากยุทธศาสตร์ฯ ที่กล่าวมา ในแต่ละกระทรวงได้มีมาตรการ คำสั่ง หรือประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากมาย เพื่อเป็นมาตรฐานการดำเนินการ หรือพิจารณาการทำงาน หรือแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง กับการค้ามนุษย์ อาทิ คำสั่งและประกาศของกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ

- บันทึกข้อตกลงว่าด้วยแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรื่อง ระบบฐานข้อมูล ของประเทศไทยด้านการดำเนินคดีและการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2561
- ทำเนียบเล่มที่ผ่านหลักสูตรสำหรับการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
- แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559
- แต่งตั้งคณะอนุกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงกรณีลี้ภัย กู้ กัก จังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ. 2559
- แนวทางการรายงานการดำเนินการทางวินัยและการดำเนินคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับ การค้ามนุษย์

3.3 กลไกการทำงานระหว่างประเทศเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

นับตั้งแต่ประเทศไทยลงนามในพิธีสารปาเลอโรโม (Palermo) คือ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อ ต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรและพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษ การค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก โดยมีการลงนามใน 155 ประเทศ ซึ่งกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงได้ลงนาม ดังนี้ ประเทศไทยลงนามปี พ.ศ. 2544, กัมพูชาลงนามปี พ.ศ. 2550, สปป.ลาว ลงนามปี พ.ศ. 2546, เมียนมา ลงนามปี พ.ศ. 2547 และเวียดนามลงนามปี พ.ศ. 2555 (เพื่อนำทางปัญญาไว้ : หน้า 6)

นับตั้งแต่ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พบว่า สถิติผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทยประมาณร้อยละ 70 เป็นผู้เสียหายจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะผู้เสียหายจากประเทศเมียนมา ลาว และกัมพูชา รัฐบาลไทยจึงได้พยายามพัฒนาความร่วมมือ ในการดำเนินงานกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือต่อต้าน การค้ามนุษย์ ซึ่งไทยได้ตกลงกับกัมพูชาเมื่อปี พ.ศ. 2546, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปี พ.ศ. 2548, เวียดนามปี พ.ศ. 2551 และเมียนมาปี พ.ศ. 2552 และอีกหลายประเทศ (การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์, ระบบออนไลน์, 2563) สาระสำคัญของข้อตกลงกับ แต่ละประเทศมีลักษณะสำคัญคล้ายคลึงกัน โดยบันทึกข้อตกลงจะมีผลผูกพันระหว่างรัฐกับรัฐ ซึ่งจะช่วย ส่งเสริมและขับเคลื่อนความร่วมมือระดับทวิภาคีระหว่างประเทศไทยและประเทศที่ลงนามในบันทึกข้อตกลง ซึ่งครอบคลุมการดำเนินงานที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความร่วมมือด้านการป้องกันการค้ามนุษย์ 2) ความร่วมมือ การสืบสวนสอบสวนและการดำเนินคดีค้ามนุษย์ และ 3) ความร่วมมือการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือ แก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

บทที่

บทบาทของทีมสหวิชาชีพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

การทำงานแบบทีมสหวิชาชีพในระยะแรกคือการถามปากคำของผู้เสียหายที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปี ต่อมาเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งพบผู้เสียหาย ผู้ใหญ่และผู้เสียหายผู้ชายที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยผู้เสียหายมีความแตกต่างหลากหลาย ในอายุ เพศ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษาที่ใช้สื่อสาร และผู้เสียหายหลายคนตกอยู่ในภาวะที่สับสน วิตกกังวล เกี่ยวกับการดำเนินการทางคดีอาญา หรือบางรายมีอาการหนักเกี่ยวกับปัญหาทางจิตเวช ทำให้กระบวนการถามปากคำผู้เสียหายในชั้นสอบสวนต้องใช้จิตวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์เข้ามาช่วยดำเนินการ เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายตามหลักการที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้ในมาตรา 133 ทวิ ทำให้มีนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาบุคคลที่เด็กร้องขอ พนักงานอัยการ และที่ปรึกษากฎหมายเข้ามาร่วมถามปากคำผู้เสียหายพร้อมบันทึกภาพและเสียงไว้ เพื่อไม่ให้ผู้เสียหายต้องถูกกระทำซ้ำในกระบวนการยุติธรรม

จากลักษณะงานดังกล่าวทำให้การทำงานแบบทีมสหวิชาชีพเป็นมาตรฐานและถูกต้องตามหลักสากล เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายและการถามปากคำเบื้องต้น ซึ่งต่อมาเรียกว่า “การคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์” โดยได้เชิญทีมสหวิชาชีพเข้ามาร่วมถามปากคำไปพร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง และร่วมกันวินิจฉัยว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือไม่ เพื่อจะได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งทางสภาพร่างกาย จิตใจ การดำเนินคดี และการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

4.1 ทีมสหวิชาชีพคือใครและมีหน้าที่อะไร

ทีมสหวิชาชีพเป็นกลุ่มคนที่ทำงานและมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องในประเด็นการปกป้องคุ้มครองเด็ก การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และความรุนแรงต่อเด็กและสตรีทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน โดยที่หน่วยงานต้นสังกัดของทีมสหวิชาชีพมักเป็นสมาชิกในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด

ในบางจังหวัดมีคำสั่งแต่งตั้งทีมสหวิชาชีพอย่างเป็นทางการโดยพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดและเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดจะเสนอเรื่องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามแต่งตั้ง แต่ในบางจังหวัดไม่ได้มีคำสั่งแต่งตั้งโดยตรง แต่ถือว่าหน่วยงานนั้นเป็นหนึ่งในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อยู่แล้ว และคำสั่งที่แต่งตั้งให้หน่วยงานเป็นคณะกรรมการฯ ใ้รับบทบาทหน้าที่อยู่แล้ว ซึ่งหมายรวมถึงการดำเนินการปกป้องคุ้มครองผู้หญิงและเด็กที่ถูกทำร้าย ละเมิดทางเพศ และเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

โดยทีมสหวิชาชีพปฏิบัติงานแบบการร่วมกลุ่มกันทำงานตามทักษะความสามารถของตนเอง หรือการทำงานแบบทีมสหวิชาชีพมีต้นแบบมาจากการทำงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ (Case Conference Chiang Mai Model) ซึ่งปัจจุบันเป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับเป็นมาตรฐานการทำงานในทุกจังหวัดทั่วประเทศไทย โดยทีมสหวิชาชีพจะตอบสนองต่อกฎหมายหลัก 3 ฉบับ คือ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	การดำเนินการ
พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546	ทั้งนี้ ในความหมายการทำงานของทีมสหวิชาชีพตามกฎหมาย 3 ฉบับ หมายถึงกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กถูกกระทำความรุนแรงอนาจารละเมิดทางเพศถูกทำร้ายทางร่างกาย ถูกถ่ายภาพไปเปลือยซึ่งกรณีดังกล่าวผู้เสียหายเป็นเด็ก และถูกกระทำที่ส่งผลต่อร่างกายและจิตใจ จึงจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองเด็ก และจำเป็นอย่างยั้งที่จะต้องอาศัยความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาของทีมสหวิชาชีพ เข้ามาช่วยสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือเด็กผู้เสียหาย อีกทั้งการช่วยเหลือครอบครัวของเด็ก
พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550	เนื่องจากความรุนแรงในครอบครัว ผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายมักเป็นเด็กและผู้หญิง หลายกรณีถูกกระทำต่อเนื่อง ถูกข่มขู่ และได้รับผลกระทบทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรง ทีมสหวิชาชีพจึงจำเป็นต้องเข้าไปช่วยเหลือและคุ้มครอง
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551	ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์มีทั้งเด็กเล็ก เด็กผู้หญิง เด็กผู้ชาย ผู้หญิง และผู้ชาย บางกรณีตกเป็นผู้เสียหายทั้งครอบครัว หลายกรณีมีผู้เสียหายนับร้อยคนในโรงงานเดียวกัน การคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นมาตรฐานขั้นแรกที่ทีมสหวิชาชีพจะต้องพิจารณา ร่วมกัน และลงนามรับรองในแบบสัมภาษณ์เบื้องต้น เพื่อคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (แบบ คม.1)

ทั้งนี้ การดำเนินงานของทีมสหวิชาชีพไม่ได้จำกัดแค่กฎหมายหลัก 3 ฉบับ เพราะในแต่ละกรณีจะต้องใช้กฎหมาย กฎกระทรวง หรือคำสั่งอื่นในการคุ้มครองผู้เสียหาย อาทิ กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง แต่ต่อมาตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ดังนั้น ผู้เสียหายมีความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ในฐานะความผิดเข้ามา ออกไป หรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่ในกรณีที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้มีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มาตรา 41 ยกเว้นความผิดไม่ต้องรับโทษตามความผิดนั้น เป็นต้น

นอกจากกฎหมายหลายฉบับที่อ้างถึงไว้แล้ว ยังกล่าวถึงทีมสหวิชาชีพไว้ในคำสั่งของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี แผนบูรณาการปฏิบัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ลงวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2559 เกี่ยวกับการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ว่า ทีมสหวิชาชีพและทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระทรวงแรงงาน ผู้ประสานงานด้านภาษา (ล่าม) และอัยการจังหวัด (แล้วแต่กรณี) ต้องเข้าร่วมรับฟังข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์เบื้องต้น และร่วมกันประชุมหรือว่าการกระทำหรือพฤติกรรมดังกล่าวเข้าข่ายเป็นคดีค้ามนุษย์หรือไม่ (แผนบูรณาการปฏิบัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ลงวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ข้อ 2 ข)

โดยทั่วไปแล้วทีมสหวิชาชีพจะประกอบด้วยบุคคล 4 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาชีพด้านกฎหมาย กลุ่มวิชาชีพด้านสังคมสงเคราะห์และจิตวิทยา กลุ่มวิชาชีพทางการแพทย์ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้าน และการปฏิบัติงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพไม่ได้มีเงินเดือนหรือเบี้ยเลี้ยงพิเศษ และมีค่าใช้จ่ายในการทำงานร่วมกันที่ต้องเบิกค่าใช้จ่ายจากหน่วยงานต้นสังกัด

บทบาทและสมาชิกของทีมสหวิชาชีพทั้ง 4 กลุ่มวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มวิชาชีพด้านกฎหมาย ประกอบด้วย ตำรวจท้องที่ ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ฝ่ายปกครอง เจ้าพนักงานตรวจแรงงาน ทหารนายความ และนิติกรหรือนักกฎหมายทำหน้าที่ในการสืบข้อเท็จจริง รวบรวมข้อมูลพยานหลักฐาน จับกุม ขอบหมายศาล ตรวจค้น ตรวจสอบใบอนุญาตสถานประกอบการและกิจการประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ ในการวางแผนหรือการลงมือปฏิบัติการอาจไม่ต้องเชิญทุกคนหรือทุกหน่วยงานเข้าร่วม ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและความเหมาะสม ทั้งนี้ การเชิญผู้เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมปฏิบัติการในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของผู้ที่เป็นคนนำเสนอเคสเข้ามา และจะถูกมอบหมายให้เป็น Case Manager และเชิญผู้เกี่ยวข้องหรือผู้เชี่ยวชาญพิเศษให้เข้ามาร่วมด้วย บางครั้งขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของทีมสหวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มวิชาชีพด้านสังคมสงเคราะห์และจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาเป็นวิชาชีพเฉพาะที่ต้องมีใบประกอบวิชาชีพ หรือได้รับการอบรมที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ โดยทั่วไปวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาจะปฏิบัติงานในบ้านพักเด็กและครอบครัวทุกจังหวัด สถานคุ้มครอง สถานแรกรับ หรือสถานที่ของรัฐหรือเอกชนที่รองรับผู้เสียหายจากการถูกละเมิดหรือถูกทำร้าย รวมถึงนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาในโรงพยาบาล นอกจากนี้ ยังมีนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาที่ทำงานในองค์กรภาคเอกชนที่ทำงานด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ด้วย

ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มวิชาชีพทางการแพทย์ ได้แก่ แพทย์ จิตแพทย์ พยาบาล วิชาชีพ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยกลุ่มวิชาชีพทางการแพทย์จะทำหน้าที่รักษาพยาบาลทางร่างกาย จิตใจ การประเมินอายุผู้เสียหาย

ขั้นตอนที่ 4 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ประกอบด้วยสาขาวิชาที่หลากหลาย และจะได้รับเชิญมาร่วมทีมสหวิชาชีพเป็นครั้ง ๆ ไป เช่น อัยการในกรณีที่ต้องการคำปรึกษาทางกฎหมายจากผู้เชี่ยวชาญ หรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมประมง หรือเจ้าหน้าที่จากกระทรวงแรงงานที่เชี่ยวชาญข้อกำหนดทางแรงงาน นอกจากนี้ยังรวมถึงกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทีมสหวิชาชีพโดยเฉพาะการคัดแยกผู้เสียหาย และจำเป็นต้องเป็นกลุ่มที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนไว้กับกองต่อต้านการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งจะมีความสามารถในการแปลภาษาและจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

อย่างไรก็ตาม ทีมสหวิชาชีพในบางจังหวัดจะเป็นคณะกรรมการคุ้มครองเด็กและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของจังหวัดอีกด้วย และประชุมอบรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทีมสหวิชาชีพมีโอกาสร่วมงานกันบ่อยครั้ง จึงสนิทสนมคุ้นเคยกันและมีความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ดี ดังนั้น เวลาที่เชิญให้เข้าร่วมประชุมหรือนัดหมายต่าง ๆ จะสะดวกยิ่งขึ้น กรณีเร่งด่วนไม่ต้องทำหนังสือราชการเพื่อเชิญมาร่วมประชุมหรือวางแผนการทำงาน อีกทั้งในบางจังหวัดจะตั้ง Line กลุ่ม หรือ Messenger กลุ่ม เพื่อติดต่อประสานงาน อัปเดตข้อมูลข่าวสารและการรายงานความคืบหน้าในการดำเนินงานต่าง ๆ

4.2 ทีมสหวิชาชีพกับมุมมองเรื่องเพศสภาพ (Gender Perspective)

นิยามความหมาย “เพศสภาพ” (Gender)

เพศและเพศสภาพ (Sex and Gender)	ความหมายของคำว่า “เพศ” (Sex) คือการแบ่งเพศของมนุษย์ตามชีวภาพ (Biological) โดยแบ่งเพศได้เฉพาะเพศชายและเพศหญิง คำว่า “เพศสภาพ” (Gender) เป็นการแบ่งเพศของมนุษย์ตามการสร้างและขัดเกลาทางสังคมและรสนิยมทางเพศ ซึ่งมีความหลากหลาย
บทบาททางเพศ (Gender Roles)	เป็นคุณลักษณะของแต่ละเพศ ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการสร้างและขัดเกลาทางสังคมจากผู้ปกครอง เพื่อน รวมถึงสิ่งแวดล้อมในสังคมตามช่วงอายุ ชนชั้น และขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมนั้น
บรรทัดฐานทางเพศ (Gender Norms)	เป็นคุณลักษณะทางเพศของชายหรือหญิงที่เป็นที่ยอมรับของสังคมหรือชุมชน และเป็นไปตามความคาดหวังตามเพศ (Sex) ตามกรอบของสังคมตามช่วงเวลานั้น และตามบรรทัดฐานของกระบวนการสร้างเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงที่ควรจะเป็นและควรปฏิบัติ
ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality)	ความเท่าเทียมของมนุษย์ทุกคน ทุกเพศสภาพ (Gender) ทุกวัย และทุกสถานะบนพื้นฐานหลักสิทธิมนุษยชนที่เท่าเทียม ผู้ชาย ผู้หญิง และผู้ที่อยู่ในเพศสภาพต่าง ๆ ได้รับสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกัน

See also https://www.YouTube.com/watch?v=M1zglFG_IHM on Gender Equality in Thailand (6 min. video)

ดัชนีความไม่เท่าเทียมทางเพศของประเทศไทย (Gender Inequality Index of Thailand)

ในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยได้รับการจัดลำดับที่ 84 จาก 146 ประเทศทั่วโลกในดัชนีชี้วัดความไม่เท่าเทียมทางเพศ (Gender Inequality Index หรือ GII) ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ซึ่งมองค้ประกอบด้วย 3 ส่วน ที่สะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ ได้แก่ ประเด็นเรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์ การส่งเสริมความสามารถ และประเด็นทางเศรษฐกิจ

- ประเด็นเรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์ (Reproductive Health) พิจารณาจากอัตราการเสียชีวิตของหญิงตั้งครรภ์และอัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น โดยในปี พ.ศ. 2562 มีอัตราการเสียชีวิตของหญิงตั้งครรภ์ในอัตราเด็กเกิดใหม่ 100,000 คน จะมีหญิงเสียชีวิต 20 คน ที่มีสาเหตุจากการตั้งครรภ์และคลอดบุตร และจากจำนวนเด็กเกิดใหม่ 1,000 คน จะมีเด็ก 44.9 คน มาจากการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น (อายุ 15-19 ปี)
- การส่งเสริมความสามารถ (Empowerment) การแบ่งความเป็นผู้หญิงและผู้ชายในรัฐสภาและการเข้าถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของแต่ละเพศภาพใช้เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงการส่งเสริมความสามารถของผู้หญิงตาม GII โดยในปี พ.ศ. 2554 มีสัดส่วนของผู้หญิงในรัฐสภาเพียงร้อยละ 5.3
- ระดับการศึกษาของผู้หญิงไทยที่อายุ 25 ปีขึ้นไป จบระดับการศึกษาอย่างน้อยมัธยมศึกษาร้อยละ 43.1 ขณะที่สัดส่วนของผู้ชายอยู่ที่ร้อยละ 48.2
- กิจกรรมทางเศรษฐกิจวัดจากการมีส่วนร่วมของประชากรวัยแรงงาน โดยในตลาดแรงงานมีการมีส่วนร่วมของผู้หญิงร้อยละ 59.5 ในขณะที่ผู้ชายมีส่วนร่วมร้อยละ 76.2

ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ได้ระบุความหมายของการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศอย่างชัดเจน และครอบคลุมถึงบุคคลที่แสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด (รัชดา ไชยคุปต์, รุจจกและเข้าใจความเสมอภาคทางเพศ)

ปี พ.ศ. 2558 รัฐบาลไทยได้ใช้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ซึ่งเป็นการดำเนินการในสากลเพื่อยุติความยากจน และปกป้องทุกคนทั่วโลกให้มีสันติสุขและความมั่งคั่งภายในปี พ.ศ. 2573 โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีเป้าหมาย 5 ข้อ โดยมีประเด็นเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเพศและเสริมพลังผู้หญิงและเด็กผู้หญิง 2 เป้าหมาย

- ยุติการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิงทุกคนในทุกที่
- ขจัดความรุนแรงทุกรูปแบบต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิงทุกคนในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว รวมถึงการค้ามนุษย์ การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และอื่น ๆ

ทั้งนี้ ความเท่าเทียมทางเพศในประเทศไทยทำได้โดย

- ยุติการเลือกปฏิบัติและขจัดความรุนแรงต่อสตรีและเด็กผู้หญิงทุกรูปแบบ
- การส่งเสริมให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในบทบาทของผู้นำในทุกระดับ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- การเข้าถึงสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์
- ยุติการคุกคามทุกรูปแบบ เช่น การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ การค้ามนุษย์ การบังคับแต่งงาน
- การเข้าถึงแหล่งข้อมูล การศึกษาและเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สิ่งที่มักถูกตั้งคำถามคือทำไมต้องให้โอกาสที่มากกว่าแก่ผู้หญิง หรืออาจมีคำตอบไปแล้วว่าเพราะเพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ แต่กระบวนการทางสังคมจะมีกระบวนการสร้าง “ความเป็นผู้หญิงและความเป็นผู้ชาย” เพื่อสร้างคุณลักษณะเฉพาะเพศนับแต่แรกเกิดอยู่แล้ว อย่างเช่น เด็กผู้หญิงต้องเล่นตุ๊กตาหรือกิจกรรมอะไรก็ตามที่บ่งเพาะความเป็นกุลสตรี ในขณะที่เด็กผู้ชายจะเล่นรถ ปีน หรือกิจกรรมอะไรก็ตามที่บ่งเพาะความกล้าหาญ ความเข้มแข็ง และสิ่งที่สะท้อนการให้คุณค่ากับผู้ชายมากกว่า คือ ผู้ชายบวชทดแทนบุญคุณพ่อแม่ และผู้ชายคือผู้นำครอบครัว

ในขณะที่ผู้หญิงมีกรอบควบคุมชัดเจนคือการควบคุมเรื่องทางเพศ (Sexuality) ในสมัยอยุธยา รัตนโกสินทร์ ตอนต้น สามมีสิทธิที่จะขายเมียและลูกสาวที่ทำผิดประเวณีให้เป็นโสเภณี หรือบดทลงโทษในกฎหมายตราสามดวงและกฎหมายมังรายศาสตร์ในหมวดกฎหมายครอบครัวมีบทลงโทษที่เทียบโหดสำหรับผู้หญิงที่มีชู้หรือทำผิดประเวณี แต่ในปัจจุบันก็คลี่คลายกรอบควบคุมเรื่องทางเพศของผู้หญิง

กรอบความคิดเรื่องทางเพศกลายเป็นสิ่งที่ขบวนการค้ำชูนำมาใช้เพื่อแสวงประโยชน์ทางเพศจากผู้หญิงและเด็กผู้หญิง และเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องเป็นพลวัตร ในยุคสงครามเวียดนาม ธุรกิจบาร์เปียร์ในแถบชายแดนไทย-ลาว ยานพัฒนพงศ์หรือพิทยาเกิดปรากฏการณ์ที่หญิงมัธยมเริ่มเข้ามาทำงานนั่งเป็นเพื่อนตีกับทหารอเมริกัน จนถึงรูปแบบของเมียเช่า และดำเนินต่อเนื่องจนปรากฏเป็นสาวบาร์เปียร์ในยุคปัจจุบัน

เด็กสาวจำนวนมากถูกโน้มน้าวจากนายหน้าว่ากรรมเพศสัมพันธ์กับแฟนเป็นสิ่งที่ไม่มียาคาและไม่ก่อรายได้ การมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่นเป็นสิ่งสร้างรายได้ แก้ปัญหาการไม่มีเงิน สร้างรายได้มากกว่าคนที่เรียนจบปริญญา ไม่จำเป็นต้องขายตัวเป็นประจำ ไม่มีเงินค่อยทำ ด้วยคำพูดโน้มน้าวแบบซ้ำแล้วซ้ำเล่า หรือเห็นตัวอย่างของรุ่นพี่ ทำให้เด็กวัยรุ่นไทยเข้าสู่ธุรกิจทางเพศโดยผ่านนายหน้าเด็กที่เป็นเพื่อนหรือคนรู้จัก นอกจากนี้ ยังมีเด็กสาวจากประเทศเพื่อนบ้านถูกหลอกและบางคนสมัครใจเข้าสู่ธุรกิจทางเพศ และตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในที่สุด

ในการทำงานด้านการปกป้องคุ้มครองผู้เสียหาย (Protection) บ่อยครั้งที่พบว่าผู้เสียหายจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศไม่ต้องการให้การที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการให้การที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดี ไม่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือเจ้าของร้าน เพราะผู้เสียหายจำนวนมากถูกกล่อมเกลายให้ออมรับสภาพ และถูกชักชวนให้เติมใจค่าบริการทางเพศ ในฐานะที่ผู้หญิงสามารถหาเงินจนเจือจางครอบครัว และแม่เลี้ยงหรือเจ้าของร้านอยู่ในตำแหน่งผู้มีพระคุณที่ช่วยให้เธอหลุดพ้นจากความยากจน โดยเริ่มแรกผู้เสียหายจะถูกชักชวนมาทำงานเป็นพนักงานเสิร์ฟ และถูกปลุกฝังให้ดูตัวอย่างรุ่นพี่ที่ค่าบริการทางเพศ นอกจากนี้ พบว่าเจ้าของสถานบริการจะเพิ่มแรงกดดันให้ผู้เสียหายอย่างต่อเนื่อง เพื่อเร่งเร้าการตัดสินใจของผู้เสียหาย เช่น การพูดถึงหนี้สินค่าเดินทาง หนี้สินที่ครอบครัวจะต้องรับผิดชอบหรือปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องใช้เงินแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ เจ้าของสถานบริการจะสอนผู้เสียหายไว้แล้วว่ากรรมที่ถูกจับกุมหรือเมื่อพบเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องพูดอย่างไร รวมถึงการข่มขู่ถ้าผู้เสียหายพูดความจริง ซึ่งข้อจำกัดต่าง ๆ เหล่านี้เป็นแรงกดดันที่มิสทวิชาชีพที่ต้องสอบถามข้อมูลให้ครบถ้วนและสร้างความไว้วางใจให้กับผู้เสียหายในกระบวนการทำงานของทีมมิสทวิชาชีพ

อย่างไรก็ตาม ผู้เสียหายเพศชายที่อยู่ในการคุ้มครองของสถานคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จะพบกับความเครียดและความกดดันอย่างมากระหว่างที่อยู่ในสถานคุ้มครองฯ (ผู้เสียหายอยู่ในสถานคุ้มครองฯ โดยเฉลี่ยประมาณ 6 เดือน) เนื่องจากข้อกังวลเรื่องการดูแลครอบครัว หนี้สิน ภาวะการขาดรายได้ เกรงว่าตัวเองและหรือครอบครัวจะถูกนายหน้าทำร้าย ดังนั้น สถานคุ้มครองฯ จึงได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยติดต่อผู้ประกอบการให้มารับผู้เสียหายเพศชายไปทำงานและนำมาส่งตอนเย็น เพื่อให้ผู้เสียหายมีรายได้ หรือสถานคุ้มครองฯ (บ้านปทุม) พิจารณาเป็นรายกรณี เพื่อให้ผู้เสียหายได้อยู่ร่วมกับครอบครัว นอกจากนี้ สถานคุ้มครองฯ ทุกแห่งยังจัดฝึกอบรมอาชีพและกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อลดความเครียดของผู้เสียหาย

ภาพถ่าย
ผู้ให้สัมภาษณ์

4.3 การคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ในการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จำเป็นต้องอย่างยั้งที่ทีมสหวิชาชีพ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องได้รับการฝึกอบรม ทำความเข้าใจแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นเพื่อการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (แบบ คม. 1) เพราะทีมสหวิชาชีพจะต้องให้ข้อสรุปว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือไม่ และลงชื่อรับรองในท้ายแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นฯ และแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นฯ นี้จะนำไปประกอบในสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่จะนำเสนออัยการและในระบบการพิจารณาคดีชั้นศาลซึ่งเป็นระบบไต่สวน แบบสัมภาษณ์เบื้องต้นฯ ถือเป็นหลักฐานหนึ่งที่ผู้พิพากษาใช้ประกอบในการพิจารณาคดี

แบบสัมภาษณ์เบื้องต้นเพื่อการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (แบบ คม. 1) ได้พัฒนาแก้ไขมาหลายครั้ง เพื่อให้ทีมสหวิชาชีพบันทึกแบบฟอร์มได้ง่ายที่สุด และตรงกับองค์ประกอบของการค้ามนุษย์ตามกฎหมาย ในปัจจุบันแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นฯ ได้พัฒนามาจากกองต่อต้านการค้ามนุษย์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2563 โดยแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นเพื่อการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (แบบ คม. 1) จะมีเนื้อหาทั้งหมด 6 ส่วน ดังนี้

หัวข้อสัมภาษณ์ในส่วนที่ 1 จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นของผู้เสียหาย กรณีชาวต่างชาติจำเป็นต้องจะถามคำถามชื่ออื่น ๆ ด้วย อาทิ ชื่อที่อยู่ในไทย เพราะชาวเมียนมาไม่มีนามสกุล ชื่อเดียวกันอาจซ้ำกับคนจำนวนมาก หรือชาวกัมพูชาจะมีนามสกุลเพียงคนเดียว ข้อมูลในส่วนแรกนี้สำคัญที่จะระบุตัวผู้เสียหายให้ชัดเจน และจะต้องแจ้งข้อมูลดังกล่าวไปยังประเทศต้นทาง เพื่อติดตามครอบครัวและวางแผนการส่งกลับไปยังประเทศต้นทาง รวมถึงกรณีผู้เสียหายเปลี่ยนชื่อ เพราะต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย กล่าวคือถูกจับครั้งที่ 1 เป็นชื่อหนึ่งแล้วกลับไปประเทศของตนอีกครั้ง ถูกจับครั้งที่ 2 เป็นอีกชื่อ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของประเทศไทยจำข้อมูลได้ว่าเคยถูกจับในครั้งที่ 1 มาแล้ว

นอกจากนี้ในส่วนท้ายของแบบคัดแยกส่วนแรกนี้จะต้องให้ข้อมูลเรื่องการเดินทางของผู้เสียหาย และประเด็นนี้จะเชื่อมโยงไปหาผู้นำพาและผู้ร่วมเดินทางกับผู้เสียหาย หลายกรณีที่ผู้เสียหายจำไม่ได้หรือไม่ทราบ ผู้สัมภาษณ์จะระบุไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เบื้องต้นเพื่อการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ^๑ (ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม)

สถานที่สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. เวลาที่สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์นี้ทำขึ้นเพื่อแสดงว่า เจ้าพนักงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในฐานะทีมสหวิชาชีพได้ร่วมกันสัมภาษณ์บุคคลเพื่อพิจารณาการเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ซึ่งได้รับความยินยอมจากผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีปฏิบัติหน้าที่ล่ามแปลภาษา.....
(ระบุชื่อล่าม)

ช่องทางการติดต่อ.....
หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ.....ผลการสัมภาษณ์เบื้องต้นปรากฏดังต่อไปนี้

๑. ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

คำนำหน้าชื่อ () ด.ญ. () ด.ช. () นางสาว () นาง () นาย () อื่น ๆ

ชื่อ - สกุลชื่ออื่น (ถ้ามี)

ชื่อที่เขียนด้วยภาษาของผู้ให้สัมภาษณ์ (ถ้ามี)(ภาษา.....)
(ผู้ให้สัมภาษณ์เขียนด้วยตนเอง)

ตำแหน่ง รูปพรรณ หรือลักษณะพิเศษ (ถ้ามี) คือ.....

วัน/เดือน/ปีเกิด.....อายุ.....ปี สัญชาติ.....เชื้อชาติ.....

ศาสนา สถานที่เกิด.....

หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ..... ช่องทางการติดต่ออื่น

ที่อยู่ตามเอกสารประจำตัว.....

ที่อยู่ปัจจุบัน

เอกสารประจำตัว () ไม่มี () มี

บัตรประจำตัวประชาชน หมายเลข..... หนังสือเดินทาง หมายเลข.....

อื่น ๆ โปรดระบุประเภทและรายละเอียดเอกสาร.....

วิธีการได้มาซึ่งเอกสารประจำตัว ดำเนินการด้วยตนเอง นายหน้าเป็นผู้ดำเนินการให้ อื่น ๆ

ชื่อ - สกุลบิดา.....ชื่อ - สกุลมารดา.....

ชื่อ - สกุลผู้ปกครอง/ผู้ให้การดูแล/ผู้ให้การอุปการะ

ที่อยู่..... ช่องทางการติดต่อ

เดินทาง เข้าประเทศไทย เมื่อวันที่..... ออกประเทศไทย เมื่อวันที่.....

ผ่านช่องทาง

วิธีการเดินทางเข้า-ออกประเทศไทย โดย () เดินเท้า () รถยนต์ () รถโดยสาร () อื่น ๆ ระบุ.....

ชื่อ - สกุลของผู้ช่วยเหลือในการเดินทาง.....

การติดต่อกับผู้ช่วยเหลือในการเดินทาง

หัวข้อสัมภาษณ์ในส่วนที่ 2 ข้อมูลจะเชื่อมโยงไปยังนายหน้าหรือผู้ชักชวน และเป็นการบันทึกข้อมูลที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบแรกของการค้ำมนุษย์ คือ การกระทำ (Means) ซึ่งมีหัวข้อย่อย 3 ข้อ ดังนี้

- การจัดหา (Recruitment) เป็นธุรกิจจัดหา ชื่อ ชาย จำหน่าย
- มีการนำพาไป (Transportation, Referral) พามาจาก ส่งไปยังที่ใดที่หนึ่ง
- การรับตัวไว้ (Harboring, Receiving) รับไว้ หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้ที่อยู่อาศัย

๒. ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์

๒.๑ ข้อเท็จจริงก่อนเดินทาง/เหตุจูงใจ/ข้อเท็จจริงระหว่างการเดินทาง/ลักษณะของการกระทำ^๑

.....

.....

.....

๒.๒ ข้อเท็จจริงที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับการปฏิบัติระหว่างอยู่กับผู้นำพามาหรือผู้รับไว้ สถานที่ทำงาน หรือสถานที่พบผู้ให้สัมภาษณ์^๒

.....

.....

.....

.....

๒.๓ ข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการแจ้งให้ทราบเพิ่มเติม

.....

.....

.....

หัวข้อสัมภาษณ์ในส่วนที่ 3 เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาค่าที่ผ่านมา คือ ข้อมูลเอกสารของผู้เสียหายไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงที่เห็น อย่างเช่น เอกสารแสดงตนของผู้เสียหายมีอายุ 21 ปี แต่สภาพร่างกาย รูปร่างหน้าตาเหมือนกับเด็กอายุ 15 ปี โดยข้อนี้จะช่วยให้พิจารณาเรื่องอายุตามความเป็นจริงจากการตรวจอายุกระดูกและฟัน แต่ข้อจำกัดของการตรวจอายุกระดูกคือการบอกข้อมูลเป็นช่วงอายุ เช่น อายุประมาณ 16-18 ปี แต่แนวทางปฏิบัติที่ดีและถูกต้องคือการประสานไปยังประเทศต้นทาง เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงจากเอกสารอื่นของผู้เสียหาย เพื่อทราบอายุที่แท้จริงของผู้เสียหาย เนื่องจากเป็นประเด็นสำคัญต่อการพิจารณาข้อกฎหมาย และการตั้งข้อกล่าวหาให้กับผู้ต้องหา

๓. ข้อสังเกต/ข้อมูลอื่น ๆ ของทีมสหวิชาชีพที่ได้รับขณะดำเนินการสัมภาษณ์

อายุ	() ตรงกับเอกสารหรือคำให้สัมภาษณ์ () ตรงกับเอกสาร แต่ไม่ตรงลักษณะทางกายภาพ เห็นควรตรวจเพิ่มเติม เพื่อประกอบการวินิจฉัย () ไม่ตรงกับเอกสารหรือคำให้การ ควรส่งตรวจร่างกายทางการแพทย์ เพื่อประกอบการวินิจฉัย
อื่น ๆ

หัวข้อสัมภาษณ์ในส่วนที่ 4 (สรุปการสัมภาษณ์เบื้องต้น) โดยทีมสหวิชาชีพต้องเห็นร่วมกันว่าผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์หรือไม่ ทีมสหวิชาชีพจะต้องพูดคุยกับผู้เสียหาย เพื่อประเมินว่าผู้เสียหายถูกกระทำอย่างไรบ้างโดยหนึ่งที่เข้ากับองค์ประกอบของการค้ำมนุษย์ทั้ง 3 ข้อหรือไม่ โดยพิจารณาจากข้อที่ 1 การถูกกระทำจาก ข้อที่ 2 ถูกกระทำด้วยวิธีการ ข้อที่ 3 ถูกแสวงประโยชน์โดยมิชอบด้วยรูปแบบ โดยทีมสหวิชาชีพสามารถทำเครื่องหมายได้มากกว่า 1 ข้อ ในแต่ละหัวข้อตามข้อมูลที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ ในแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นฯ ได้ให้คำอธิบายองค์ประกอบทั้ง 3 หัวข้อ ซึ่งอยู่ในหน้าสุดท้ายของแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นฯ

ในส่วนที่ 4 นี้ยังมีช่องให้ทำเครื่องหมายว่าผู้ให้สัมภาษณ์อาจเป็นผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงาน เพราะพฤติการณ์ของผู้กระทำผิดอาจคล้ายคลึงกับการเอาเปรียบแรงงาน และอาจเกี่ยวข้องกับกฎหมายแรงงาน นอกจากนี้ การข่มขู่ การยึดเอกสารของผู้เสียหาย การทำร้าย และการถูกทำให้เป็นแรงงานขัดหนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นประเด็นสำคัญว่าจะเข้าข่ายการค้ำมนุษย์ด้านบังคับใช้แรงงานหรือไม่

อย่างไรก็ตาม หัวข้อที่ 4 นี้ กรณีที่มีทีมสหวิชาชีพ ผู้ใดมีความเห็นแย้งว่าไม่ใช้การค้ำมนุษย์จำเป็นต้องระบุชื่อผู้เห็นแย้ง

๔. สรุปผลการสัมภาษณ์เบื้องต้น (โดยทีมสหวิชาชีพพิจารณาเห็นชอบร่วมกัน)

☐ ผู้ให้สัมภาษณ์ เป็น ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ เนื่องจาก	๑. ถูกกระทำจากการ^๔ ☐ จัดหา ☐ ชื่อ ☐ ชาย ☐ จำหน่าย ☐ พามาจาก ☐ ส่งไปยังที่ใด ☐ หน่วงเหนี่ยว ☐ กักขัง ☐ จัดให้ที่อยู่อาศัย ☐ รับไว้	๒. ถูกกระทำด้วยวิธีการ^๕ ☐ ข่มขู่ ☐ ใช้กำลังบังคับ ☐ ลักพาตัว ☐ ฉ้อฉล ☐ หลอกลวง ☐ ใช้อำนาจโดยมิชอบ ☐ ใช้อำนาจครอบงำ ☐ ขู่เข็ญ ☐ โดยให้เงิน/ ผลประโยชน์อื่น	๓. ถูกแสวงประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบ^๖ ☐ การค้าประเวณี ☐ การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก ☐ แสวงประโยชน์ทางเพศรูปแบบอื่น ☐ เอาคนลงเป็นทาสหรือให้มีฐานะคล้ายทาส ☐ การนำคนมาขอทาน ☐ การตัดอวัยวะเพื่อการค้า ☐ การบังคับใช้แรงงานหรือบริการตามมาตรา ๖/๑ ☐ การอื่นใดที่คล้ายคลึงกัน อันเป็นการขูดรีดบุคคลไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม
☐ มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ให้สัมภาษณ์ อาจจะเป็น ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์หรือผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ เนื่องจาก			
☐ เป็นผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ เนื่องจากถูกข่มขืนใจให้ทำงานหรือบริการ โดยอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขจัดขึ้นได้ด้วยวิธีการ ☐ ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น ☐ ขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ ☐ ใช้กำลังประทุษร้าย ☐ ยึดเอกสารสำคัญประจำตัวของบุคคลนั้นไว้ ☐ นำภาระหนี้ของบุคคลนั้นหรือของผู้อื่นมาเป็นสิ่งผูกมัดโดยมิชอบ ☐ ทำด้วยประการอื่นใดอันมีลักษณะคล้ายคลึงกับการกระทำข้างต้น			
☐ ผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นบุคคลอายุไม่เกิน ๑๕ ปี ที่ถูกใช้ทำงานหรือให้บริการ ในรูปแบบที่เลวร้าย (ตามมาตรา ๕๖/๑)			
☐ ทีมสหวิชาชีพ โดย (ระบุชื่อ - สกุล) มีความเห็นแย้ง ทั้งนี้ได้ทำบันทึกความเห็นแนบท้ายแบบสัมภาษณ์			

หัวข้อสัมภาษณ์ในส่วนที่ 5 (การดำเนินการหลังการสัมภาษณ์เบื้องต้น) หัวข้อนี้เป็นส่วนสำคัญมาก เพราะทีมสหวิชาชีพจะต้องสรุปร่วมกันและประเมินตามหัวข้อในแบบสัมภาษณ์ฯ ดังนี้

- ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงาน
- ทีมสหวิชาชีพได้แจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายเพื่อเข้ารับการคุ้มครองในสถานคุ้มครองของรัฐ และเมื่อได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะไม่เข้ารับการคุ้มครองจากรัฐ แต่ต้องระบุสาเหตุ
- เป็นกรณีเด็กที่ถูกใช้แรงงานในรูปแบบที่เลวร้าย และต้องได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (ระบุสถานที่คุ้มครองและวันที่เริ่มคุ้มครอง)
- ยังระบุไม่ได้ว่าเป็นกรณีค้ามนุษย์หรือไม่ แต่น่าเชื่อว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือการบังคับใช้แรงงาน โดยผู้เสียหายยินยอมหรือไม่ยินยอมเข้ารับการคุ้มครองฯ (ระบุสถานที่คุ้มครองวันที่ และเวลาที่เริ่มคุ้มครอง)
- ไม่เข้าข่ายการค้ามนุษย์ แต่เป็นผู้กระทำผิดตามกฎหมายอื่น เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายคนเข้าเมือง การทำงานของคนต่างด้าว หรือเป็นผู้ที่ควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอื่น เช่น กฎหมายคุ้มครองเด็ก คุ้มครองแรงงาน
- เรื่องความปลอดภัยของผู้เสียหาย การเข้าสู่กระบวนการรักษา บำบัดฟื้นฟู การได้รับคำปรึกษาจากนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักกฎหมาย หรือแม้กระทั่งการเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองพยาน

ในส่วนท้ายของแบบสัมภาษณ์ฯ หัวข้อที่ 5 ทีมสหวิชาชีพสามารถเขียนข้อเสนอแนะในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายลงไปได้ อย่างเช่น “ผู้เสียหายมีความกังวลเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์จากการถูกบังคับขายบริการทางเพศ เห็นควรให้ส่งไปโรงพยาบาลเพื่อการตรวจรักษาโดยด่วน”

ผู้ให้สัมภาษณ์จำเป็นต้องลงชื่อ หรือถ้าเขียนไม่ได้จะต้องพิมพ์ลายนิ้วมือ และทีมสหวิชาชีพที่ร่วมกันสัมภาษณ์จะต้องลงชื่อ รวมทั้งลากลุ่มที่ช่วยสัมภาษณ์จะต้องลงชื่อด้วย

๕. การดำเนินการภายหลังการสัมภาษณ์เบื้องต้น		
☐ ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ☐ ผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ	☐ ทีมสหวิชาชีพได้ดำเนินการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายรับทราบแล้ว ผู้เสียหายมีความประสงค์เข้ารับการคุ้มครองตามมาตรา ๓๓ แห่ง พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ณ ☐ ผู้เสียหายรับทราบสิทธิแล้วแต่ไม่ประสงค์เข้ารับการคุ้มครอง เนื่องจาก.....	
เด็กที่อายุไม่เกิน ๑๕ ปี ถูกใช้ทำงานในรูปแบบที่เลวร้ายตามมาตรา ๕๖/๑	☐ ดำเนินการส่งตัวเข้ารับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๕๖ ณ ตั้งแต่วันที่	
บุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อว่า อาจจะเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ	☐ ผู้ให้สัมภาษณ์ยินยอมเข้ารับการคุ้มครองชั่วคราวเพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติม ☐ ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ยินยอม พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจตามมาตรา ๒๙ แห่ง พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ จัดให้เข้ารับการคุ้มครองชั่วคราว ณ ตั้งแต่วันที่ เวลา.....น.	
บุคคลที่ไม่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ	☐ เข้าข่ายเป็นผู้กระทำผิดตามกฎหมายอื่น” ได้แก่ ☐ ประมวลกฎหมายอาญา ☐ กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ☐ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ☐ กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ☐ กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการขอกทาน ☐ อื่น ๆ (ระบุ)..... โดยได้ประสานหน่วยงาน.....	☐ ควรได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองตามกฎหมายอื่น ☐ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ☐ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน ☐ กฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน ☐ กฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ☐ กฎหมายว่าด้วยการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....
☐ อื่น ๆ (เช่น กลัภูมิลาเนา , เป็นผู้เสียหายในคดีอื่น เป็นต้น)		

ข้อเสนอแนะในการให้ความช่วยเหลือ/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลแก่ทีมสหวิชาชีพแล้วจึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

(ลงชื่อ).....ผู้ให้สัมภาษณ์
 (.....)

ทีมสหวิชาชีพได้ร่วมกันพิจารณาข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เบื้องต้นแล้วจึงบันทึกและลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

(ลงชื่อ).....ผู้สัมภาษณ์/บันทึก (ลงชื่อ).....ผู้ร่วมสัมภาษณ์
 (.....) (.....)

ตำแหน่ง..... ตำแหน่ง.....

(ลงชื่อ).....ผู้ร่วมสัมภาษณ์/บันทึก (ลงชื่อ)..... ล้ำม
 (.....) (.....)

ตำแหน่ง.....

หมายเหตุ กรณีผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ให้พิมพ์ลายนิ้วหัวแม่มือขวาแทนการลงลายมือชื่อ ไว้เป็นหลักฐานแทน

บันทึกความเห็นต่างของทีมสหวิชาชีพ เป็นการบันทึกข้อมูลส่วนสุดท้ายโดยสหวิชาชีพที่มีความเห็นต่าง โดยให้เหตุผลที่เห็นต่างและลงชื่อกำกับ

เอกสารแนบท้ายแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นเพื่อการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ	
บันทึกความเห็นต่างของทีมสหวิชาชีพประกอบแบบ คม.๑	
วันที่	
สถานที่	
เวลา	
ข้าพเจ้า	
ตำแหน่ง ในฐานะทีมสหวิชาชีพได้เข้าร่วมการสัมภาษณ์	
(นาย / นาง / นางสาว / อื่น ๆ)	
โดยข้าพเจ้ามีความเห็นที่แตกต่างจากการพิจารณาของทีมสหวิชาชีพ ดังนี้	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
(ลงชื่อ).....	(ลงชื่อ).....
(.....)	(.....)
ตำแหน่ง.....	ตำแหน่ง.....

หมายเหตุ : กรณีที่ทีมสหวิชาชีพไม่มีความเห็นต่าง ไม่ต้องแนบเอกสารฉบับนี้

คำอธิบายเพิ่มเติมแบบท้ายแบบสัมภาษณ์เบื้องต้น เพื่อคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ เป็นส่วนสุดท้ายของแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานของทีมสหวิชาชีพในการคัดแยกผู้เสียหาย กรณีการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ คำอธิบายนี้จะช่วยให้ทีมสหวิชาชีพพิจารณาและวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกันได้โดยมีหลักการพิจารณาที่ตรงกัน

คำอธิบายเพิ่มเติมแบบท้ายแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นเพื่อการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ

คำ/ข้อความ	อธิบาย
ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ^๑ <i>(เป็นผู้เสียหายที่มีฐานความผิดแตกต่างกัน)</i>	ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ พิจารณาจากการที่บุคคลถูกปฏิบัติ ครบ ตามองค์ประกอบ ๓ ข้อ คือ ๑. มีการกระทำ ๒. ด้วยวิธีการ ๓. มีเจตนาเพื่อแสวงประโยชน์โดยมิชอบ ** การกระทำต่อเด็กผู้มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี หากมีเพียงองค์ประกอบที่ ๑. มีการกระทำ และ ๓. มีเจตนาเพื่อแสวงประโยชน์โดยมิชอบ ก็ถือว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ยกเว้นการแสวงประโยชน์จากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ต้องมีองค์ประกอบที่ ๒. (สภาพบังคับ) ด้วย ผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ เป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานบังคับใช้แรงงานหรือบริการ พิจารณาจากการที่บุคคลถูกข่มขู่ให้ทำงานหรือให้บริการ โดยอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขจัดขืนได้ ด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดใน (๑) – (๖) ตามมาตรา ๖/๑
ข้อเท็จจริงก่อนเดินทาง/เหตุจูงใจ/ข้อเท็จจริงระหว่างการเดินทาง/ลักษณะของการกระทำ ^๒	เหตุผลการเดินทาง มีผู้ใดชักชวน ไปทำอะไร สัญญาว่าจะได้รายได้เท่าไร มีการเซ็นสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ (ถ้าเซ็นสัญญาอยู่ที่ไหน รายละเอียดในสัญญาว่าอะไรบ้าง) ก่อนถูกกระทำ เดินทางอย่างไร มีเอกสารเดินทางผ่านแดนหรือไม่ ใครพามา เสียค่าใช้จ่ายหรือไม่ เป็นค่าใช้จ่ายอะไร จ่ายก่อนหรือหลังเดินทาง จ่ายให้กับใคร ใครเป็นคนจ่าย ถูกหลอก/ขาย/บังคับ/ลักพาตัวมาหรือไม่อย่างไร เป็นต้น
ข้อเท็จจริงที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับการปฏิบัติระหว่างอยู่กับผู้นำมาหรือผู้รับไว้ สถานที่ทำงาน หรือสถานที่พบผู้ให้สัมภาษณ์ ^๓	มีผู้ใดเป็นคนรับไว้ ให้ทำอะไร ตรงกับที่ชักชวนหรือไม่ สมควรใจทำหรือไม่ พักอาศัยและกินอยู่อย่างไร ไปไหนมาไหนหรือติดต่อกับคนอื่นได้หรือไม่ มีหนังสือเดินทางหรือเอกสารประจำตัวหรือไม่ และเอกสารอยู่กับตัวหรือไม่ (ถ้าไม่มีเอกสารอยู่กับตัว ใครเป็นคนเอาไป เอาไปนานเท่าไร) สภาพการจ้างถูกบังคับให้ทำงาน/ให้บริการ ได้รับค่าจ้างหรือถูกนายจ้างหักค่าจ้างหรือไม่ ฯลฯ มีหน้าที่ต้องจ่ายคืนหรือไม่ จ่ายให้ใคร เป็นจำนวนเท่าไร จ่ายอย่างไร (หักจากเงินเดือนหรือไม่) จำนวนเงินที่เป็นหนี้และที่ต้องจ่ายเป็นไปตามที่ตกลงหรือไม่ มีสัญญาการกู้ยืมเงินหรือไม่ ถูกทำร้ายร่างกายและ/หรือจิตใจหรือไม่ อย่างไร มีอิสระสามารถออกจากบ้าน/สถานที่ทำงานได้หรือไม่ มีเวลาพักผ่อน วันลาป่วยหรือออกไปทำกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมได้หรือไม่ สามารถย้ายงานหรือเปลี่ยนนายจ้างได้หรือไม่ เป็นต้น
ถูกกระทำจากการ ^๔ <i>(ลักษณะของการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง)</i>	จัดหา - ไปเลือกเฟ้นหามา จัดให้ได้คนมาไม่ว่ากระทำด้วยวิธีใดๆ ซื้อ - เอาเงินตราแลกกับคน ไม่ได้หมายความถึงสัญญาซื้อขาย ขาย - เอาคนไปแลกเงินตราเอาเงินเข้ามาโดยยอมตนเข้ารับใช้การงานของเจ้าของเงินที่เรียกว่าขายตัวลงเป็นทาส จำหน่าย - ขาย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน โอน เอาออก ซึ่งผลมาจากจ่าย พามาจาก - นำไปหรือนำมาโดยมีต้นทาง และแสดงอาการต่อเนื่องเรื่อยมาถึงปัจจุบันพามาจากที่ใดก็ได้ในหรือนอกราชอาณาจักรก็ได้ ส่งไปยังที่ใด - ทำให้เคลื่อนพ้นจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อให้ถึงผู้รับหรือเป้าหมาย ด้วยอาการต่างๆ เช่น ส่งข้าม ส่งผ่าน ส่งต่อ เคลื่อนออกจากที่ ใช้ตรงกันข้ามกับมา โดยส่งไปยังที่ใดก็ได้ในหรือนอกราชอาณาจักรก็ได้ หน่วงเหนี่ยว - รั้งตัวไว้ ตึงตัวไว้ กักไว้ ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง กักขัง - บังคับให้อยู่ในสถานที่อันจำกัด เก็บตัวไว้ในสถานที่อันจำกัด จัดให้ที่อยู่อาศัย - จัดให้ที่พักพิง พักอาศัย รับไว้ - รับหรือพาคนไปสู่ที่พัก เพื่อเก็บเข้าที่ หรือเอาเข้าที่
ถูกกระทำโดยวิธีการ ^๕ <i>(ด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง)</i>	ข่มขู่ - ทำให้กลัว ทำให้เสียขวัญ ทำให้ผู้อื่นต้องกลัวว่าจะเกิดความเสียหายเป็นภัยแก่ตนเอง แก่สกุลแห่งตน หรือแก่ทรัพย์สินของตน เป็นภัยอันใกล้จะถึงและอย่างน้อยร้ายแรงถึงขนาดที่จะพึงกลัว เช่น ทำร้ายผู้อื่นต่อหน้าท่าน หรือข่มขู่ว่าจะแจ้งความหรือส่งตำรวจขอหาเข้าเมืองผิดกฎหมายหรือข้อหาอื่นๆ ใช้กำลังบังคับ - ใช้แรงบังคับให้ทำ หรือใช้อำนาจสั่งให้ทำ หรือให้ปฏิบัติ หรือให้จำต้องทำ หรือให้เป็นไปตามความประสงค์โดยกระทำแก่กายหรือจิตใจ ด้วยแรงกายภาพหรือวิธีอื่นใด เป็นเหตุให้บุคคลอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขจัดขืนได้ ลักพาตัว - แอบหรือลอบนำคนไปหรือนำคนมา โดยบุคคลนั้นไม่ยินยอม ฉ้อฉล - ใช้อุบายหลอกลวงโดยเอาความเท็จมากล่าวเพื่อให้เขาหลงผิด หลอกลวง - ใช้อุบายทุจริตลวงให้เข้าใจผิด แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกเพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจผิด ใช้อำนาจโดยมิชอบ - ใช้อิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นต้องยอมทำตาม ไม่ว่าจะด้วยความสมัครใจหรือไม่หรือตามสามารถบังคับให้เป็นไปตามความประสงค์ การปฏิบัติ การกระทำ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ เป็นต้น โดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล

คำ/ข้อความ	อธิบาย
ถูกแสวงประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบ ^๖ <i>(มีวัตถุประสงค์เพื่อนำบุคคลมาแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น)</i>	การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี เป็นการแสวงหาประโยชน์จากการนำคนมาค้าประเวณี - การค้าประเวณี หมายความว่า การยอมรับการกระทำชำเรา หรือการยอมรับการกระทำอื่นใด หรือการกระทำอื่นใดเพื่อสำเร็จความใคร่ในทางกามารมณ์ของผู้อื่น อันเป็นการสำส่อนเพื่อสินจ้างหรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้ยอมรับการกระทำและผู้กระทำจะเป็นบุคคลเพศเดียวกันหรือคนละเพศ - กระทำชำเรา หมายความว่า การกระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำ โดยการเอาอวัยวะเพศของผู้กระทำ กระทำกับอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น หรือการใช้สิ่งอื่นใดกระทำกับอวัยวะเพศ หรือทวารหนักของผู้อื่น การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก เป็นการแสวงหาประโยชน์จากการนำคนมาเป็นแบบหรือแสดงให้ปรากฏในสื่อลามก - สื่อลามก หมายถึง วัตถุหรือสิ่งทีแสดงให้รู้หรือเห็นถึงการกระทำทางเพศ ซึ่งแสดงออกในรูปแบบของเอกสาร ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพประติมากรรม สิ่งพิมพ์ รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ หรือรูปแบบอื่นใดในลักษณะที่อ้างกัน ให้หมายความรวมถึง วัตถุหรือสิ่งต่างๆ ชำงต้นที่จัดเก็บในระบบคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถแสดงผลให้เข้าใจความหมายได้ - การเผยแพร่เป็นการเผยแพร่จากผู้ผลิต หรือเผยแพร่จากผู้อื่นที่รู้ว่าเป็นสื่อลามกที่มาจากกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น เป็นการแสวงหาประโยชน์จากการนำคนมาแสดงออกในทางเพศ โดยมีชอบด้วยกฎหมาย เป็นการแสวงหาประโยชน์โดยการปฏิบัติต่อบุคคลที่หมายรวมถึง เด็กชาย เด็กหญิง ผู้ชาย และผู้หญิง เสมือนเป็นสินค้าหรือวัตถุทางเพศ ไม่ว่าโดยการบังคับ ล่อลวง หรือด้วยความสมัครใจของบุคคลที่ถูกกระทำ โดยมีสิ่งตอบแทนในรูปแบบต่างๆ เช่น เงินสด ทรัพย์สิน สิ่งของ การบริการ (เช่น การให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ หรือการให้ความคุ้มครอง) และอื่นๆ ทั้งนี้ “การปฏิบัติต่อบุคคลเสมือนเป็นวัตถุหรือสินค้าทางเพศ” หมายรวมถึง การล่อลวงหรือขู่ขังให้บุคคลเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศโดยการแต่งงาน การนำบุคคลมาแสดงออก หรือใช้เพื่อก่อให้เกิดการแสดงออกทางเพศโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น การนำบุคคลไปให้บุคคลที่สามจับต้องของสงวนเพื่อแสวงหาประโยชน์/การแสดงที่นำบุคคลมาแต่งกายหรือให้แสดงออกในลักษณะส่อไปในทางลามกอนาจาร การเอาคนลงเป็นทาสหรือให้มีฐานะคล้ายทาส เป็นการแสวงหาประโยชน์จากการนำคนมาเป็นทาส หรือให้มีฐานะคล้ายทาส โดยที่ทาสบุคคลตกอยู่ใต้อำนาจของบุคคลอื่นโดยสิ้นเชิง และจะต้องทำงานให้บุคคลอื่นนั้น การนำคนมาขอตาน เป็นการแสวงหาประโยชน์จากการนำบุคคลมาขอตาน หมายถึง การให้บุคคลขอทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิได้ทำการงานอย่างใด หรือให้ทรัพย์สินสิ่งใดตอบแทน และมีใช้เป็นการขอกันในฐานะญาติมิตร การตัดอวัยวะเพื่อการค้า เป็นการตัดเอาอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายบุคคล นำไปเป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนของผู้อื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการตามมาตรา ๖/๑ เป็นการข่มขู่ให้ผู้อื่นให้ทำงานหรือให้บริการโดยที่ผู้อื่นนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขจัดขืนได้ด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ ๑) ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น ๒) ขู่เข็ญด้วยการใด ๆ ๓) ใช้กำลังประทุษร้าย ๔) ยึดเอกสารสำคัญประจำตัวของบุคคลนั้นไว้ ๕) นำภาระหนี้ของบุคคลนั้นหรือของผู้อื่นมาเป็นสิ่งผูกมัดโดยมิชอบ ๖) ทำด้วยประการอื่นใดอันมีลักษณะคล้ายคลึงกับการกระทำข้างต้น การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล เป็นการกระทำในลักษณะเช่นเดียวกับการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบข้างต้น แต่อาจยังไม่สามารถชี้ชัดว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบนั้น แต่มีลักษณะ/พฤติกรรม ที่คล้ายคลึงกัน โดยมี การขูดรีดบุคคลด้วย
ผู้กระทำผิดตามกฎหมายอื่น ^๗	เป็นการกระทำผิดตามกฎหมายอื่น เช่น กฎหมายว่าด้วยการควบคุมคนขอตาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานทางทะเล กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นต้น

4.4 ขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของทีมสหวิชาชีพในการช่วยเหลือผู้เสียหาย

สิ่งสำคัญที่สุดในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันของทีมสหวิชาชีพ เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ คือความเข้าใจบทบาทของตนเองและทีมสหวิชาชีพคนอื่น สิ่งที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในบทบาทของกันและกันคือการมีโอกาสฝึกอบรมร่วมกัน รวมทั้งการลงมือปฏิบัติงานร่วมกัน

สิ่งที่เป็นข้อท้าทายมาโดยตลอดของทีมสหวิชาชีพในทุกจังหวัด คือ สมาชิกของทีมสหวิชาชีพมีการโยกย้ายไปปฏิบัติงานที่อื่น เมื่อมีเจ้าหน้าที่คนใหม่เข้ามาแทน ก็จะยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเองหรือแม้กระทั่งหัวหน้างานหรือหัวหน้าส่วนราชการนั้นยังไม่เข้าใจบทบาทของทีมสหวิชาชีพ และไม่อำนวยความสะดวกให้กับผู้ได้บังคับบัญชา จึงทำให้สมาชิกคนอื่นในทีมสหวิชาชีพปฏิบัติงานติดขัด

เนื่องจากว่าการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพเป็นภารกิจเสริมที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการคุ้มครองเด็กหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด ดังนั้น การที่จะสนับสนุนให้ทีมสหวิชาชีพปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องฝึกอบรมทีมสหวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยควรฝึกอบรมปีละ 1 ครั้ง เพื่อทบทวนบทบาทหน้าที่การทำงานของแต่ละหน่วยงาน การถอดบทเรียน การรับทราบข้อมูลใหม่ ๆ เช่น แบบสัมภาษณ์เบื้องต้นฯ (แบบ คม. 1) แบบใหม่ กฎหมายที่ออกมาให้ นโยบายใหม่จากรัฐบาล ซึ่งการจัดฝึกอบรมจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในทีมสหวิชาชีพที่จะช่วยให้งานเป็นไปด้วยความราบรื่น

ขั้นตอนการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของทีมสหวิชาชีพในการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มี 6 ขั้นตอน

1. Case Management Meeting การประชุมจัดการรายกรณี หน่วยงานที่รับแจ้งเหตุจะเป็นเจ้าภาพ

การประชุมทีมสหวิชาชีพ เพื่อนำเสนอเรื่องราวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจได้รับแจ้งมาทางหมายเลขโทรศัพท์ของศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300 หรือการแจ้งจากอาสาสมัครชุมชน โดยผู้ที่เป็นคนดำเนินการหรือมักเรียกกันว่า ผู้จัดการรายกรณี (Case Manager) ซึ่งจะหมายถึงผู้ที่เป็นต้นเรื่องหรือผู้รับแจ้งเรื่องเข้ามา โดย Case Manager จะดำเนินการ ดังนี้

- ประสานงานกับสมาชิกทีมสหวิชาชีพเพื่อนัดหมายการประชุม ความเร่งด่วนในการจัดประชุมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สถานที่จัดประชุมอาจใช้สำนักงานของหน่วยงานใดก็ได้ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ Case จะต้องระบุในหัวเอกสารว่า “ลับ” เพื่อไม่ให้ข้อมูลถูกเผยแพร่ออกไป
- ข้อมูลในทีมสหวิชาชีพมี 4 ส่วนหลักที่สำคัญ คือ
 - **การประเมินเหตุการณ์** สถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีองค์ประกอบของการค้ามนุษย์หรือไม่ อาจเป็นกรณีอื่นที่ใกล้เคียงกับการค้ามนุษย์ เช่น การเอาเปรียบแรงงาน การละเมิดทางเพศ หรือการทำร้ายเด็ก
 - **ข้อมูลผู้เสียหาย** มีข้อมูลครบถ้วน บุคคลที่เกี่ยวข้อง วิธีติดต่อผู้เสียหาย เพื่อระบุตัวผู้เสียหายให้ชัดเจนที่สุด รวมถึงภาพถ่าย อายุผู้เสียหาย (มีความสำคัญมาก)
 - **สถานที่เกิดเหตุ** หรือสถานที่ที่หน่วยงานเกี่ยวข้อง สถานะการทำงานของผู้เสียหาย หรือพิกัดในแผนที่ ประเด็นนี้เป็นตัวแปรสำคัญว่าจะวางแผนช่วยเหลือผู้เสียหายได้เร็วแค่ไหน

- **ผู้กระทำความผิด** จำนวนผู้กระทำความผิดและเกี่ยวข้อง วิธีและรูปแบบการแสวงประโยชน์
- ทีมสหวิชาชีพต้องประเมิน วางแผนงานขั้นต่อไป อย่างเช่น ตำรวจจะต้องสืบข้อมูลเกี่ยวกับร้านค้าโอเคที่ผู้เสียหายถูกบังคับทำงาน ทางเข้าออกร้าน จำนวนผู้เสียหายคนอื่น
- เมื่อมอบหมายงานกันแล้วก็นัดหมายกันอีกครั้งเพื่อวางแผนการลงพื้นที่ปฏิบัติงานซึ่งบางครั้งอาจต้องประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อขอคำสั่งเสริม เช่น ขอคำสั่งเสริมจากทหารหรือตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อช่วยปิดล้อมในกรณีพื้นที่ที่เป้าหมายมีขนาดใหญ่ หรือการประสานงานล่ามเพื่อมาช่วยสอบคัดแยก
- การประเมินความเร่งด่วนในการช่วยเหลือผู้เสียหาย
- การประเมินความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ในการบุกให้ความช่วยเหลือ

2. การเข้าช่วยเหลือและคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการคุ้มครองผู้เสียหายหรือกลุ่มเสี่ยงเฉพาะหน้า เมื่อเข้าไปช่วยเหลือผู้เสียหายออกมาแล้ว จะเริ่มกระบวนการคัดแยกผู้เสียหายโดยทีมสหวิชาชีพด้วยแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นฯ (แบบ คม. 1)

- ในการสัมภาษณ์คัดแยกผู้เสียหายจะต้องวางแผนไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับสถานที่ที่จะใช้สัมภาษณ์คัดแยกฯ หลายกรณีสัมภาษณ์คัดแยกฯ ในบริเวณโรงงานที่ไปตรวจค้นเลย เพราะมีผู้เสียหายนับร้อยคน บางกรณีตัวผู้เสียหายจำนวนไม่มากไปสัมภาษณ์ยังสถานที่ปลอดภัย
- การจัดเตรียมอาหารหรือสิ่งอำนวยความสะดวกตามความจำเป็นให้ทีมสหวิชาชีพและผู้เสียหาย เนื่องจากการสัมภาษณ์อาจใช้เวลานานหรือเป็นเวลากลางคืน
- กรณีที่ทีมสหวิชาชีพเห็นร่วมกันว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะต้องส่งผู้เสียหายเข้ารับการคุ้มครองโดยด่วน โดยปกติจะนำส่งผู้เสียหายไปยังบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด กรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้ชายจะนำส่งยังสถานคุ้มครองที่อยู่ใกล้
- ในเบื้องต้นถ้าผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บหรือมีแผลทางกายจะต้องนำส่งโรงพยาบาลเพื่อรักษา โดยจะส่งตัวผู้เสียหายไปยังศูนย์ OSCC ของโรงพยาบาล (One Stop Service Crisis Center) ซึ่งจะได้รับการรักษาจากโรงพยาบาลโดยไม่คิดค่ารักษา
- กรณีที่ผู้เสียหายไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูล หรือยังไม่ให้ข้อมูลเป็นประโยชน์ แต่ทีมสหวิชาชีพได้วิเคราะห์จากข้อมูลต่าง ๆ แล้วประเมินว่าอาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ทีมสหวิชาชีพสามารถส่งตัวผู้เสียหายอาจเป็นผู้เสียหายเข้ารับการคุ้มครองชั่วคราวที่บ้านพักเด็กและครอบครัวหรือสถานที่อื่นที่ปลอดภัย

3. การสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติม เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้เกี่ยวข้องและดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมเพื่อคุ้มครองและเรียกร้องสิทธิประโยชน์ให้ผู้เสียหาย

- โดยปกติจะต้องส่งตัวผู้เสียหายไปยังสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งมีทั้งหมด 8 แห่ง (ผู้ชาย 4 แห่ง และผู้หญิง 4 แห่ง) แต่เนื่องจากบางครั้งตำรวจและทีมสหวิชาชีพไปสอบปากคำผู้เสียหาย ณ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไม่ได้ เนื่องจากอยู่ไกลจากจังหวัดที่เกิดเหตุ จึงมักอนุโลมให้ผู้เสียหายอยู่ในบ้านพักเด็กและครอบครัว เป็นการชั่วคราวระหว่างการสอบปากคำเพิ่มเติม เพื่อทำสำนวนฟ้องส่งให้อัยการพิจารณาก่อนที่จะส่งต่อไปยังสถานคุ้มครองฯ ต่อไป
- พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่บ้านพักฯ จะต้องประสานงานกับสำนักยุติธรรมจังหวัด เพื่อดำเนินการเพื่อขอค่าสินไหมทดแทนตาม พ.ร.บ.ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544
- พนักงานสอบสวน นิติกร หรือผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายควรให้คำแนะนำการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่าง ๆ ให้กับผู้เสียหาย

4. กระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายและติดตามครอบครัว

- ในระหว่างที่ผู้เสียหายอยู่ที่บ้านพักเด็กและครอบครัวฯ หรือสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นิติกร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะประเมิน เยียวยา ฟื้นฟู และฝึกอาชีพให้ผู้เสียหาย การทำงานทำให้ผู้เสียหายระหว่างอยู่ในสถานคุ้มครองฯ เป็นต้น
- การส่งข้อมูลผู้เสียหายให้กับประเทศต้นทาง เพื่อพิสูจน์สัญชาติ ติดตามครอบครัวหรือญาติ และให้นักสังคมสงเคราะห์ของประเทศต้นทางเตรียมการรับตัวผู้เสียหาย
- การให้ข้อมูลความคืบหน้ากับผู้เสียหายเป็นระยะเรื่องการค้ามนุษย์
- นักสังคมสงเคราะห์จากประเทศต้นทาง เช่น เมียนมา หรือ สปป.ลาว จะส่งนักสังคมสงเคราะห์มาเยี่ยมและอธิบายแผนการส่งตัวกลับ รวมถึงการรับฟังเรื่องราวหรือข้อเรียกร้องของผู้เสียหาย โดยนักสังคมสงเคราะห์จากประเทศต้นทางจะไปเยี่ยมผู้เสียหาย ณ สถานคุ้มครองฯ ทุกแห่งปีละ 2 ครั้ง และจะประชุมสรุปผลการเยี่ยมกับกองต่อต้านการค้ามนุษย์ และนำเสนอผลการเยี่ยมและข้อเรียกร้องของผู้เสียหายในการประชุมทวิภาคีระหว่างประเทศ อาทิ การประชุมทวิภาคีการบริหารจัดการเคส (Bilateral Case Management Meeting - CMM) ระหว่างไทยและเมียนมาจะจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง โดยสลับกันเป็นเจ้าภาพ
- โดยเฉลี่ยผู้เสียหายจากประเทศเพื่อนบ้านจะอยู่ในสถานคุ้มครองฯ ประมาณ 6 เดือน ซึ่งเสร็จสิ้นขั้นตอนของประเทศต้นทางในการติดตามครอบครัวและขั้นตอนการสืบพยานล่วงหน้าตามกระบวนการของศาล

5. กระบวนการคืนสู่สังคม คือการส่งผู้เสียหายกลับภูมิลำเนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

- เมื่อผู้เสียหายคืนสู่สังคม กรณีคนไทยจะมีเจ้าหน้าที่จากบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดช่วยติดตามและพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจะร่วมติดตาม เพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือผู้เสียหายให้อยู่ในสังคมได้และไม่กลับมาเป็นผู้เสียหายซ้ำ
- กรณีการคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากประเทศเพื่อนบ้านจะดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในการติดตามการคืนสู่สังคม
- ผู้เสียหายมีโอกาสกลับมาเป็นเหยื่อซ้ำ และบางกรณีจะผันตัวเองเป็นนายหน้าเพื่อล่อลวงคนอื่นมาเป็นเหยื่อ ดังนั้น กระบวนการติดตามฟื้นฟูผู้เสียหายจึงเป็นประเด็นสำคัญ

6. การป้องกันในการลดปัจจัยเสี่ยงภายในครอบครัวและชุมชน

- คนในชุมชนมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและช่วยเหลือผู้เสียหายไม่ให้ถูกคนอื่นดูถูกเหยียดหยามหรือถูกคนในชุมชนปฏิเสธ
- การให้ความรู้กับคนในชุมชน ผู้นำชุมชน ในการเฝ้าระวังปัญหาการค้ามนุษย์ การเฝ้าระวังคนนอกชุมชนหรือคนในชุมชนที่จะเข้ามาชักชวนและล่อลวงคนในชุมชนไปทำงานต่างถิ่น

4.5 แผนภาพสรุปการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (อังคณา ทอมทวล, 2561)

แผนภาพแสดงขั้นตอนการดำเนินงานคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ การคุ้มครองผู้เสียหาย และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของผู้เสียหายตามมาตรฐานของกองต่อต้านการค้ามนุษย์

การคัดแยกเพื่อให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

ผู้เสียหายมาตรา 33

สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายฯ ทั่วประเทศ

ผู้ที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นผู้เสียหาย (สีเทา)

มาตรา 29

กลุ่มที่ความเห็นขัดแย้ง/รอการวินิจฉัยใช้อำนาจตามมาตรา 54 พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ให้ สตช. จัดหาบ้านพักราชการ/บ้านเช่า

1) กรณีอายุต่ำกว่า 15 ปี บ้านพักเด็กและครอบครัว
2) กรณีอายุ 15 ปีขึ้นไป สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหาย (จังหวัดที่ไม่มีสถานคุ้มครองฯ ให้ส่งบ้านพักเด็กและครอบครัว)

กลุ่มต่างตัวที่เป็นพยานแต่ไม่เป็นผู้เสียหายใช้อำนาจตามมาตรา 54 พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 - สตช./กคส. คุ้มครองพยาน - สตช. จัดหาบ้านพักราชการ/บ้านเช่า - รง. จัดหาบ้านให้ทำ

คุ้มครองชั่วคราว 24 ชม. + ยื่นคำร้องต่อศาล อนุญาตได้เพิ่มไม่เกิน 7 วัน

แรงงานที่ต้องได้รับคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน
• กรณีแรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ส่งบ้านพักเด็กและครอบครัว
• กรณีแรงงานไทยอายุ 18 ปีขึ้นไป กระทรวงแรงงานจัดหางานให้ทำ
• กรณีแรงงานต่างด้าวอายุ 18 ปีขึ้นไป ส่งศูนย์ร่วมบริการช่วยเหลือแรงงานต่างด้าว

ภาพที่ 1 การคัดแยกเพื่อการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

การช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหาย

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์โดยกลไกเงินกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

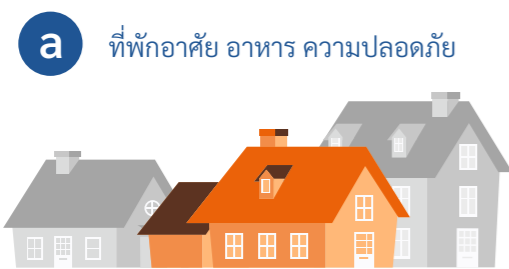
1. ค่าใช้จ่ายในการครองชีพ	<ul style="list-style-type: none"> • รายละ 300,000 บาท/ครั้ง ปีละไม่เกิน 3 ครั้ง • ขอได้ต่อเนื่องทุกปีตามระยะเวลาที่รับคุ้มครอง
2. ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	<ul style="list-style-type: none"> • จ่ายจริงตามหลักฐานทางการแพทย์ • รวมถึงค่าตรวจสุขภาพ (คัดกรอง/ขอ Work Permit) • ค่าพาหนะ/อาหารระหว่างรักษาพยาบาลไม่เกินครั้งละ 2,000 บาท
3. ค่าใช้จ่ายในการบำบัดฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ	<ul style="list-style-type: none"> • จ่ายจริงตามหลักฐานทางการแพทย์ • เป็นค่าใช้จ่ายในการบำบัดฟื้นฟูร่างกายและจิตใจระยะยาว
4. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้	<ul style="list-style-type: none"> • วันละ 300 บาท นับตั้งแต่วันที่ไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ (ตกเป็นผู้เสียหาย) จนถึงวันที่ได้รับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องรวมแล้วไม่เกิน 1 ปี
5. ค่าเครื่องอุปโภคบริโภค	<ul style="list-style-type: none"> • รายละ 3,000 บาท/ครั้ง ปีละไม่เกิน 3 ครั้ง • ขอได้ต่อเนื่องทุกปีตามระยะเวลาที่รับการคุ้มครอง
6. ค่าใช้จ่ายในการจัดหาที่พัก	<ul style="list-style-type: none"> • เทียบเคียงอัตราราชการไม่เกินวันละ 800 บาท • ในกรณีที่มิใช่เข้ารับการคุ้มครองในหน่วยงานรัฐ • ตามที่คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติ
7. ค่าใช้จ่ายในการศึกษาและฝึกอบรม	<ul style="list-style-type: none"> • ตามที่คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติ • รวมค่าใช้จ่ายเกี่ยวเนื่องสำหรับการศึกษา
8. ค่าใช้จ่ายในความช่วยเหลือทางกฎหมาย	<ul style="list-style-type: none"> • ค่าใช้จ่ายเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน • ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่พัก ค่าพาหนะ ค่าอาหารในการไปเบิกความเป็นพยานในความผิดฐานค้ามนุษย์
9. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับประเทศเดิม/ภูมิลำเนา	<ul style="list-style-type: none"> • ค่าใช้จ่ายสำหรับการส่งกลับผู้เสียหายกลับภูมิลำเนาประเทศต้นทาง • ขออนุมัติหลักการไว้ล่วงหน้าเมื่อทราบวันสืบพยาน
10. ค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือให้กลับเข้ามา	<ul style="list-style-type: none"> • สำหรับผู้เสียหายคนไทยที่ต้องการเดินทางกลับเข้ามาในประเทศไทย
11. ค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมการมีงานทำ	<ul style="list-style-type: none"> • กรณีที่ผู้เสียหายไม่สามารถออกไปทำงานได้ • วันละ 300 บาท ไม่เกิน 90 วัน/ราย

ภาพที่ 3 การช่วยเหลือค่าใช้จ่ายของผู้เสียหายจากเงินกองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

การแจ้งสิทธิของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (จำเป็นอย่างยิ่งที่ทีมสหวิชาชีพต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบ)

ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือกลุ่มเสี่ยงที่ยังระบุสถานะผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไม่ได้มีสิทธิเข้ารับการคุ้มครองหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ ผู้เสียหายจะต้องได้รับทราบการแจ้งสิทธิก่อนที่จะตัดสินใจ และมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เช่น ความปลอดภัยของตนเองและครอบครัว การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดและเรียกร้องค่าชดเชย (แม้ผู้เสียหายจะไม่ขอเข้ารับการคุ้มครอง แต่ผู้เสียหายจำเป็นต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรม) ทั้งนี้ กรณีการค้ามนุษย์ผู้เสียหายจะได้รับสิทธิใน 4 ด้าน ดังนี้

1. การคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัย ผู้เสียหายชาวไทยหรือชาวต่างชาติจะได้รับการคุ้มครองในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ของรัฐหรือสถานคุ้มครองเอกชน (ที่ขึ้นทะเบียนและได้รับการรับรองจากรัฐ) โดยสถานคุ้มครองจะจัดเตรียมเพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย ดังนี้

a ที่พักอาศัย อาหาร ความปลอดภัย

b การดูแลบำบัดฟื้นฟูจากนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา การรักษาพยาบาล

c การศึกษาที่ต่อเนื่องหรือการศึกษาที่เหมาะสมเฉพาะบุคคล อย่างเช่น การเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เสียหายที่ไม่ใช่คนไทย

d กิจกรรมบำบัดด้วยการฝึกอาชีพที่เหมาะสม

d นิติกรจะช่วยประสานงานการดำเนินคดีและให้คำปรึกษา

f การประสานงานไปยังประเทศต้นทางเพื่อติดตามญาติ พิสูจน์สัญชาติ เตรียมการส่งกลับ

2. ค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมาย ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย (ทุกสัญชาติ) มีสิทธิที่จะร้องขอค่าสินไหมทดแทน เพราะมีกฎหมายและระเบียบอยู่แล้ว

- a) ค่าสินไหมทดแทนในการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายยื่นเรื่องขอเงินชดเชยกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัด (พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544)
- b) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวและค่าดำรงชีพจากเงินกองทุนต่อต้านการค้ามนุษย์ เจ้าหน้าที่จากสถานคุ้มครองฯ จะช่วยดำเนินการให้
- c) ค่าตอบแทนในฐานะพยานในคดีอาญา ซึ่งเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรม

3. การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดและเรียกร้องสิทธิให้กับผู้เสียหาย

- a) ตำรวจจะดำเนินการเพื่อส่งสำนวนฟ้องให้อัยการ เพื่อฟ้องร้องคดีค้ามนุษย์และตามฐานความผิดอื่นตามกฎหมายไทย
- b) การยื่นฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง อย่างเช่น ค่าจ้างและสวัสดิการที่นายจ้างค้างจ่าย รวมถึงเงินชดเชยความเสียหายอื่น ๆ

4. การคืนสู่สังคมและการติดตามให้ความช่วยเหลือ เมื่อดำเนินขั้นตอนทางกฎหมายแล้วเสร็จ (มีการสืบพยานล่วงหน้า แต่ศาลยังไม่ได้ตัดสินคดี) ก็จะส่งผู้เสียหายคืนสู่สังคม หรือส่งกลับภูมิลำเนาที่ประเทศต้นทาง ซึ่งจะมีหน่วยงานราชการท้องถิ่น และอาจมีองค์กรพัฒนาเอกชนสนับสนุนหรือส่งเสริมอาชีพให้ผู้เสียหาย

บทบาทของผู้นำชุมชนและอาสาสมัครชุมชน ในการป้องกันการค้ำมนุษย์

ยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ระดับชาติหรือระดับจังหวัดจะมียุทธศาสตร์การทำงาน 5 Ps คือ Prevention (การป้องกัน), Protection (การปกป้องคุ้มครอง), Prosecution (การดำเนินคดี), Policy (การผลักดันนโยบาย) และ Partnership (การมีส่วนร่วม) จากยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้านนี้ สิ่งที่จะต้องเร่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องคือการป้องกัน (Prevention) เนื่องจากรูปแบบการค้ามนุษย์ปรับกลวิธีนับตั้งแต่กระบวนการแสวงหาเหยื่อ การล่อลวง การนำพา และการแสวงประโยชน์

สถานการณ์ค้ามนุษย์ในประเทศไทยมี 3 สถานะ คือ ต้นทางการค้ามนุษย์ ทางผ่านการค้ามนุษย์ และปลายทางการค้ามนุษย์ สิ่งที่คุณทั่วไปให้ความสนใจอยู่ ณ ตอนนี้เป็นสถานการณ์ปลายทางการค้ามนุษย์ เพราะเมื่อเกิดเหตุแล้วจะทำให้ดูเหมือนว่าพื้นที่นั้นไม่มีการป้องกันหรือการตรวจตราที่ถึงจนทำให้เกิดการค้ามนุษย์

นับตั้งแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบัน พบว่าการดำเนินกิจกรรมป้องกันการค้ามนุษย์จะดำเนินกิจกรรมอยู่ 3 ลักษณะ คือ การผลิตสื่อภาษาไทยและต่างประเทศ การทำกิจกรรมอบรมให้ความรู้ และการจัดงานวันยุติการค้ามนุษย์

สิ่งที่จำเป็นต้องตั้งคำถาม คือ การทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นเพียงพอที่จะป้องกันการค้ามนุษย์หรือไม่ ในหลายพื้นที่อาจบอกว่าพื้นที่ในอำเภอหรือจังหวัดของตนนั้นเป็นจังหวัดทางผ่าน ไม่เคยมีการค้ามนุษย์เกิดขึ้นในจังหวัดของตน หรือเคยเกิดขึ้นนานมาแล้ว หรือมีสถิติผู้เสียหายจำนวนไม่มาก ดังนั้น สิ่งที่เห็นจากพื้นที่นั้นคือกิจกรรมด้านการป้องกันมีไม่เพียงพอ

ในหลายครั้งมักพูดกันว่าผู้เสียหายส่วนใหญ่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน ทำไมประเทศไทยจะต้องมาแบกรับปัญหานี้ ครั้งหนึ่งในการประชุมประจำปีระดับรัฐมนตรีของ 6 ประเทศในลุ่มน้ำโขง เรื่องการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มีตัวแทนประเทศหนึ่งกล่าวว่า “ทำไมประเทศของท่านถึงไม่ดูแลคนของท่านให้ดี ทำไมถึงปล่อยให้ตกมาเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในประเทศของฉันทัน” และตัวแทนอีกประเทศหนึ่งก็ตอบว่า “ทำไมท่านถึงไม่ช่วยดูแลคนจากประเทศฉันทันให้ดี และปล่อยให้พวกเขาตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในประเทศของท่าน” จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัญหาการค้ามนุษย์กลายเป็นปัญหาสากลที่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทุกระดับ ในการแก้ไขปัญหา

5.1 รายงานการวิจัยเส้นทางการค้ามนุษย์

จากรายงานการศึกษาเรื่องรูปแบบและเส้นทางการค้ามนุษย์ที่นำไปสู่การตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี พ.ศ. 2555 โดยการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรศุภนิมิตสากล สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง (World Vision, East Asia Office) ได้ศึกษาแฟ้มประวัติผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2555 พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

- จำนวนกลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 1,299 คน เป็นเพศชายจำนวน 446 คน (ร้อยละ 36.29) และเพศหญิงจำนวน 783 คน (ร้อยละ 63.71)
- ผู้เสียหายส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี คิดเป็นร้อยละ 55 โดยผู้เสียหายที่อายุ 18 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 45
- ผู้เสียหายเพศหญิง
 - ผู้เสียหายเพศหญิงชาวลาวมากที่สุดจำนวน 485 คน (ร้อยละ 39.5)
 - ผู้เสียหายเพศหญิงชาวไทยจำนวน 120 คน (ร้อยละ 9.8)
 - ผู้เสียหายเพศหญิงชาวเมียนมาจำนวน 116 คน (ร้อยละ 9.4)

- ผู้เสียหายเพศหญิงชาวกัมพูชาจำนวน 47 คน (ร้อยละ 3.8)
- ผู้เสียหายเพศชาย
 - ผู้เสียหายเพศชายชาวเมียนมามากที่สุดจำนวน 238 คน (ร้อยละ 19.4)
 - ผู้เสียหายเพศชายชาวไทยจำนวน 139 คน (ร้อยละ 11.3)
 - ผู้เสียหายเพศชายชาวกัมพูชาจำนวน 38 คน (ร้อยละ 3.1)
 - ผู้เสียหายเพศชายชาวลาวจำนวน 28 คน (ร้อยละ 2.3)

จุดผ่านแดนที่ผู้เสียหายใช้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย

- จุดผ่านแดนที่ผู้เสียหายชาวเมียนมาใช้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยมากที่สุด คือ
 - ด่านแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 157 คน (ร้อยละ 46.73)
 - ด่านจังหวัดระนอง จำนวน 52 คน (ร้อยละ 15.48)
 - ด่านเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 31 คน (ร้อยละ 9.23)
 - ด่านชายแดนแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 18 คน (ร้อยละ 5.36)
- จุดผ่านแดนที่ผู้เสียหายชาวลาวใช้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยมากที่สุด คือ
 - สะพานมิตรภาพไทย-ลาว จังหวัดหนองคาย จำนวน 229 คน (ร้อยละ 53.26)
 - ด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 39 คน (ร้อยละ 9.07)
 - ด่านจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 14 คน (ร้อยละ 3.26)
- จุดผ่านแดนที่ผู้เสียหายชาวกัมพูชาใช้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยมากที่สุด คือ
 - ด่านอรัญประเทศ-ปอยเปต จังหวัดสระแก้ว จำนวน 52 คน (ร้อยละ 57.14)
 - ช่องผ่อนปรนบึงตะกวน จังหวัดสระแก้ว จำนวน 11 คน
- บุคคลที่ติดต่อผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการคุ้มครอง
 - นายหน้าที่เป็นคนแปลกหน้ามากที่สุดจำนวน 636 คน (ร้อยละ 51.7)
 - คนในหมู่บ้านจำนวน 159 คน (ร้อยละ 12.9)
 - เพื่อนจำนวน 115 คน (ร้อยละ 9.4)
 - พี่น้อง/ครอบครัวจำนวน 44 คน (ร้อยละ 3.6)
 - ญาติจำนวน 33 คน (ร้อยละ 2.7)
- วิธีการของผู้ที่มาติดต่อกับผู้เสียหายเพื่อการคุ้มครอง
 - ติดต่อผู้เสียหายโดยตรงมากที่สุดจำนวน 935 คน (ร้อยละ 71.8)
 - ติดต่อผ่านผู้ปกครองจำนวน 64 คน (ร้อยละ 4.9)
 - ติดต่อผ่านเพื่อนจำนวน 20 คน (ร้อยละ 1.5)
- ผู้ที่มาติดต่อกับผู้เสียหายเพื่อการคุ้มครอง
 - ใช้วิธีแนะนำข้อมูลการทำงานมากที่สุดจำนวน 833 คน (ร้อยละ 67.8)
 - พยายามชักจูงผู้เสียหายด้วยรายได้จำนวน 26 คน (ร้อยละ 2.1)
 - ให้ข้อมูลการทำงานที่ไม่เป็นจริงแก่ผู้เสียหายจำนวน 23 คน (ร้อยละ 1.9)
- สถานที่ติดต่อผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการคุ้มครอง ได้แก่
 - สถานที่ทำงานหรือบ้านเกิดของผู้เสียหาย เมืองชายแดนในประเทศต้นทาง เมืองชายแดนในประเทศไทย ศูนย์กลางการเดินทางในประเทศไทย เช่น สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง หรือบนพาหนะระหว่างเดินทาง เช่น รถไฟ รถประจำทาง รถแท็กซี่ หรือจากสถานที่ที่ผู้เสียหายทำงานอยู่ในประเทศไทย และผู้เสียหายติดต่อนายหน้าด้วยตนเอง

- เหตุผลที่ต้องการย้ายถิ่นของผู้เสียหาย คือ ต้องการย้ายถิ่นเพื่อมาทำงานหารายได้มากที่สุดจำนวน 766 คน (ร้อยละ 62.3) รองลงมาคือมีปัญหาครอบครัวจำนวน 39 คน (ร้อยละ 3.17) และต้องการศึกษาต่อจำนวน 6 คน (ร้อยละ 0.49)

จากข้อมูลงานศึกษาวิจัยจะเห็นได้ว่าผู้เสียหายถูกหลอกที่บ้านของตนเองในหมู่บ้านของตนเอง ถูกหลอกให้เดินทางไปไกลหลายร้อยกิโลเมตรหรือนับพันกิโลเมตร เพื่อถูกแสวงประโยชน์จากแรงงาน การบังคับให้ทำงาน การบังคับค่าประเวณี จากข้อมูลนี้เห็นได้ชัดว่าจุดเกิดเหตุเริ่มแรกคือที่หมู่บ้านของผู้เสียหาย โดยคนมาหลอกลวงคือคนแปลกหน้า คนในหมู่บ้าน รวมทั้งญาติหรือเพื่อนของผู้เสียหาย ดังนั้น การทำงานในระดับหมู่บ้านจึงเป็นพื้นที่การทำงานป้องกันการค้ามนุษย์ที่สำคัญมากแห่งหนึ่ง

5.2 นโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)

จากที่กล่าวมาข้างต้นการทำงานป้องกันให้ความรู้เรื่องการคุ้มครองในระดับชุมชนถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก นโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 5 ด้าน คือ การป้องกัน การปกป้องคุ้มครอง การดำเนินคดี การผลักดันนโยบาย และการร่วมมือกับทุกภาคส่วน ในส่วนรายละเอียดด้านการป้องกันของแผนยุทธศาสตร์ฯ มีรายละเอียด ดังนี้

เป้าประสงค์ด้านการป้องกันการคุ้มครอง

1. กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม รวมทั้งกลุ่มเสี่ยงต่อการตกเป็นผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด การคุ้มครองมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงปัญหาการค้ามนุษย์และหลักสิทธิมนุษยชนอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง และยั่งยืน
2. การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติและแรงงานนอกระบบมีความชัดเจนและมีการกำหนดในกฎและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์
3. อุปสงค์และอุปทานของกลุ่มเป้าหมายที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ลดลงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

กลุ่มเป้าหมาย

1. ประชาชนทั่วไป
2. กลุ่มเสี่ยงต่อการเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในทุกรูปแบบ
3. ภาคีเครือข่าย ได้แก่ หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

มาตรการ/กลยุทธ์

1. สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงปัญหาการค้ามนุษย์ให้แก่ทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการให้ความรู้แก่ผู้ใช้แรงงานทุกกลุ่มให้รู้ถึงสิทธิของผู้ใช้แรงงานและกฎหมายแรงงานที่เกี่ยวข้อง
2. ผลักดันให้มีการบรรจุเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิเด็ก และการค้ามนุษย์ไว้ในสื่อการเรียนการสอนทั้งในและนอกระบบการศึกษาทุกระดับ
3. ลดปัจจัยเสี่ยงในการเกิดปัญหาการค้ามนุษย์ รวมทั้งการลดอุปสงค์และอุปทานของกลุ่มเป้าหมายที่เสี่ยงต่อการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
4. บริหารจัดการข้อมูลความต้องการแรงงานข้ามชาติในภาคอุตสาหกรรม ประเภท 25 กิจการในกลุ่มงานกรรมกรและงานรับใช้ในบ้าน และการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติและแรงงานนอกระบบอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจแรงงาน

- ส่งเสริมกลไกสถาบันครอบครัวและชุมชนให้เข้มแข็งและการทำงานในรูปแบบเครือข่ายครอบครัว และชุมชนในการเฝ้าระวังปัญหาการค้ำมนุษย์ในพื้นที่
- จัดสรรทรัพยากรและแนวทางการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของพื้นที่ทั้งต้นทาง ทางผ่าน และปลายทาง
- ส่งเสริมภาคธุรกิจและผู้ประกอบการให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ในธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานรับผิดชอบ

หน่วยงานหลัก กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานสนับสนุน กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ และสื่อมวลชน

5.3 การประเมินปัญหาการค้ำมนุษย์และความเสี่ยงในระดับชุมชน

จากแผนนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) จะมีภาพที่ชัดเจนและการบูรณาการของหลายหน่วยงาน ซึ่งการทำงานป้องกันการค้ำมนุษย์ในระดับชุมชนจำเป็นต้องพิจารณาแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติดังที่กล่าวมา ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ฯ ทุกจังหวัดจะนำมาพัฒนาแผนปฏิบัติการระดับจังหวัดและการรวบรวมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ตามหัวข้อยุทธศาสตร์ทั้ง 5 หัวข้อไว้ด้วยกัน

ทั้งนี้ ในบทบาทของผู้นำชุมชนจำเป็นต้องพิจารณาว่าในพื้นที่ชุมชนของตนนั้นเสี่ยงมากน้อยแค่ไหน โดยประเมินสถานการณ์จากตาราง ดังนี้

หัวข้อการประเมินความเสี่ยงในชุมชน ต่อการค้ำมนุษย์	หมายเหตุ
1. ในระยะ 1 ปีที่ผ่านมาเกิดเหตุการณ์ค้ำมนุษย์ในชุมชน	มีนายหน้าในชุมชน
2. ในระยะ 1 ปีที่ผ่านมาเคยมีคนในชุมชนตกเป็นเหยื่อการค้ำมนุษย์ ยังกี่ครั้ง	มีนายหน้าในชุมชน
3. ในชุมชนมีตัวแทนบริษัทแรงงานถูกต้องตามกฎหมาย หรือมีนายหน้าที่ดูเหมือนเป็นคนของบริษัทจัดหางาน หรืออาจจะไม่ใช่คนของบริษัทจัดหางาน มาชวนคนในชุมชนไปทำงาน	การย้ายถิ่นไปทำงานแรงงาน จำเป็นจะต้องมีความรู้ การย้ายถิ่นปลอดภัย
4. เคยมีคนในชุมชนไปทำงานที่อื่นแล้วญาติติดต่อกันไม่ได้	เสี่ยงสูงที่จะตกเป็น ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์

หัวข้อการประเมินความเสี่ยงในชุมชนต่อการค้ำมนุษย์	หมายเหตุ
5. ในชุมชนมีสถานที่เสี่ยงต่อการค้ำมนุษย์ เช่น ร้านคาราโอเกะ ร้านอาหาร ที่มีพนักงานหญิงมาให้บริการนั่งเป็นเพื่อน หรือสถานที่แอบแฝงการค้าประเวณี	เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการค้ำมนุษย์
6. ในชุมชนมีโรงงานหรือพื้นที่ก่อสร้างขนาดกลาง-ใหญ่ ที่มีแรงงานอาศัยอยู่ในเขตก่อสร้างหรืออาศัยในโรงงาน และมีการเข้าออกของคนงานอย่างเข้มงวด	มีความเสี่ยงที่จะใช้แรงงาน ผิดกฎหมายและค้ำมนุษย์
7. ในชุมชนมีการจ้างงานแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อมาเป็นแม่บ้าน ทำงานในพื้นที่เกษตร ร้านค้า เป็นต้น	มีความเสี่ยงที่จะใช้แรงงาน ผิดกฎหมายและค้ำมนุษย์
8. ในชุมชนมักจะมีแรงงานข้ามชาติเข้ามาเป็นกลุ่มอาศัยอยู่ 1-2 วัน และย้ายออกไป	ขบวนการลักลอบขนแรงงานผิดกฎหมาย
9. ในชุมชนมีแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีนายจ้างแน่นอน เป็นแรงงานรับจ้างรายวัน	แรงงานเสี่ยงที่จะถูกหลอกไปทำงานที่อื่น
10. ในชุมชนมีขอทานและขอทานเด็ก	อาจจะเป็นแก๊งขอทาน หรือเข้าเด็กมาขอทานหรือ บังคับเด็กขอทาน
11. พื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน	เป็นทางผ่านของการลักลอบขนแรงงาน ผิดกฎหมาย
12. ในชุมชนมีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่จำนวนมาก	มีผู้ติดตามที่อาจจะไม่มีเอกสาร และต้องการงานทำ
13. ในชุมชนมีการจ้างแรงงานข้ามชาติมาทำงานในภาคเกษตรตามจุดผ่อนปรน หรือลักลอบเข้ามาทำงานเป็นระยะสั้นหรือระยะยาว	แรงงานจะแสวงหางานที่ดีและเงินที่ดีกว่า
14. ในชุมชนมีเด็กที่ต้องออกจากโรงเรียนเพื่อทำงานช่วยครอบครัว	มีโอกาสจะถูกชักชวนไปทำงานที่อื่น

หัวข้อการประเมินความเสี่ยงในชุมชนต่อการค้ามนุษย์	หมายเหตุ
15. เด็กหญิงออกจากโรงเรียนกลางคัน หรือไม่ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา และต้องทำงานช่วยครอบครัว	เสี่ยงที่จะถูกชักชวนไปทำงานที่อื่น
16. เด็กชายออกจากโรงเรียนกลางคัน หรือไม่ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา และต้องทำงานช่วยครอบครัว	เสี่ยงที่จะถูกชักชวนไปทำงานที่อื่น
17. แกนนำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู หรือ อสม. ไม่เคยได้รับการอบรมความรู้เรื่องการย้ายถิ่นปลอดภัย และการเฝ้าระวังการค้ามนุษย์	ไม่มีข้อมูลในการประเมินสถานการณ์เสี่ยงในชุมชน
18. แกนนำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู หรือ อสม. ไม่เคยได้รับการอบรมเรื่องการปกป้องคุ้มครองเด็ก การจัดการเหตุเมื่อเด็กถูกละเมิดทางเพศ หรือแสวงประโยชน์ทางเพศ	ไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาได้ตามแนวทางสังคมสงเคราะห์ และกระบวนการยุติธรรม
19. ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาเกิดเหตุการณ์ละเมิดทางเพศเด็ก และผู้นำชุมชนตัดสินใจแก้ไขปัญหาเองโดยไม่ดำเนินคดี	ไม่มีระบบยุติธรรมสำหรับเด็ก หลายกรณีอาจจะเข้าข่ายการค้ามนุษย์
20. คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่เคยรับทราบข้อมูลข่าวสารเรื่องการย้ายถิ่นปลอดภัย การถูกล่อลวงการค้ามนุษย์ หรือการไปทำงานต่างประเทศ โดยถูกกฎหมาย	ขาดข้อมูลข่าวสารและความรู้เรื่องการป้องกันการค้ามนุษย์

แบบประเมินนี้เป็นเพียงคำถามชี้แนะเพื่อประเมินความเสี่ยงในชุมชน ถ้ามีสถานการณ์เกิดขึ้นอย่างน้อย 10 รายการ ถือว่าชุมชนนั้นเสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ หรือกรณีคำถามข้อที่ 6-7 ถ้ามีข้อใดข้อหนึ่ง ก็ถือว่าพื้นที่นั้นมีความเสี่ยงแล้ว

5.4 การทำงานป้องกันการค้ามนุษย์ในพื้นที่สถานะต้นทาง ทางผ่าน และปลายทาง

สิ่งที่ปัญหาที่มากที่สุดในการดำเนินงานป้องกันการค้ามนุษย์ คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ ปัจจัย ความเสี่ยง และกลุ่มเสี่ยงไม่ถูกต้อง ทำให้หลายกิจกรรมในการป้องกันการค้ามนุษย์ไม่ตอบสนองต่อปัญหา สาเหตุสำคัญเพราะให้ความสำคัญกับคำว่าพื้นที่ปลายทางการค้ามนุษย์นั้น และประเมินปัญหาจากตัวเลข ผู้เสียหายที่เกิดขึ้นในจังหวัด

จากรายงานการวิจัยได้แสดงชัดเจนว่าผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ข้ามแดนผ่านเข้ามาทางประเทศไทย ตามสัญชาติ ดังนี้

- ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ชาวเมียนมาเดินทางเข้าประเทศไทยทาง
 - อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ร้อยละ 46.73
 - จังหวัดระนอง ร้อยละ 15.48
 - อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ร้อยละ 9.23
 - อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ร้อยละ 5.36
- ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ชาวลาวเดินทางเข้าประเทศไทยทาง
 - สะพานมิตรภาพไทย-ลาว จังหวัดหนองคาย ร้อยละ 53.26
 - ด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี ร้อยละ 9.07
 - จังหวัดมุกดาหาร ร้อยละ 3.26
- ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ชาวกัมพูชาเดินทางเข้าประเทศไทยทาง
 - พรมแดนปอยเปต-อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ร้อยละ 57.14
 - ช่องทางบึงตะกวน จังหวัดสระแก้ว ร้อยละ 12.09

ภาพแสดงเส้นทางการค้ามนุษย์ชาวเมียนมาปี พ.ศ. 2552 กรณีตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบ การบังคับใช้แรงงานในเรือประมง ในภาพแสดงเมืองต้นทาง จุดผ่านแดนแม่สอด และปลายทางที่ตกเป็น ผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานในเรือประมง

กลุ่มเป้าหมาย	เนื้อหา	ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมในชุมชน
เด็กและเยาวชน	สิทธิเด็ก การป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์	 <p>QR Code เรื่องการค้ามนุษย์ แชร์วิดีโอจาก YouTube เรื่องเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ การอบรมให้ความรู้อบรมสร้างแกนนำเพื่อนสอนเพื่อน</p>
เครือข่ายครอบครัว อาสาสมัครต่าง ๆ และกลุ่มเฝ้าระวัง	ความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงปัญหาการค้ามนุษย์ การเฝ้าระวัง และการแจ้งเหตุการค้ามนุษย์	 <p>QR Code เรื่องการค้ามนุษย์ แชร์วิดีโอจาก YouTube เรื่องเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ การอบรมให้ความรู้การค้ามนุษย์ อบรมสร้างแกนนำกลุ่มเฝ้าระวัง</p>
ผู้ประกอบการและภาคธุรกิจ	สวัสดิการและสิทธิแรงงาน กฎหมายแรงงาน กฎหมายค้ามนุษย์	 <p>QR Code เรื่องการค้ามนุษย์ แชร์วิดีโอจาก YouTube เรื่องสิทธิแรงงาน การค้ามนุษย์ อบรมเรื่องสวัสดิการแรงงานและการเฝ้าระวังการค้ามนุษย์</p>
นักท่องเที่ยว	บทลงโทษการค้ามนุษย์ สิทธิเด็ก กฎหมายคุ้มครองเด็ก และการแจ้งเหตุการค้ามนุษย์	 <p>ติด QR Code เรื่องการค้ามนุษย์และสิทธิเด็กในห้องพักหรือจุดสำคัญ</p>

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550, (หน้า 301-303, 305-306) ได้นำเสนอข้อค้นพบ บทบาทของชุมชนในการป้องกัน แก่ไข และเฝ้าระวังปัญหาการค้ามนุษย์ ดังนี้

บทบาทที่พึงประสงค์ของชุมชนในการป้องกัน แก่ไข และเฝ้าระวังปัญหาการค้ามนุษย์

1. บทบาทของชุมชนที่พึงประสงค์โดยรวมเป็นบทบาทที่เหมาะสมและมีความจำเป็น ซึ่งอยู่ในวิสัยที่ชุมชนจะกระทำได้ โดยบทบาทหลัก ๆ คือ

- (1) บทบาทการเสริมสร้างการเรียนรู้และความตระหนัก
- (2) บทบาทการพัฒนากลไกเฝ้าระวังและเตือนภัย
- (3) บทบาทการช่วยเหลือเยียวยาและคลี่คลายปัญหา
- (4) บทบาทการพัฒนาศักยภาพชุมชน ภูมิคุ้มกัน และการป้องกันตนเอง
- (5) บทบาทการพัฒนากลไกการบริหารจัดการ

2. บทบาทชุมชนที่พึงประสงค์แยกตามประเภทชุมชนต้นทาง ทางผ่าน และปลายทาง ดังนี้

- (1) **ชุมชนต้นทาง** โดยมากลักษณะชุมชนยังมีความเป็นชนบทสูง ประชากรกลุ่มโดยมากเป็นเด็กและสตรีคนไทย ควรมุ่งเน้นบทบาทเชิงป้องกันคือการพัฒนาศักยภาพชุมชน ภูมิคุ้มกัน และป้องกันตนเองจากภาวะเสี่ยงหรือการนำตนเองเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์
- (2) **ชุมชนทางผ่าน** สภาพชุมชนมีทั้งสภาพความเป็นชนบทและกึ่งเมือง หรืออยู่ตามแนวชายแดน กลุ่มเสี่ยงทั้งเด็กและสตรีที่อาจตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์มีทั้งคนไทยและแรงงานข้ามชาติ ควรเน้นบทบาทด้านการเฝ้าระวัง โดยการพัฒนากลไกการเฝ้าระวังเตือนภัยที่ชุมชนมีส่วนร่วมกับกลไกภาครัฐและประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ เตือนภัยผ่านหอกระจายข่าว วิทยุชุมชน ติดต่อประสานงาน อำนวยความสะดวก สืบข้อมูลข้อเท็จจริง และสำรวจสถานที่เสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ในชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียง
- (3) **ชุมชนปลายทาง** ซึ่งลักษณะชุมชนจะมีความเป็นเมืองสูง กลุ่มเสี่ยงมีทั้งคนไทยและแรงงานข้ามชาติ สถานการณ์ปัญหาอาจรุนแรงและซับซ้อนมากกว่า การดำเนินบทบาทอาจต้องเข้มข้นมากตามสถานการณ์ปัญหาการค้ามนุษย์ทั้งด้านการป้องกันและเฝ้าระวัง ตลอดจนการแทรกแซงช่วยเหลือแก่เหยื่อโดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม

5.5 การแจ้งเหตุการค้ำมนุษย์

การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์เป็นเรื่องสำคัญ มีบทลงโทษที่หนัก จำคุกสูงตั้งแต่ 4 ปี จนถึงจำคุกตลอดชีวิต และโทษปรับสูงสุด 5 ล้านบาท (มาตรา 53 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560) นอกจากนี้ ในการแจ้งเหตุการค้ำมนุษย์ยังมีรางวัลให้ผู้แจ้งสูงสุดถึง 1 แสนบาท (กองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์)

สิ่งที่ผู้แจ้งจะต้องให้ความสำคัญคือการเรียบเรียงข้อมูลเท่าที่ตนเองทราบ ไม่เข้าไปแอบติดตาม สืบค้น หรือกระทำการใดที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ตนเอง

หัวข้อสำคัญในการรวบรวมข้อมูลเพื่อแจ้งเหตุการค้ำมนุษย์หรือผู้ที่เสี่ยงต่อการค้ำมนุษย์ มีดังนี้

1. การระบุตัวผู้เสียหาย โดยให้ข้อมูลผู้เสียหายให้ชัดเจนที่สุด การระบุตัวผู้เสียหายเพื่อให้การติดตามและช่วยเหลือผู้เสียหายเป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุด เอกสารหรือข้อมูลที่จะช่วยระบุตัวผู้เสียหาย ได้แก่

- ชื่อ-นามสกุล ชื่อเล่น ชื่อที่เพื่อนเรียก
- อายุ เพศ รูปร่าง หน้าตา ส่วนสูง น้ำหนัก ทรงผม สีมม สีผิว ตาหนี
- ที่อยู่เดิม ที่อยู่ปัจจุบัน
- สำเนาบัตรประชาชน (ทุกสัญชาติ)
- สำเนาทะเบียนบ้าน
- เอกสารที่ราชการออกให้
- ภาพถ่ายล่าสุด
- ภาษาพูด การอ่านเขียน
- สถานที่ทำงาน หน้าที่ ลักษณะงาน
- Facebook/Line หรือ Application และเบอร์โทรที่ใช้ในการสื่อสารกับผู้เสียหาย

2. การเรียงลำดับเหตุการณ์ตามวันและเวลาที่เกิดขึ้น

- การระบุข้อมูลเรื่องวันและเวลาให้ใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด
- ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์
- วิธีการเดินทางจากชุมชนต้นทางไปยังสถานที่ทำงาน
- สถานการณ์ล่าสุดของผู้เสียหาย
 - ที่อยู่ล่าสุดหรือข้อมูลที่จะช่วยระบุพิกัดของผู้เสียหาย
 - เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย ลักษณะการถูกละเมิด ถูกทำร้าย

3. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย

- นายหน้าในหมู่บ้านต้นทางที่เข้ามาชักชวนไปทำงาน
- เพื่อนบ้าน คนรู้จักในหมู่บ้านที่ชวนไปทำงาน
- นายหน้าพาข้ามแดน
- เจ้าหน้าที่รัฐที่ช่วยเหลือการข้ามแดนผิดกฎหมาย
- คนขับรถ เรือ หรือผู้ที่พาลักลอบข้ามแดนผิดกฎหมาย
- นายหน้าที่เดินทางมาด้วยกัน
- นายหน้าที่พาผู้เสียหายไปส่งโรงงานหรือที่ใด ๆ
- เจ้าของร้าน เจ้าแม่ เจ้าของโรงงาน คนคุม ลูกน้องของเจ้าแม่ ผู้ควบคุมข่มขู่ คนคุมร้าน

- ผู้ที่ช่วยเหลือหรือช่วยเหลือผู้เสียหาย
- ผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายด้วยกันในสถานที่แห่งนั้น จำนวนผู้เสียหาย

4. สถานที่เกิดเหตุหรือที่คุมขังผู้เสียหาย

- ชื่อโรงงาน ชื่อร้าน ชื่อเรือ หรือชื่อสถานประกอบการ
- ตำแหน่งสถานที่ เลขที่ ถนน ซอย ชุมชน
- สถานที่ใกล้เคียง ใกล้โรงพยาบาล ใกล้ตลาด วัด สีแยก
- การเดินทางของผู้เสียหายไปยังสถานที่ทำงาน
- ลักษณะอาคาร สถานที่ สี รูปทรง ลักษณะสำคัญที่ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถระบุตำแหน่ง

ทั้ง 4 หัวข้อนี้เป็นข้อมูลที่จะช่วยให้เจ้าหน้าที่เรียบเรียงข้อมูลเพื่อวางแผนการตรวจสอบและให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย การที่มีข้อมูลครบถ้วนจะช่วยให้การทำงานของเจ้าหน้าที่รวดเร็วและช่วยเหลือผู้เสียหาย รวมทั้งการคุ้มครองผู้ปกครองหรือญาติของผู้เสียหาย และที่สำคัญหน่วยงานที่รับแจ้งทุกหน่วยจะเก็บข้อมูลผู้แจ้งเป็นความลับ

บุคคลที่สามารถแจ้งเหตุการค้ำมนุษย์ได้ คือ บุคคลทั่วไป ผู้เสียหายหรือญาติ หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน ผู้แจ้งเหตุสามารถแจ้งเหตุได้ด้วยวิธีการเหล่านี้ โทรศัพท์ เขียนจดหมาย แจ้งทางเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง และแจ้งด้วยตนเอง ซึ่งหน่วยงานที่รับแจ้งจะเก็บข้อมูลผู้แจ้งเป็นความลับ และผู้แจ้งยังจะได้รับรางวัลในการแจ้งเบาะแสนำไปสู่การดำเนินคดีจากกองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ตั้งแต่ 30,000-100,000 บาท ทั้งนี้ การแจ้งเหตุการค้ำมนุษย์สามารถแจ้งยังที่ต่าง ๆ ดังนี้

1) ศูนย์ช่วยเหลือสังคม One Stop Service Crisis (OSCC) สายด่วน 1300 ภายใต้การดำเนินการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ เน้นการตอบสนองในประเด็นปัญหาสังคมโดยเฉพาะปัญหาการค้ำมนุษย์ เด็กและสตรีถูกทำร้าย และปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โทรฟรีตลอด 24 ชั่วโมง และศูนย์ช่วยเหลือสังคมจะประสานไปยังหน่วยงานหลัก ได้แก่ บ้านพักเด็กและครอบครัวในทุกจังหวัด และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในทุกจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ

1.1 ขั้นตอนการดำเนินการหลังจากได้รับเรื่องจะดำเนินการ ดังนี้

- กรณีที่เป็นเรื่องเร่งด่วนระดับกลาง เจ้าหน้าที่จะบันทึกข้อมูลและประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานนั้นเป็นผู้ดำเนินการ รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับเครือข่าย
- กรณีที่เป็นเรื่องเร่งด่วน เจ้าหน้าที่จะแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือวางแผนช่วยเหลือโดยด่วน และหากพบว่าเป็นการค้ำมนุษย์ หรือมีเหตุรุนแรงที่จำเป็นต้องช่วยเหลือโดยด่วน ผู้เกี่ยวข้องจะประสานกับทีมสหวิชาชีพ เพื่อวางแผนการทำงานร่วมกันในการคัดกรองผู้เสียหาย ให้การคุ้มครอง การรักษา เยียวยาทางร่างกายและจิตใจที่ต่อเนื่อง การดำเนินการทางกฎหมาย การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน การบำบัดฟื้นฟูการเตรียมความพร้อมก่อนส่งกลับ การคืนสู่สังคม และการติดตามในชุมชนต้นทาง

1.2 ล่ามแปลภาษา ภาษาเมียนมา ภาษากัมพูชา และภาษาอังกฤษ กรณีที่ผู้แจ้งสื่อสารภาษาไทยไม่ได้ เจ้าหน้าที่ผู้รับสายจะติดต่อไปยังล่ามภาษาต่าง ๆ ที่ได้รับการฝึกอบรมและการขึ้นทะเบียนไว้กับกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ โดยการคุยกันจะเป็นการประชุม 3 สาย ระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้แจ้งเหตุ และล่ามแปลภาษา

1.3 การแจ้งเหตุและการส่ง SMS จากต่างประเทศ (ระบบของศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300)

- กดหมายเลขโทรศัพท์ 00 หรือกด +66 99 130 1300 (SMS จะมีราคาถูกไม่ว่าผู้แจ้งเหตุจะอยู่ประเทศใด)
- SMS จะส่งมาที่ศูนย์ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และระบบของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะบันทึกข้อมูล จากนั้นเจ้าหน้าที่ศูนย์ช่วยเหลือสังคมจะติดต่อกลับไปยังหมายเลขโทรศัพท์ที่ส่งข้อความมาเพื่อให้ความช่วยเหลือ
- โทรศัพท์เข้ามายังระบบ Call Center

2) สถานีตำรวจท้องที่เกิดเหตุ หรือท้องที่ประสบเหตุ หรือการโทรแจ้ง 191 การแจ้งเหตุด้วยตนเอง หรือโทรแจ้งเหตุไปยังหมายเลขโทรศัพท์ 191 ซึ่งสถานีตำรวจในพื้นที่ของสัญญาณโทรศัพท์จะเป็นผู้รับสาย ทั้งนี้ สถานีตำรวจทุกสถานีมีตำรวจทำหน้าที่รับแจ้งเหตุและอำนาจการสืบสวน สอบสวน เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ และมีอำนาจสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดฐานค้ามนุษย์ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีตำรวจท้องที่นั้น ๆ โดยจะประสานข้อมูลไปยังทีมสหวิชาชีพในจังหวัด เพื่อดำเนินงานร่วมกันในการช่วยเหลือ คัดแยก และคุ้มครองผู้เสียหาย

3) ศูนย์ดำรงธรรม ทุกจังหวัดภายใต้ระบบการบริหารราชการในระดับจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดถือเป็นหัวหน้าส่วนราชการ ดังนั้น ศูนย์ดำรงธรรมสังกัดกระทรวงมหาดไทยจึงเป็นศูนย์กลางในการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนทั่วไป และศูนย์ดำรงธรรมจะประสานในการส่งต่อเรื่องร้องเรียนและการประสานงานกับส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเรื่องที่ได้รับการร้องเรียน การรับเรื่องร้องเรียนของศูนย์ดำรงธรรมสามารถร้องเรียนหรือแจ้งเหตุการค้ามนุษย์ได้ด้วย

- การร้องเรียนหรือแจ้งเหตุด้วยตนเองที่ศูนย์ดำรงธรรมในจังหวัดต่าง ๆ
- การร้องเรียนหรือแจ้งเหตุผ่านสายด่วน 1567
- การแจ้งผ่าน Smart Phone, Application Spond-V2 (ศูนย์ดำรงธรรม)

4) กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดทางอาญา รวมถึงคดีค้ามนุษย์ โดยเป็นการกระทำความผิดอาญาที่เป็นคดีพิเศษ หมายถึงผู้กระทำผิดเป็นผู้มีอิทธิพล เป็นคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก หรือเป็นคดีที่ซับซ้อน เป็นต้น โดยผู้แจ้งสามารถติดต่อได้ที่ กรมสอบสวนคดีพิเศษ เลขที่ 128 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 หรือโทรสายด่วน 1202

5) กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการรับแจ้งเหตุและการสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ และความผิดที่เกี่ยวข้องเนื่องในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบทั่วราชอาณาจักร กรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กหรืออยู่ในภาวะวิกฤติ เจ้าหน้าที่จะประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อดำเนินการทันที ทั้งนี้ ผู้แจ้งสามารถแจ้งเหตุและร้องทุกข์ผ่านทาง

- www.atpd.go.th โดยการกรอกข้อมูลตามแบบฟอร์มในเว็บไซต์
- สายด่วน 1191 สายด่วนค้ามนุษย์ กองบัญชาการสอบสวนกลาง

6) สายด่วนกระทรวงแรงงาน 1694 การดำเนินงานสายด่วนของกระทรวงแรงงานให้บริการ 07.30-18.30 น. เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งเรื่องแล้ว จะตรวจสอบข้อเท็จจริงจากฐานข้อมูลของกระทรวงแรงงาน ตรวจสอบข้อ

สถานประกอบกิจการ สถานที่ตั้งที่แท้จริง จำนวนลูกจ้าง ผู้ที่มีอำนาจกระทำการแทนถ้าเป็นนิติบุคคล หรือสอบสวน ในทางลับ โดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการจนกว่าจะได้ข้อยุติ กรณีที่สงสัยในข้อเท็จจริง จะดำเนินการตรวจแรงงาน กรณีที่เชื่อว่ามีการค้ามนุษย์ด้านแรงงานในสถานประกอบกิจการและได้ตรวจสอบเบื้องต้นแล้ว จะประสานงานกับผู้บังคับใช้กฎหมายและทีมสหวิชาชีพ เพื่อวางแผนการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหาย สายด่วนกระทรวงแรงงานจะมีล่ามภาษาอังกฤษ ภาษาเมียนมา และภาษากัมพูชาช่วยในการสื่อสารกรณีที่ผู้แจ้งสื่อสารภาษาไทยไม่ได้รางวัลนำจับ การแจ้งเหตุการค้ามนุษย์ (กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์)

- รางวัลในการแจ้งเหตุจนนำไปสู่การดำเนินคดี 30,000-100,000 บาท กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- กรณีที่ผู้ต้องหาคดีค้ามนุษย์ได้รับการประกันตัวและหลบหนี ผู้แจ้งเหตุจนนำไปสู่การจับกุม ได้รับเงินรางวัลร้อยละ 30 ของวงเงินประกัน

5.6 บทบาทของชุมชนในการสนับสนุนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้กลับคืนสู่ชุมชน

กรณีที่ผู้เสียหายชาวไทยตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะประสานงานกับตำรวจตรวจคนเข้าเมือง องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน และองค์กรพัฒนาเอกชนภายในประเทศในการรับตัวผู้เสียหายชาวไทย ณ สนามบินในกรุงเทพฯ เพื่อให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ซึ่งผู้เสียหายจะเข้าพักในสถานคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ 1 ใน 8 แห่งทั่วประเทศ (สถานคุ้มครองหญิง 4 แห่ง และสถานคุ้มครองชาย 4 แห่ง) โดยสถานคุ้มครองฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจและฝึกทักษะวิชาชีพให้แก่ผู้เสียหาย การฝึกทักษะวิชาชีพนี้ประกอบด้วย การฝึกอาชีพทำอาหารและการเรียนเสริมสวยสำหรับผู้หญิง และด้านเครื่องยนต์สำหรับผู้ชาย

เมื่อกระบวนการบำบัดฟื้นฟูและขั้นตอนทางคดีแล้วเสร็จจะส่งตัวผู้เสียหายคืนสู่สังคม หน่วยงานระดับจังหวัดจะประสานงานกับหน่วยงานระดับอำเภอและหมู่บ้าน เพื่อติดตามประสิทธิผลการดำเนินงานคืนสู่สังคมและเพื่อให้แนวทางและความช่วยเหลือเพิ่มเติม การติดตามและประเมินผลดังกล่าว มีระยะเวลาตั้งแต่ 3 เดือน-1 ปี

สำหรับผู้เสียหายชาวไทยที่เดินทางกลับประเทศเอง หน่วยงานภาคีองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศปลายทางจะแจ้งข้อมูลผู้เสียหายไปยังกองต่อต้านการค้ามนุษย์ถึงการเดินทางกลับของผู้เสียหาย จากนั้นกองต่อต้านการค้ามนุษย์จะร่วมกับตำรวจตรวจคนเข้าเมืองดำเนินการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หากจำแนกได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ผู้เสียหายจะมีสิทธิได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือ

ในส่วนการส่งผู้เสียหายชาวต่างชาติกลับประเทศและกลับคืนสู่สังคม ประเทศไทยจะประสานความร่วมมือระหว่างประเทศของผู้เสียหาย เพื่อการส่งกลับที่ปลอดภัยผ่านกลไกระหว่างรัฐต่อรัฐ ด้วยวิธีดำเนินงานมาตรฐานตามที่ได้ลงนามระหว่างประเทศร่วมกัน การส่งผู้เสียหายกลับประเทศต้นทางนี้จะเป็นการดำเนินการด้วยแนวทางที่ผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์สูงสุดและสิทธิของผู้เสียหาย (คืนสู่สังคม ทัศนคติด้วยความสำเร็จและความท้าทายในการดำเนินงาน : 2555)

บทบาทของชุมชนในการสนับสนุนและช่วยเหลือผู้เสียหายให้กลับคืนสู่สังคม

ในการติดตามช่วยเหลือผู้เสียหายจะมีหน่วยงานรับผิดชอบในระดับจังหวัดคือพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งจะประสานความร่วมมือกับองค์กรที่เป็นคณะกรรมการต่อต้านการค้ามนุษย์ ในจังหวัด รวมถึงทีมสหวิชาชีพ ซึ่งผู้ปฏิบัติงานล้วนผ่านการฝึกอบรมและมีความรู้ความสามารถ แต่ข้อจำกัดคือผู้ปฏิบัติงานเหล่านั้นจะทำในตัวเอง กรณีที่ผู้เสียหายอยู่ไกลอาจติดตามสนับสนุนไม่ได้ใกล้ชิดหรือบ่อยครั้ง ดังนั้น ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนสามารถสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายได้ โดยมีหัวข้อการสนับสนุน ดังนี้

- **การฟื้นฟูสภาพจิตใจ** เนื่องจากผู้เสียหายผ่านเรื่องราวที่เจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ การที่ผู้เสียหายอยู่คนเดียวจะทำให้เกิดอาการคิดมาก พุ้งซ่าน สิ่งที่ครอบครัวและชุมชนจะช่วยเหลือผู้เสียหายได้ คือ อย่ปล่อยให้ผู้เสียหายอยู่คนเดียว ให้มีกิจกรรมหรือทำงานตามความสามารถ หรือการเชิญให้เข้าไปร่วมงานของชุมชน เช่น การช่วยงานอาสาสมัครสาธารณสุข กิจกรรมชุมชน หรือกิจกรรมที่ทำให้ผู้เสียหายได้กลับเข้ามาอยู่ในสังคมและมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน สิ่งที่ต้องระวังคือต้องไม่ถามเรื่องราวหรือให้ผู้เสียหายเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น เมื่อวันหนึ่งผู้เสียหาย

มีสภาพจิตใจที่เข้มแข็งพอ เขาจะเป็นฝ่ายเล่าเอง เพื่อสะท้อนเรื่องราวความผิดพลาดและเป็นอุทาหรณ์ให้คนอื่น

- **การฟื้นฟูสภาพร่างกาย** หลายกรณีผู้เสียหายจะส่งต่อการรักษาทางการแพทย์ เพื่อให้ได้รับยาและการตรวจวินิจฉัยทางการแพทย์ที่ต่อเนื่อง บางกรณีอาจเป็นการรักษาสภาพจิตใจหรืออาการทางจิตประสาทหรือการรักษาบาดแผลทางกายที่ต่อเนื่อง ผู้นำชุมชนอาจประสานให้ อสม. ช่วยไปเยี่ยมและให้คำแนะนำในการรักษาตัว และการที่มีคนในชุมชนใส่ใจผู้เสียหาย จะทำให้ผู้เสียหายรู้สึกว่ามีคนให้การต้อนรับ และผู้เสียหายยังเป็นส่วนหนึ่งที่มีค่าในชุมชนของตน
- **การช่วยเหลือให้มีรายได้** การมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ สิ่งที่ผู้เสียหายได้เรียนรู้เรื่องการฝึกอาชีพจากสถานคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์อาจนำมาใช้ประกอบอาชีพไม่ได้จริงในชุมชน แต่สิ่งที่ได้เรียนรู้มาเป็นทักษะชีวิตอย่างหนึ่ง และการฝึกอบรมเพื่อการฟื้นฟูและบำบัดผู้เสียหาย สิ่งที่ชุมชนจะช่วยเหลือผู้เสียหายได้ คือการหารายได้ให้ผู้เสียหายตามความสามารถและศักยภาพของผู้เสียหาย อาทิ จ้างรายวันไปเกี่ยวข้าว แม้ผู้เสียหายจะไม่เคยทำมาก่อน แต่การช่วยให้ผู้เสียหายได้เริ่มฝึกจะทำให้เขาเรียนรู้และทำงานนั้น ๆ ได้ สิ่งที่ผู้เสียหายต้องการ คือ โอกาสการฝึกฝน เพื่อการพัฒนาทักษะความชำนาญ จะทำให้ทำงานนั้นได้ดี
- **การใช้จ่ายเงินอย่างสมเหตุสมผล** หลายกรณีที่ผู้เสียหายได้รับเงินช่วยเหลือ เงินชดเชย หรือการเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่ง คนในครอบครัวจะต้องช่วยกันวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผล บางกรณีใช้เงินไปกับการซื้อโทรศัพท์ราคาแพง ของฟุ่มเฟือย และกลับเข้าสู่วังวนของปัญหารายได้เหมือนเดิม จนต้องตัดสินใจไปหางานทำที่อื่นอีกครั้ง
- **การเฝ้าระวังไม่ให้ตกเป็นเหยื่อซ้ำ** ผู้เสียหายหลายคนโดยเฉพาะกรณีผู้เสียหายเด็กจากการแสวงประโยชน์ทางเพศ พบว่ามีโอกาสจะกลับมาเป็นผู้เสียหายซ้ำมากที่สุด โดยมาจากหลายสาเหตุ
 - ระหว่างที่ทำงานถูกหลอกล่อมาให้ยอมรับสภาพและถูกทำให้เชื่อว่าเจ้าของร้าน แม่เลี้ยง หรือผู้แสวงประโยชน์เป็นผู้มีพระคุณกับผู้เสียหาย เพราะช่วยให้ผู้เสียหายมีรายได้ดี
 - เฝ้าระวังผู้เสียหายสื่อสารกับนายหน้าหรือผู้แสวงประโยชน์ กลุ่มนายหน้าเดิมจะชักชวนให้ผู้เสียหายทำหน้าที่เป็นนายหน้าเอง โดยไปชักชวนเพื่อน รุ่นน้อง ให้ไปทำงานแบบเดียวกันกับผู้เสียหายเคยทำ
 - เมื่อเริ่มแรกผู้เสียหายหลายรายไม่ได้ตั้งใจที่จะไปค้าประเวณี อาจทำงานในครัว เสิร์ฟอาหาร แต่จะถูกเกลี้ยกล่อมจากเจ้าของร้าน ถูกกดดันจากภรรยาหนีสิน จนตัดสินใจขายบริการทางเพศ โมเดลแบบนี้เพิ่มโอกาสให้ผู้เสียหายที่กลับสู่สังคมจะนำไปชักชวนเพื่อนคนอื่นในชุมชน
- **ไม่ประท้วงตราหรือตอกย้ำความผิดของผู้เสียหาย (Stigma)** แต่ต้องช่วยสร้างคุณค่าในตัวเองของผู้เสียหาย เนื่องจากการถูกล่อลวง ถูกหลอก ด้วยกลวิธีอันซับซ้อน และผลที่เกิดขึ้นรุนแรงจนทำให้ผู้เสียหายถูกตราหน้าว่าหรือถูกดูถูกว่าโง่ ทำให้พ่อแม่และคนอื่นเดียดร้อน จะเป็นการตอกย้ำว่าเป็นความผิดของผู้เสียหาย และทำให้ผู้เสียหายติดอยู่ในวังวนความเจ็บปวด
- **สนับสนุนให้ทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์** ร่วมกิจกรรมของชุมชน หรือสนับสนุนให้ผู้เสียหายใช้ทักษะที่ได้จากการอบรม อาทิ ตัดผมให้นักเรียน เป็นต้น
- **เฝ้าระวังนายหน้าจากภายนอกและในชุมชนเอง** ผู้นำชุมชนต้องทำความเข้าใจและให้ความรู้เรื่องการค้ามนุษย์กับคนในชุมชนผ่านเสียงตามสาย การประชุมกลุ่มต่าง ๆ ป้ายประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนสามารถแจ้งไปยังพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัวเทศบาลเพื่อขอการสนับสนุน

บรรณานุกรม

- กฤตยา อาชวนิจกุล, และวราภรณ์ แซ่มสนิท. (2537). **วัยรุ่นชายไทยกับการซื้อประเวณี**. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- **การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์. (2563)**. [ออนไลน์]. ได้จาก <http://www.mfa.go.th/main/th/issues/9894-การค้ามนุษย์.html> [สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2563].
- ชายไทย รักษาชาติ. (2548). **การค้าหญิงกับมิติเรื่องเพศวิถีและสื่อลามกในอินเทอร์เน็ต** (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชายไทย รักษาชาติ. (2547). **การเปรียบเทียบความสัมพันธ์เชิงอำนาจหญิงชายในกฎหมายมั่งราย ศาสตร์กับกฎหมายไทยในมุมมองแนวสตรีนิยม**. (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัย และพัฒนาท้องถิ่น ล้านนาคดีศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- **ประวัติการเลิกทาสของประเทศไทย. (2563)**. [ออนไลน์]. ได้จาก www.satit.up.ac.th/BBC07/AroundTheWorld/hist/51.htm [สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2563].
- **นายกรัฐมนตรีประกาศ “การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ” . (2563)**. [ออนไลน์]. ได้จาก <http://www.mfa.go.th/main/th/media-center/14/55435-นายกรัฐมนตรีประกาศ-การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์.html> [สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2563].
- **นโยบายยุทธศาสตร์ และมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)**. (2560). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **“ที่เราโกรธเพราะมีความจริงอยู่ในนั้น” . (2563)**. [ออนไลน์]. ได้จาก <https://anontawong.com/time-management/> [สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563].
- **เพื่อนำทางปัญญาไว้ ฉบับพกพา**, การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์. (2563). [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: ศูนย์มิตตสากล สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, 2557. ได้จาก <http://www.mfa.go.th/main/th/issues/9894-การค้ามนุษย์.html> [สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม 2563].
- รัชดา ไชยคุปต์. (2563). **รู้จักและเข้าใจความเสมอภาคทางเพศ**. [ออนไลน์]. ได้จาก <https://www.chula.ac.th/cuinside/23302/> [สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2563].
- **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง บทบาทชุมชนที่พึงประสงค์ในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการค้ามนุษย์โดยเฉพาะกรณีการค้าหญิงและเด็ก**. (2550). กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **รายงานการศึกษาเรื่องรูปแบบและเส้นทางที่นำไปสู่การตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์**. (2555). กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง บทบาทชุมชนที่พึงประสงค์ในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาการค้ามนุษย์โดยเฉพาะกรณีการค้าหญิงและเด็ก**. (2550). กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **ระบบฐานข้อมูลของประเทศไทยด้านการดำเนินคดีและการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (E-AHT). (2563)**. [ออนไลน์]. ได้จาก <https://www.e-aht.com/startup/gotoPowerBIBoard> [สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2563].
- **รายงานสถานการณ์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประจำปี 2552**, (2552). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **รายงานสถานการณ์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประจำปี 2553**, (2553). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **รายงานสถานการณ์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประจำปี 2554**, (2554). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **รายงานสถานการณ์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประจำปี 2555**, (2555). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **รายงานสถานการณ์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประจำปี 2556**, (2556). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **รายงานสถานการณ์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประจำปี 2557**, (2557). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **รายงานสถานการณ์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประจำปี 2558**, (2558). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **รายงานสถานการณ์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประจำปี 2559**, (2559). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **รายงานสถานการณ์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประจำปี 2560**, (2560). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- **รายงานสถานการณ์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประจำปี 2561**, (2561). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สมพงษ์ เย็นแก้ว. (2563). **รูปแบบการค้ามนุษย์**. [ออนไลน์]. ได้จาก https://hmtraffick.blogspot.com/2016/04/blog-post_77.html [สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563].
- อังคณา หอมทวล. (2561). **การขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์**. กรุงเทพฯ: กองต่อต้านการค้ามนุษย์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- อนุสรณ์ ธรรมใจ. (2563). **เศรษฐกิจสยาม จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย**. [ออนไลน์]. ได้จาก http://www.klangluang.com/th/index.php?option=com_content&task=view&id=445&Itemid=335 [สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2563].
- **Timeline หลังไทยถูกจัดอันดับ Tier 3 (ปี 2557-2559)**. (2563). [ออนไลน์]. ได้จาก <https://www.tcijthai.com/news/2016/18/watch/6417> [สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2563].

พบเหตุสงสัยการค้ำมนุษย์ แจ้งศูนย์ช่วยเหลือสังคมโทร 1300

สนับสนุนการป้องกันการค้ำมนุษย์โดยมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย

คู่มือฉบับนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากประชาชนอเมริกันผ่านองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) เนื้อหาหรือข้อเสนอแนะที่ปรากฏในคู่มือนี้อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การ Winrock International และ World Vision Foundation of Thailand ซึ่งมีได้สะท้อนถึงความคิดเห็นของ USAID หรือรัฐบาลสหรัฐอเมริกา